

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Katedra právních dějin

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Norimberské zákony nacistického Německa

Plzeň, 2023

Aneta Novotná

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2023/2024

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Aneta NOVOTNÁ
Osobní číslo:	R18M0291P
Studijní program:	M6805 Právo a právní věda
Studijní obor:	Právo
Téma práce:	Norimberské zákony nacistického Německa
Zadávací katedra:	Katedra právních dějin

Zásady pro vypracování

- 1) Úvod
- 2) Německo od nástupu Hitlera k moci do vydání tzv. norimberských zákonů
- 3) Norimberské zákony – přehled a obsah nejdůležitějších z nich
- 4) Právně filosofické hodnocení tzv. norimberských zákonů
- 5) Vliv tzv. norimberských zákonů na protektorátní normotvorbu
- 6) Závěr

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

Základní zdroje:

1. Norimberské zákony: z 15. září 1935 (zákon o říšských vlajkách, zákon o říšském občanství, zákon na ochranu německé krve a německé cti) a zákon o zdravém manželství z 18. října 1935 : všechny zákony s nařízeními a výnosy, dosud vydanými : přeloženo dle šestého německého textového vydání s obsáhlými poznámkami (zákonodárství až do konce června 1938). Žďár nad Sázavou: Bodyart Press, 2014. ISBN 978-80-87525-29-6.
2. KNAPP, Viktor. Problém nacistické právní filosofie. Dobrá Voda u Pelhřimova: Aleš Čeněk, 2002. Knižovna společenských věd. ISBN 80-86473-21-X.
3. KRYL, Miroslav. Rasismus, antisemitismus, holocaust. Ústí nad Labem: Filozofická fakulta Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, 2011. ISBN 978-80-7414-389-2.
4. BALÍK, Stanislav a kol. Texty ke studiu obecných dějin státu a práva III. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1986.
5. ALY, Gitz. "Konečné řešení". Přesun národů a vyhlazení evropských Židů. Praha: Argo, 2006.
6. BEYER, Rudolf. Norimberské zákony z 15. září 1935. Praha: Nakladatelství "Atlas", spol. s r.o., 1939
7. Tauchen, Jaromír. Právní postavení úřednictva ve Třetí říši. Časopis pro právní vědu a praxi. Brno: Masarykova univerzita, vol.15, 3, ISSN 1210-9126, 2007.
8. Tauchen, Jaromír. Prosazení vůdcovského principu ve státním aparátu Třetí říše. Časopis pro právní vědu a praxi. Brno: Masarykova univerzita, vol.15, 2, ISSN 1210-9126, 2007.

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.**
Fakulta právnická

Datum zadání diplomové práce: **21. června 2023**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2024**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.   **JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.**
děkan   vedoucí katedry

V Plzni dne 18. září 2023

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „*Norimberské zákony nacistického Německa*“
vypracovala samostatně a s použitím uvedené literatury a pramenů.

V Plzni, dne 31.10.2023

Ráda bych poděkovala JUDr. et PhDr. Stanislavu Balíkovi, Ph.D. za vstřícné a podnětné vedení diplomové práce.

Anotace

Diplomová práce se zabývá rozbohem tzv. Norimberských zákonů, které umožnily diskriminaci židovského obyvatelstva. Charakteristika období nástupu Adolfa Hitlera a NSDAP k moci je důležitým mezníkem pro pochopení myšlení nacistů a jejich normotvůrců, včetně historického exkurzu antisemitismu, rasismu a nacismu. Dva nejdůležitější Norimberské zákony probírané v diplomové práci – zákon o říšském občanství a zákon o ochraně německé krve a německé cti, ostře rozlišovaly mezi právy a výsadami německých a židovských obyvatel a měly povolit legální násilí v rámci zákona. Přetvořily upevnění moci podle rasových ideálů, položily základ pro rasový stát, staly se germanizačním nástrojem politiky a byly vnuceny všem okupovaným zemím, včetně Protektorátu Čechy a Morava. Práce determinuje výše uvedenou problematiku a teoreticky vymezuje nejdůležitější pojmy, včetně právního rozboru.

Annotation

The purpose of this theses is to explore how Nuremberg race laws discriminated Jews based on nazi ideology and political principles. This was achieved through cruel and criminal racial legal system. Hitler's rise to power, the roots and impact of antisemitism, racism, nazism, nazi philosophy enable to understand how nazi beliefs and ideas were transformed into racial law. Key laws of the Nuremberg – the reich citizenship law and the law for the protection of german blood and german honor formed the cornerstone of Nazi racial policy, excluded Jews and defined law by blood. Nuremberg laws were applied in German-occupied countries, including Protectorate of Bohemia and Moravia. The work determines the above-mentioned issues and theoretically defines the most important concepts, including legal analysis.

Klíčová slova

Norimberské zákony, nacistické právo, nacistická filosofie v právu, zákon o říšském občanství, zákon o ochraně německé krve a německé cti

Keywords

The Nuremberg Laws, the law in Nazi Germany, Nazi philosophy of law and the State, Nuremberg law for the reich citizenship, Nuremberg law for the protection of german blood and german honor

Obsah

1	Úvod.....	1
2	Německo od nástupu Hitlera k moci do vydání tzv. Norimberských zákonů.....	3
2.1	Hitlerova „filosofie“	3
2.2	Vstup Hitlera do Německé dělnické strany a Mnichovský pivní puč	4
2.3	Nástup Hitlera k moci.....	5
2.4	Nacistické právo do vydání tzv. Norimberských zákonů	8
2.5	Rasa, rasismus	14
2.6	Antisemitismus	17
2.7	Nacismus	19
3	Norimberské zákony – přehled a obsah nejdůležitějších z nich	22
3.1	O původu Norimberských zákonů.....	22
3.2	Vytvoření pravidel nenávisti	25
3.3	Zákon o říšském občanství	27
3.4	Zákon o ochraně německé krve a německé cti	34
4	Právně filosofické hodnocení tzv. Norimberských zákonů	41
4.1	Filozofie nacistického práva.....	41
4.2	Norimberské zákony a vybrané filosofické směry	44
4.3	Existencialismus, holocaust.....	47
4.4	Nacistické základy v Heideggerově filosofii.....	48
5	Vliv tzv. Norimberských zákonů na protektorátní normotvorbu.....	49
6	Závěr	56

Resumé

Zusammenfassung

Seznam použité literatury a pramenů

1 Úvod

Temné období nacistického Německa počalo nástupem Hitlera, jeho snem o Velkoněmecké říši, kde žije pouze čisté německé obyvatelstvo a skončilo největším válečným konfliktem, masovým vyvražďováním nečistých a nepohodlných obyvatel, krvavými boji a smrtí desítek milionů lidí.

Vítězství a úspěch nacismu ve 30. letech 20. století nebylo výlučně zapříčiněno propagandou, ale také akceptováním a opěvováním zvrhlé rasové diskriminace. Původ rasové selekce pochází z překroucení faktu, že vyvoleným společenství je společenství árijské. Nacisté věřili, že se lidé dělí na různé „druhy“ ras, včetně nadřazených a podřazených. Jejich posláním bylo vytvořit národ čistý, respektive očištěný od těch, kteří čistými nejsou. Ten, kdo nesplňoval podmínky ideálního a dokonalého čistého Němce, byl podřadný, čekal ho útisk, vyčlenění ze společnosti či totální vyhlazení.

Vyřazení se týkalo především židovského obyvatelstva. Izolace, nemožnost uzavírat manželství s říšským občanem, arizace jejich majetku a donucení k opuštění Německa patřilo mezi hlavní cíle nacistů. K tomu, aby se tento záměr uskutečnil, bylo nutné zavést „právní podklad“, který by odebíral lidská práva, určil, kterou lidskou bytost je možné zařadit pod židovské obyvatelstvo a v podstatě umožnit perzekuci rasově méněcenného obyvatelstva. Tímto „právním podkladem“ se staly tzv. Norimberské zákony.

Norimberské zákony přijal Říšský sněm v roce 1935. Zavedly do německého práva rasové principy, určení toho, kdo může být říšským občanem či kdo bude občanem druhé kategorie, tzn. kdo bude příslušníkem židovského obyvatelstva. Proces přijetí a aplikace Norimberských zákonů nekončí jejich schválením, ale pokračuje navazujícími prováděcími právními předpisy. Diplomová práce je zaměřena především na rozbor dvou nejdůležitějších Norimberských zákonů – zákon o říšském občanství a zákon o ochraně německé krve a německé cti.

Práce je rozdělena do šesti kapitol, včetně úvodu a závěru. Druhá kapitola přibližuje dobu, právo Německa od nástupu Hitlera k moci do vydání tzv. Norimberských zákonů, kdy je nutné nejdříve představit osobu, život a myšlení Hitlera a jeho cestu k uchopení moci v Německu, vymezení pojmů rasa, rasismus, nacismus a antisemitismus pro detailní pochopení problematiky, včetně přípravy nacistů na vydání Norimberských zákonů. Třetí kapitola je stěžejní část, jelikož je hlavním tématem diplomové práce. Věnuji se zde historii, která vedla ke vzniku Norimberských zákonů, jejich vytvoření a následnému přijetí včetně právního rozboru zákona o říšském občanství a zákona o ochraně německé krve a německé cti. Následuje

právně-filosofické hodnocení Norimberských zákonů a stručné pojednání o implementaci Norimberských zákonů v Protektorátu Čechy a Morava.

Cílem diplomové práce je především vymezení základních teoretických a ideologických pojmů v souvislosti s nacistickým právem a propagandou, krátký historický exkurz do dějin Německa, a také představení nejdůležitějších Norimberských zákonů, které byly diskriminační vůči židovskému obyvatelstvu a měly velký dopad na tehdejší společnost.

2 Německo od nástupu Hitlera k moci do vydání tzv. Norimberských zákonů

2.1 Hitlerova „filosofie“

Adolf Hitler je ústřední postava, která stojí za životem ve Třetí říši. Běžná populace jej zná především jako muže ve své typické póze „muže s posláním“ nebo jako tvář ztělesněného zla. Z psychologického hlediska můžeme namítat, že Hitlerovo pohrdání lidmi, především Židy, a neschopnost navazovat citové vazby pramení z jeho frustrujícího dětství, kdy musel snášet útoky týrajícího a neústupného otce, ze smrti matky v jeho dospívajícím věku, kterou ošetřoval židovský lékař či z neúspěšného přijetí na Vídeňskou akademii umění. Dle mého názoru je psychika, filosofie, přesvědčení a chování Adolfa Hitlera mnohem složitější.

Obecně je známo, že Hitlerův protizidovský postoj počal při jeho pobytu ve Vídni. To tvrdí i ve své knize *Mein Kampf*: „*když jsem se procházel uličkami vnitřního města, povšiml jsem si zjevení s černými pejzy v černém kaftanu, tohle je Žid? Židé v Linci vypadali jinak. Pokradmu jsem si prohlédl jeho tvář rys za rysem a moje prvotní otázka nabývala zcela jiné podoby. Tohle má být Němec? Kamkoli jsem přišel, všude jsem potkával Židy, a čím víc jsem jich viděl, tím jasněji a zřetelněji se v mých očích odlišovali od ostatních lidí*“.¹ Nelze však přesně určit, kdy Hitler antisemitismu propadl. Jeho názory byly často stavěny na lžích a polopravdách. Velice pravděpodobný scénář je ten, že „*patologická nenávisť k Židům pramenila spíše ze zkušeností získaných až po roce 1918 během Hitlerova pobytu v poraženém Německu*“.² Pro Hitlera byla první světová válka důležitým životním mezníkem. Bojoval zde na straně Německa a sám o této době prohlašoval, že to byly „*jeho největší a nejnezapomenutelnější okamžiky jeho pozemského života*“.³ Za svůj nejšťastnější den v životě považoval den, kdy získal vyznamenání Železného kříže 2. třídy⁴ (později získal i vyznamenání Železného kříže 1. třídy, přičemž paradoxem se může zdát, že návrh na vyznamenání podal poručík židovského původu). Přestože byl Hitler Rakušan, cítil se jako německý nacionalista. Prohra Německa byla pro Hitlera zdrcující a prohlásil, že „*za těchto nocí se zrodila moje nenávisť k těm, kteří tento zločin způsobili a podíleli se na něm, právě tehdy jsem se rozhodl vstoupit do politiky*“.⁵

---

¹ HITLER, Adolf. *Mein Kampf*. Praha: Naše vojsko, 2016. ISBN 978-80-206-1595-4.

² HUGHES, Matthew. *Hitlerovo Německo: život v období třetí říše*. Praha: Columbus, 2002. ISBN 80-7249-123-7.

³ HITLER, Adolf. *Mein Kampf*. Praha: Naše vojsko, 2016. ISBN 978-80-206-1595-4.

⁴ Německé válečné vyznamenání

⁵ Tamtéž.

2.2 Vstup Hitlera do Německé dělnické strany a Mnichovský pivní puč

Hitler byl nasazen po první světové válce jako špěh politických stran v Mnichově. NDS neboli Německá dělnická strana, kterou odposlouchával, nadchla Hitlera do takové míry, že do ní sám vstoupil. Zakladatelem strany byl Anton Drexler⁶. Strana nesla původně název DAP (Deutsche Arbeiterpartei), později ji Hitler přejmenoval na NSDAP (Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei). Drexler a Hitler společně vytvořili program, který zahrnoval základní nacionalistické idee. Především požadovali: „zrušení *Versailleské smlouvy, která označovala Německo jako jediného viníka, konfiskaci válečných zisků, zvláštní zákonodárství pro Židy a jejich vyhoštění, zestátnění podniků, provedení pozemkové reformy, trest smrti pro zrádce lidu a nahrazení římského práva německým obecným právem.*“⁷ V podstatě: „*přesvědčit veřejnost o tom, že všechna bída, která v poválečném Německu panovala, je výsledkem spiknutí mezinárodního židovstva a marxistů, krutými podmínkami Versailleské smlouvy a hospodářskou izolací Německa.*“⁸ I přesto, že se Hitler vstupem do NSDAP dostává do „politického života“, postupem času začne odmítat parlamentní taktiku a jako jediný nástroj změny vidí převrat. Chce být předsedou s diktátorskými a mocenskými oprávněními, nespolupracovat se stranami s odlišným programem, působit na manuálně pracující lid a šířit propagandu NSDAP.⁹

První snahy o převzetí moci se projevily v listopadu 1923 na Mnichovském pivním puči¹⁰. Měšťanský pivovar v Mnichově byl centrem jednání politických a vojenských elit Bavorska, kam byl pozván i Adolf Hitler. Výběr Mnichova nebyl náhodný, protože v Bavorsku přetrvávaly autonomistické tendence. Představa nacistů byla taková, že prvně uchvátí moc v Bavorsku, poté obsadí „židovský Berlín“, respektive obklíčí pivovar jednotkami SA¹¹ a Adolf Hitler vyzve k národní revoluci. Následoval by pochod centrem Mnichova, který by byl vítězstvím převratu. K tomuto scénáři však nedošlo a „státní převrat“ skončil fiaskem, kdy čelní představitelé puče skončili před soudem. Hitler vzal vinu na sebe a u soudu vypovídal: „*Pánové, nebudete to vy, kdo nad námi vynese rozsudek. Teprve vyšší a nekonečně spravedlivý soud dějin rozhodne, jsme-li skutečně viní zločinem velezrady, ze kterého jsme obviňováni. Vy nás můžete tisíckrát odsoudit a prohlásit vinnými, avšak bohyně spravedlnosti, která věčnému*

---

⁶ Německý politik, zakladatel a předseda dělnické strany

⁷ Tamtéž.

⁸ HUGHES, Matthew. *Hitlerovo Německo: život v období třetí říše*. Praha: Columbus, 2002. ISBN 80-7249-123-7.

⁹ ZITELMANN, Rainer. *Osudová cesta Adolfa Hitlera k moci*. Praha: Agentura VPK, 2005. ISBN 80-7334-081-X.

¹⁰ Neúspěšný státní převrat NSDAP

¹¹ Sturmabteilung

tribunálu dějin předsedá, s úsměvem roztrhá žalobu veřejného žalobce na kousky a s ní i váš verdikt. Jsme totiž nevinní a za takové nás soud dějin prohlásí.“¹² Dle mého názoru se v obhajobě Adolfa Hitlera znovu projevuje jeho pocit nadřazenosti, opovržení vůči autoritám a úsilí předvést převahu i nad nezávislým soudem. Dnes by se mohlo jednat o trestný čin pohrdání soudem, v úvahu by přicházelo i uložení napomenutí, pořádkové pokuty či vykázání z jednací síně. Soudce Georg Neithardt v procesu Hitlera odsoudil, i když sám sympatizoval s jeho názory. Je jasné, že soudce Neithardt měl být vyloučen z důvodu podjatosti. Hitler byl potrestán vězením ve výši pěti let, po deseti měsících byl však propuštěn. Během pobytu ve vězení sepsal svůj „návod“ k masovému vraždění a na léta dopředu odhalil své agresivní plány v knize „*Čtyři a půl roku boje proti lži, tuposti a zbabělosti*.“ Vydavatel zkrátil název pro lehkou zapamatovatelnost na „*Mein Kampf*“.¹³ Po propuštění z vězení Hitler zjistil, že NSDAP a její propaganda byla zakázána, včetně jeho projevů na veřejnosti. Tento zákaz přetrvával dva roky. Po všech těchto zkušenostech se Hitler rozhodl, že opustí radikální způsob převzetí politické moci a napříště uchopí moc pouze legální cestou, a to vyhranými parlamentními volbami.¹⁴

2.3 Nástup Hitlera k moci

Politické strany neměly podobu dnešních politických stran, ale jednalo se spíše o tzv. zájmová seskupení. NSDAP se tvářila jako „strana pro každého“. Antisemitismus zde nebyl ještě tak silným prvkem, jako v pozdější době. Do popředí stavilo NSDAP mýty o velkém Německu a jeho kultuře, domnělé ohrožení ze strany západních demokracií, proklamaci autonomie, životního prostoru (Lebensraum) na východě, získání nerostných surovin na Balkáně, ideologii „krve a půdy“ (Blut und Boden) či kritiku demokracie.¹⁵ Kromě úspěchu ve vyhraných parlamentních volbách, bylo pro Hitlera důležité obsadit post prezidenta republiky. Německo mělo první přímé prezidentské volby v roce 1925 a druhé přímé prezidentské volby v roce 1932. Současně vždy probíhaly i parlamentní volby. Obsazení křesel německého parlamentu (říšského sněmu) bylo provedeno poměrným systémem. Činnost říšského sněmu měl korigovat v přímých volbách německý prezident. Říšský prezident byl též oprávněn zrušit říšský sněm a vyhlásit nové volby. Hlasovací právo měli muži a ženy starší dvaceti let.¹⁶

---

¹² HUGHES, Matthew. *Hitlerovo Německo: život v období třetí říše*. Praha: Columbus, 2002. ISBN 80-7249-123-7.

¹³ Tamtéž.

¹⁴ Tamtéž.

¹⁵ Tamtéž.

¹⁶ Tamtéž.

Od roku 1925 byl v Německu prezidentem Paul von Hindenburg. Popularitu a vítězství ve volbách mu pomohlo získat tvrzení, že Německo prohrálo v první světové válce proto, že politici podrazili vojáky tím, že parafovali kapitulaci. V roce 1932 skončila Hindenburgovi sedmiletá funkce prezidenta a konaly se nové přímé prezidentské volby. Komplikací Hitlerovy kandidatury byla absence německé státní příslušnosti, protože byl stále rakouským občanem. Hitler si německé občanství zajistil v Braunschweigu, kde jej ustanovili vládním radou, a tím německé občanství nabyt. V prvním kole prezidentských voleb stáli proti sobě Adolf Hitler a Paul von Hindenburg. Toto kolo nerozhodlo a muselo se konat druhé. Zde přibyl komunistický kandidát Ernst Thälmann. Vítězem se stal Paul von Hindenburg. V tomto roce se též konaly parlamentní volby, které vyhrálo NSDAP¹⁷, i přesto, že „*nacistická strana nezískala většinu, aby mohla sama vytvořit vládu se Hitlerovi dostalo podpory ze strany představitelů konzervativních stran a 30. ledna 1933 prezident Paul von Hindenburg jmenuje Adolfa Hitlera říšským kancléřem. V Hitlerově první vládě zasedali pouze tři zástupci NSDAP, avšak obsadili ty nejdůležitější pozice: úřad říšského kancléře (A. Hitler), ministra vnitra (W. Frick) a ministra bez portfeje (H. Göring)*“.¹⁸ S uchopením moci gradovala nenávist vůči Židům, která byla podporována nacistickou propagandou, za kterou stál Joseph Goebbels, především hovoříme o bojkotu židovských obchodů.

Měsíc po zvolení Hitlera říšským kancléřem nastal požár berlínské budovy parlamentu. Na místě byl zatčen komunista Marinus van den Lubbe. Historici spekulují o tom, kdo Reichstag skutečně zapálil. Nikdy nebylo zjištěno, kdo byl skutečným původcem požáru. Jednou z teorií je, že Reichstag zapálili sami nacisté, kteří chtěli uspišit nástup k moci. Tato teorie však nebyla potvrzena. Nejednalo se ani o rozsáhlý komunistický puč, což později potvrdil německý soud v tzv. Lipském procesu, který všechny kromě Marina van der Lubbena osvobodil.¹⁹ I přesto tato událost výrazně „nahrála“ Hitlerovi. Hitler druhý den po požáru Reichstagu veřejně vystoupil a prohlásil, že založení požáru je jasným pokusem o komunistický puč, Německo se ocitá na prahu občanské války, a proto „musí“ požádat prezidenta Hindenburga, aby uvedl v platnost článek 48 Výmarské ústavy²⁰. Tento článek dovolil prezidentu Hindenburgovi vyhlásit nouzová opatření bez souhlasu sněmu, včetně vydávání nouzových nařízení. Hindenburg uvádí v platnost článek 48 Výmarské Ústavy a dle něho

---

¹⁷ V parlamentních volbách v roce 1932 se NSDAP stala vítězem voleb s 38 % hlasů.

¹⁸ VOJÁČEK, Ladislav. *Nástin právních dějin*. Edice učebnic PrF MU. Brno: Masarykova univerzita, 2011. ISBN 978-80-210-5462-2.

¹⁹ KLIMEK, Antonín. *Nástup Hitlera k moci 30.1.1933: Začátek konce Československa*. Praha: Havran, 2003. ISBN 80-86515-28-1.

²⁰ Federativní Výmarská republika sdružovala více států s demokratickou ústavou. Výmarská ústava zaručovala například svobodu slova, tisku, shromažďování.

vydává nařízení na ochranu národa a státu neboli nařízení k požáru říšského sněmu²¹. Nařízení k požáru Říšského sněmu omezilo účinnost Výmarské ústavy, především ta ustanovení, která se vztahovala na občanská a politická práva²², ustanovilo možnost uvěznění v prvním koncentračním táboře v Dachau, pomohlo se zatýkáním komunistů, včetně jejich předsedy Ernsta Thälmana.²³ Toto vše vedlo k oslabení pozice komunistů v dalších parlamentních volbách.

Následující březnové volby roku 1933 Hitler vyhrál, ale 44 % (respektive 53 %)²⁴ hlasů mu nestačilo k převzetí moci, chyběla mu nadpoloviční většina. Hitler ztrácí trpělivost, již nechce čekat a chce rozvinout své agresivní totalitní myšlenky a teze. Jedinou cestou k uchopení moci je změna německé ústavy a prosazení dodatku ústavy tzv. zmocňovacím zákonem²⁵. Zmocňovací zákon má odebrat moc prezidentovi a parlamentu, soustředit ji do rukou kancléře a „*opravňovat vládu po dobu čtyř let k vydávání zákonů, a to včetně zákonů pozměňujících ústavu, bez účasti Říšského sněmu a Říšské rady.*“²⁶ Ke změně ústavy bylo potřeba dvě třetiny hlasů poslanců v parlamentu. Zmocňovací zákon: „*zbavil komunistické poslance mandátu, zasáhl do parlamentního systému, odstranil dělbu moci mezi nejvyššími státními orgány a rozhodujícím činitelem v oblasti zákonodárství se stala říšská vláda, která se jako jediná mohla usnášet na zákonech a pomocí těchto zákonů měnit i Ústavu.*“²⁷ Po schválení zmocňovacího zákona zbývalo odstranit uvnitř Německa zemské zřízení. K tomu dopomohl zákon o začlenění zemí do Říše²⁸, který vyřadil zemské sněmy ze zákonodárství a následně ustanovil, že zemská vláda spadá do kompetence říšské vlády. Oporou k upevnění moci a získání výsadního postavení nacistů dále dopomohl zákon o sjednocení zemí a říše²⁹, zákon proti znovuzřízení stran³⁰ či zákon o zabezpečení jednoty strany a státu³¹. Zákon o sjednocení zemí a říše zajistil, že do pozice říšského místodržícího byli dosazováni nacisté, zákon proti znovuzřízení stran uznával NSDAP jako jedinou stranu, případná snaha založit novou stranu byla trestána odnětím svobody až do výše tří let. Zákon o zabezpečení jednoty strany a státu

---

²¹ Nařízení na ochranu národa a státu neboli nařízení k požáru říšského sněmu z 28. února 1933 (RGBl. I, S. 83).

²² Zrušena svoboda projevu, právo shromažďovací, listovní, ochrana vlastnictví a další.

²³ VOJÁČEK, Ladislav. *Nástin právních dějin*. Edice učebnic PrF MU. Brno: Masarykova univerzita, 2011. ISBN 978-80-210-5462-2.

²⁴ I přesto, že Hitler nerad spolupracoval s jinými stranami, byl zde v koalici s pravicovou německou nacionální stranou. Koalice mu zajistila 53 % hlasů.

²⁵ Ermächtigungsgesetz, schválen na zasedání říšského sněmu 23. března 1933.

²⁶ Tamtéž.

²⁷ Tamtéž.

²⁸ Zákon o začlenění zemí do říše ze dne 31. března 1933 (RGBl. I S. 153).

²⁹ Zákon o sjednocení zemí a říše ze dne 7. dubna 1933 (RGBl. I, S. 173).

³⁰ Zákon proti znovuzřízení stran ze dne 14. července 1933 (RGBl. I., S. 479).

³¹ Zákon k zajištění jednoty strany a státu ze dne 1. prosince 1933 (RGBl. I., S. 1016).

označil NSDAP jako nositele moci německého státu a šířitele nacistického přesvědčení. Strana se stala státem, veřejnoprávní korporací a nepodléhala platným právním normám.³² Federální uspořádání Třetí říše: „bylo definitivně odstraněno 30. ledna 1934 zákonem o nové struktuře Říše“³³.³⁴

Na sklonku jara 1934 byl Hitler delší dobu kancléřem, ale stále ještě nebyly naplněny jeho představy. Po požáru Reichstagu se sice zmocňovacím zákonem vypořádal se svými odpůrci, především s komunisty a sociálními demokraty, formální moc však stále držel prezident Hindenburg. Dalším problémem byly i jednotky SA, které vedl Ernst Röhm. Jednotky SA měly na rozdíl od armády obrovské množství členů, ale chyběla jim popularita a obdiv Němců. Přesto Röhm zvažoval včlenění vojska do řad SA, čímž by získal výsadní postavení, moc a stal by se nezávislým na Hitlerovi. Rozpor vyústil v operaci „*Unternehmen Kolibri*“³⁵, ta vznikala v přísném utajení, včetně dlouhých seznamů nepohodlných osob, především vedení SA v čele s Ernstem Röhmem. Ministr propagandy Goebbels zcela oprostil veřejnost od pravdivých informací, pouze sdělil v tisku, že vedení SA bylo popraveno. Hitler se tvářil jako zachránce státu, protože překazil stoupající vliv a moc SA, ve které viděl ohrožení svého postavení a nacistického Německa. Měsíc od zmíněných událostí umírá prezident Hindenburg a následně je „*prezidentská funkce zrušena zákonem o hlavě státu Německé říše*“³⁶ Hitler nastupuje do úřadu „Vůdce a říšského kancléře“.

2.4 Nacistické právo do vydání tzv. Norimberských zákonů

Německá jurisprudencí v období Třetí říše kladla důraz na národní socialismus spolu s nesmyslnou hodnotou rasové čistoty. Nacistický režim měl vlastní morálku, která ukázala na to „správné“ právo a na tu „správnou“ mravnost, ovšem mravnost národně-socialistickou. Jednota práva a morálky byla prostředkem upevnění vážnosti a síly státu při kontrole jednotlivců. Třetí říše si tím vytyčila cíl založení nové společnosti postavené na „předělání“ Němců jako nových smýšlejících jedinců vnímající nový hodnotový systém. Pozitivními vlastnostmi „nových Němců“ měly být oddanost, neohroženost, kázeň, poslušnost, píle, odhodlání a vůle obětovat se pro národ. „Pravý čistý Němec“ měl pochopit a věřit tomu, že vše

---

³² KLIMEK, Antonín. *Nástup Hitlera k moci 30.1.1933: Začátek konce Československa*. Praha: Havran, 2003. ISBN 80-86515-28-1.

³³ Zákon o nové struktuře říše ze dne 30. ledna 1934 (RGBl. I.,S. 75).

³⁴ VOJÁČEK, Ladislav. *Nástin právních dějin*. Edice učebnic PrF MU. Brno: Masarykova univerzita, 2011. ISBN 978-80-210-5462-2.

³⁵ Operace Kolibřík, Noc dlouhých nožů

³⁶ KLIMEK, Antonín. *Nástup Hitlera k moci 30.1.1933: Začátek konce Československa*. Praha: Havran, 2003. ISBN 80-86515-28-1.

co učiní, učiní správně, protože je to morálně správné. Hovoříme především o boji čisté árijské rasy vůči jiným rasám. Zraňování nečistých, neárijských ras bylo společensky neutrální jednání a každý správný Němec tuto filosofie chápe a aplikuje ji v praxi.³⁷

Právo národního socialismu není jednotná ani samostatná soustava myšlenek, jde spíše o „fráze, jejichž účelem bylo přetvořit německé právo v nástroj k ochraně nastoleného národně socialistického pořádku.“³⁸ Národně socialistické přirozené právo říkalo, že: „právo je to, co árijci považují za právo; bezprávi je to, co jako právo odmítají; obecný prospěch má přednost před individuálním prospěchem; stejná krev vyžaduje společný stát; vše, co národu prospívá, je právo, a vše, co mu škodí, je bezprávi; celek má přednost před částí; Vůdce je prvním služebníkem svého státu; všichni za jednoho a jeden za všechny.“³⁹ Pramenem nacistického práva bylo tedy právo vrozené, které vyvěralo z podstaty národa.⁴⁰ Právní řád sloužil tomu, kdo vládne a současně měl možnost jej podle potřeby pro blaho národa kdykoli upravit. Neurčité právní pojmy, které byly v nacistickém právu dosazovány do většiny právních norem, zajišťovaly libovolný právní výklad a iluzi o zákonnosti. Všechny právní normy se vykládaly ve shodě s nacistickou ideologií. Analogie byla odmítána, generální klauzule byly budovány na veřejném zájmu a jádrem právních norem byla povinnost opominout soukromý zájem jednotlivce a vždy jednat v zájmu blaha národního společenství. Právní jistota a *clausula rebus sic stantibus* neexistuje, proč se omezovat na pouhý striktní a nesmyslný pozitivismus ovlivněný logikou. Podstata práva má být v rase, čisté rodině a pospolitosti národa, a jak říkal Adolf Hitler: „není důležité, jestli ten či onen z nás žije, ale je nezbytné, aby žilo Německo.“⁴¹ Právo chápali jen ti prozíraví, nadřazení a čistí lidé, protože vycházeli z lásky k národu a porozumění. Právní dualismus byl nacisty zásadně odmítán a stal se přežitkem, místo toho se rozeznávalo právo národního společenství a právo soukmenovců. Právním omylem je pro nacisty také římské právo, protože vychází z teze *co není zakázáno, je dovoleno*.⁴² Římské právo bylo totiž příliš racionální a opíralo se o strohá ustanovení bez právního významu, které by určovala krev. Již v programu NSDAP se objevoval požadavek, aby bylo: „římské právo, sloužící materialistickému světovému názoru, nahrazeno německým obecným právem“.⁴³

---

³⁷ Nacisté se zasadili o tzv. morální očištění národa a ještě před začátkem druhé světové války posílali „vybočující“ Němce na systematický „výcvik“ do koncentračních táborů.

³⁸ TAUCHEN, Jaromír. Nacistické "soukromé" právo jako vzor pro právo protektorátní (analýza jednotlivých právních odvětví). *Acta historico-iridica Pilsnensia 2011*. 2011, s. 262-274. ISBN 978-80-7380-354-4.

³⁹ Tamtéž.

⁴⁰ Tamtéž.

⁴¹ Tamtéž.

⁴² KINCL, Jaromír; URFUS, Valentin a SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. Dot.2.přepřac.dopl. vyd. Právnícké učebnice. Praha: C.H.Beck, 1997. ISBN 80-7179-031-1.

⁴³ HOFER, Walther. *Der Nationalsozialismus: Dokumente 1933-1945*. Originalausgabe. Bücher des Wissens. Frankfurt am Main: Fischer Bücherei, 1957.

Cílem nacistického práva nebylo hájit práva jednotlivců, natož jejich lidská práva, ale ochránit a postarat se o německý národ. Lidská práva⁴⁴ byla začátkem demagogie včetně zásad svobody a rovnocennosti. Nacisté brali jako povinnost oproštění se od těchto názorů a nacionálněsocialistickou ideologii považovali za výhru, hlásali smrt volnomyšlenkářské filosofii o rovnoprávnosti a tím ubránili právo před právními normami, které se prý opíraly o „abstraktnost“, svobodu, rovnost a individualismus jedince. Ti, kteří rovnost proklamují, jsou jen nešťastní trosečníci a oběti myšlenek revoluce a chtějí zlomit klasifikaci lidí na nadřazené a podřazené a zničit nordicko-árijskou rasu – „*typickým zastáncem zásady rovnosti, je morálně i fyzicky zkažený příslušník špatné rasy, který se pomocí zásady rovnosti snaží vymoci si rovnost před zákonem.*“⁴⁵ Takovými příslušníky byli například židovští právníci, ti: „*dovedli paragrafy nejnestydatější způsobem vykládat a nacházet v nich mezery, byli mistři tohoto neněmeckého práva a také z něj měli největší užitek, tedy prohnáný židovský advokát byl typickým představitelem tohoto špatného práva.*“⁴⁶

Do nacistického práva se včlenil také sociální darwinismus a národní princip.⁴⁷ Sociální darwinismus je „*odůvodňovaný princip věčného boje, podle něhož je zápas silného se slabým přirozený výběr a zakládá princip pro lidskou existenci.*“⁴⁸ K této filosofii využili Hitler a jeho stoupenec Darwinovu knihu *O původu druhů*, především tu část, ve které Darwin zdůrazňuje, že vítězi se stanou ti, kteří porazí méněcenné soupeře a tím se zvýší počet odolných jedinců. Současně využili další Darwinovu knihu *O původu člověka*, ve které je kladen důraz na to, že veškerý vývoj v lékařství může vést k rozmnožování méněcenných a postižených jedinců, a tím se ohrozí a oslabí silná rasa. Na sociální darwinistickou teorii navázala teorie životního prostoru (Lebensraum). Principem bylo rozšíření životního prostoru pro německý národ, ten měl poskytnout dostatek území, zemědělskou výrobu a získávání obživy. Hlavním úkolem Hitlera bylo především zničit buržoazii a vyměnit ji za elitu dělníků.⁴⁹

---

⁴⁴ Nacisté odsuzovali francouzskou revoluci, jejímž heslem byla rovnost všech. Většina států vytvářela po skončení francouzské revoluce ústavy, které zakotvily lidská práva. Heslo, že člověk je determinován okolím a například při získávání státní příslušnosti se nemá hledět na rasu či původ, bylo pro nacisty nepochopitelné.

⁴⁵ Tamtéž.

⁴⁶ Tamtéž.

⁴⁷ Pro německý národ je středem vlastní čistá rasa, vlastní národ.

⁴⁸ ZITELMANN, Rainer. *Osudová cesta Adolfa Hitlera k moci*. Praha: Agentura VPK, 2005. ISBN 80-7334-081-X.

⁴⁹ Tamtéž.

Ve státní správě nacistického Německa platily tři principy – vůdcovský princip, zvláštní zákonodárství a princip jednoty strany a státu.⁵⁰ Vůdcovský princip byl jeden z podstatných znaků národního socialismu, nebyl právně vymezen, a proto dovolil snadnější manipulaci s právním systémem. Vůdcovský princip se objevoval ve všech právních odvětvích a „*spočíval v tom, že na vrcholu státní hierarchie stojí Vůdce, zatímco všichni ostatní „vůdci“ na nižších úrovních jsou mu vždy podřízeni.*“⁵¹ Vůdcovským principem se v podstatě rozumí to, že: „*dějiny jsou tvořeny pouze jednotlivými vyvolenými osobnostmi, zatímco masa je hloupá a neschopná k diferencovanému myšlení a rozhodování.*“⁵² Vůdce ovlivňoval zejména zákonodárnou moc a vydával dle svého uvážení nařízení a rozkazy v jakékoli podobě. Tímto systémem byl nastaven totalitní režim, „*Vůdce nestál jen na vrcholu strany, nýbrž byl také jejím zdrojem. Od něj pocházela všechna moc uvnitř strany. Až do roku 1933 se výsostná moc Vůdce omezovala jen na NSDAP, ale později se rozšířila i na stát a Wehrmacht a uplatňovala se v celé Velkoněmecké Říši.*“⁵³ Princip jednoty strany a státu transformoval NSDAP na ústavně právní orgán. NSDAP se stala veřejnoprávní korporací. Vztah NSDAP a státu po právní stránce však plně upravilo až nařízení k provedení zákona k zajištění jednoty strany a státu. NSDAP přejímá moc ve státě a straničtí představitelé jdou do vedení státu. Princip zvláštního zákonodárství poskytl možnost vyřadit konkrétní seskupení obyvatel ze života společnosti a státu. Tím pronikl do práva tzv. rasový princip. Typickým příkladem principu zvláštního zákonodárství jsou Norimberské zákony či zákon o znovuoobnovení úřednictva z roku 1933⁵⁴, který rozdělil Němce na Nordicko-árijské typy a ostatní. Tento zákon umožňoval vyčlenit židovské obyvatelstvo z privilegovaných pozic, na jejich uvolněná místa byli dosazováni občané „čisté“ krve, respektive členové NSDAP. Stěžejní byl tzv. árijský paragraf, který zakotvil zákaz zaměstnávání Židů. Árijský paragraf se objevoval i v jiných právních předpisech – např. v zákoně o přijetí do advokátní komory⁵⁵ (který vyřazoval neárijské advokáty, soudce, státní návladní), v zákoně proti nadměrnému zaplňování všech typů německých škol⁵⁶ (který omezil přístup Židů ke vzdělání včetně profesorů).⁵⁷

---

⁵⁰ VOJÁČEK, Ladislav. *Nástin právních dějin*. Edice učebnic PrF MU. Brno: Masarykova univerzita, 2011. ISBN 978-80-210-5462-2.

⁵¹ Tamtéž.

⁵² ZITELMANN, Rainer. *Osudová cesta Adolfa Hitlera k moci*. Praha: Agentura VPK, 2005. ISBN 80-7334-081-X.

⁵³ TAUCHEN, Jaromír. Princip jednoty strany a státu jako jeden z principů fungování státního aparátu nacistického Německa. *Právo: časopis pro právní teorii a praxi*. 2008. č.4.

⁵⁴ Zákon o znovuoobnovení úřednictva ze dne 7. dubna 1933 (RGBl. I S. 175).

⁵⁵ Zákon o přijetí do advokátní komory ze dne 22. dubna 1933 (RGBl. I S. 188).

⁵⁶ Zákon proti nadměrnému zaplňování všech typů německých škol ze dne 25. dubna 1933 (RGBl. I S. 225).

⁵⁷ SCHÄFER, Peter. *Krátké dějiny antisemitismu: kde se zrodila nenávisť k Židům a proč se pořád vrací*. V Praze: Paseka, 2022. ISBN 978-80-7637-285-6.

Nyní se podíváme na hierarchii soudů v nacistickém Německu, ta začíná úředními soudy⁵⁸ se samosoudci. Zde se nacházely také kmetské soudy, kde byl jeden soudce a dva přísedící z lidu, tzv. kmeti. Nad úředními soudy stály zemské soudy⁵⁹. Posledním článkem byly vrchní zemské soudy⁶⁰ a říšský soud⁶¹. Vedle této základní hierarchie existovaly ještě soudy mimořádné. Moc a význam řádných soudů pomalu klesala a pravomoc získávaly mimořádné soudy. S nástupem moci nacistů se objevují ještě zvláštní soudy⁶² a Lidový soudní dvůr⁶³. Tyto mimořádné soudy řešily především trestné činy spojené s politikou a ideologií. U lidového soudního dvora byly řešeny trestné činy, jako je vlastizrada, ataky vůči NSDAP a Hitlerovi. Členy tribunálu dosazoval Vůdce osobně. Význam a moc mimořádných soudů stoupala, vyhlášovaly nesmyslně vysoké tresty i za bagatelní trestněprávní jednání a neexistoval zde řádný proces, včetně nemožnosti řádných opravných prostředků. Tyto soudy se řídily především principem personality práva. Důvodem této nejednotnosti a neucelenosti byla obrana všech členů NSDAP a jejich složek a nemožnost jejich potrestání. Nově vzniklé soudy si v podstatě vytvořily své vlastní procesní normy. Soudci byli často nuceni a nabádáni k tomu, aby pozitivní právo modifikovali podle situace. Soudci je doporučeno: „*nořit do duše a vědomí národa, neboť jen ten je prapůvodním zdrojem práva a pochopitelně se nořit i do Vůdcovy vůle.*“⁶⁴. Soudce si totiž: „*vystačí s „analogií“, kterou čerpá z vnitřní vzájemné souvislosti zákonů a s konkretizací, kterou čerpá z neformalizovaného práva národního společenství.*“⁶⁵ Neurčité právní pojmy, zákaz analogie (pouze zaplnění mezery Vůdcovým nitrem, resp. duchem národa), trestání podle národněsocialistické ideologie, zrušení zákazu zpětné účinnosti, nepoměrné tresty či nespravedlnost se staly rozhodující.

Největší změny však nastaly v trestním právu. Trestní právo nebylo uzákoněno v jednom konkrétním právním předpise. V platnosti „*zůstával trestní zákoník z roku 1871, který však doznal dalekosáhlých změn.*“⁶⁶ Princip spravedlivého procesu neexistuje, jednotlivci ztrácí svá práva a právní ochranu. Odstupuje se od zásady nullum crimen sine lege, nulla poena sine lege. Trestní právo ztrácí svůj nápravný význam a jeho jediným cílem je trest likvidace pachatelů, tedy především těch, kteří byli proti nacistickému režimu. Na pachatele se nahlíží,

---

⁵⁸ Amtsgerichte

⁵⁹ Landgerichte

⁶⁰ Oberlandesgerichte

⁶¹ Reichsgericht

⁶² Sondergerichte

⁶³ Volksgerichtshof

⁶⁴ CHAPOUTOT, Johann. *Zákon krve: myslet a jednat jako nacista*. V Praze: Rybka Publishers, 2021. ISBN 978-80-87950-64-7.

⁶⁵ Tamtéž.

⁶⁶ VOJÁČEK, Ladislav. *Nástin právních dějin*. Edice učebnic PrF MU. Brno: Masarykova univerzita, 2011. ISBN 978-80-210-5462-2.

že je tzv. vadný již ze své biologické podstaty, tudíž jej nelze napravit. Naopak v občanském právu stále platil občanský zákoník BGB⁶⁷, ale byl upraven podle nacistické právní ideologie, včetně generálních klauzulí. Začaly se v něm objevovat diskriminační prvky, které zjednodušily například úpravu kontraktů mezi Židy a árijskými občany. Nerovná právní úprava zapříčinila možnost odstoupení árijských občanů od smlouvy s Židy z důvodu klamavého jednání. V občanském právu narazíme i na problematiku osobnostních práv. Narušit osobnostní práva jedinců bylo možné zákonem o obraně proti dědičně zatíženému potomstvu⁶⁸. Ten dovoľoval zákonným způsobem dle rozhodnutí soudu vykonat sterilizaci a ukončení těhotenství těch jedinců, u kterých rozmnožování vede k poškození genetické informace, a tím k poškození germánské rasy. Procento postižení je měřítkem pro provedení sterilizace. Zákon v sobě obsahuje prvky rasové hygieny a následné rasové politiky. Cílem bylo získat plnohodnotnou, zdravou německou populaci bez genetické zátěže a genetických vázaných nemocí. Zákon umožňoval lékařům provádět legální sterilizaci i u německých občanů, kteří trpěli dědičným, duševním či tělesným onemocněním. Tím měla být zákonem zajištěna pouze zdravá, silná, nezdolná německá populace. Sterilizace probíhala v nemocnicích, ve vězení či později v koncentračních táborech. Zákon byl později začleněn do Norimberských zákonů. Ze strany nacistů byla rasová hygiena pojmenována jako vrchol morálního principu. Na zákon o obraně proti dědičně zatíženému potomstvu navázal zákon o zdravém manželství⁶⁹. Ten striktně vymezil ty jednotlivce, kterým nebylo dovoleno vstoupit do svazku manželského z hlediska dědičných chorob, geneticky podmíněných či chorob přenosných.⁷⁰

Můžeme též zmínit zákon o říšském vyživovacím stavu⁷¹ a zákon o dědičných statcích⁷², které byly základem selského práva. Zákon o dědičných statcích: „*přinesl zásadní omezení do převodu a přechodu práv k určité zemědělské půdě, a tím i návrat k původním germánským právním principům, oficiálním cílem tohoto zákonodárství bylo znovuvybudování a udržení selského stavu jakožto živitele národa, nositele národního zdraví a pramene čisté krve, stejně jako zachování držby zemědělských usedlostí v rodech, které jsou povolány k hospodaření.*“⁷³ Všechny tyto předstoupně právní úpravy vedly k vytvoření podmínek pro vyhlášení tzv. Norimberských zákonů⁷⁴. Účelem antisemitských zákonů byla úplná degradace židovského

---

⁶⁷ Bürgerliches Gesetzbuch, německý občanský zákoník

⁶⁸ Zákon o obraně proti dědičně zatíženému potomstvu ze 14. července 1933 (RGBl. I. S. 529).

⁶⁹ Zákon o zdravém manželství z 18. října 1935 (RGBl. I. S. 1246)

⁷⁰ Více k této problematice ve 3. kapitole.

⁷¹ Zákon o říšském vyživovacím stavu z 13. září 1933 (RGBl. I., S. 626).

⁷² Říšský zákon o dědičných statcích z 29. září 1933 (RGBl. I., S. 685).

⁷³ TAUCHEN, Jaromír. Nacistické dědické právo. Online. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2012, roč. 20, č. 3, s. 298-305. ISSN 1210-9126. Dostupné z: <https://www.law.muni.cz/dokumenty/18701>.

⁷⁴ Zákon o ochraně německé krve a německé cti, zákon o říšském občanství, zákon o říšské vlajce

obyvatelstva, jeho ponížení, odebrání občanských a politických práv, zákaz uzavírání sňatků mezi Němci a Židy, ničení symbolů židovství, tj. synagog a dalších cenných pamětihodností, arizace majetku, označení židovských obchodů, nakonec i samotných Židů Davidovou hvězdou, zničení jejich veřejného a osobního života.⁷⁵ Dva dny před vyhlášením Norimberských zákonů povolal Adolf Hitler poradce pro rasové právo Stuckarta⁷⁶, Pfundtnera⁷⁷, Loesenera⁷⁸, aby zakotvili jeho antisemitské požadavky do právních norem. Pověření zástupci sepsali návrhy zákonů, které byly na sedmém sjezdu NSDAP dne 15. září 1935 vyhlášeny a jejich existenci zdůvodňoval Hitler jako předpoklad snášenlivosti židovského obyvatelstva. Přestože se snažili nacisté dát právní podklad svému jednání, „z hlediska právního vědomí civilizovaného lidstva je nelze – přes jejich vnější formu zákonů pokládat za právo“.⁷⁹ 15. září 1935 bylo v Německu zneuctěno právo, právní jistota a základní lidská práva, do popředí se legální cestou dostaly nezákonné právní normy.

2.5 Rasa, rasismus

Zastaralé dělení na tři rasy⁸⁰ je pro mnoho vědců přežitým jevem, protože vzhledem k migraci obyvatel dochází k míšení ras. Rasa sdružuje osoby se stejnými somatickými znaky a podobnými vlastnostmi do určitých tříd, které jsou vnímány societou jako odlišné.⁸¹ Dříve byl pro členění ras hlavním měřítkem tělesný vzhled, později tento znak vymizel a kladl se důraz na způsob života, jednání, společenské postavení a kulturu. V současnosti se mnozí vědci snaží nahradit označení pojmu „rasa“ označením „etnikum“. Etnikem chápeme sdružení lidí, které pojí původ, dějiny a shodné kulturní elementy.⁸² Pojem rasa nedeterminuje termín rasismus. Tím, že vymizí selekce osob na rasy, není odstraněn rasismus sám, včetně všech svých forem, protože odlišnost přetrvává. Označit a popsat rozdílnost neznamená likvidaci nevraživosti, zášti, nýbrž pouze vnímání odchylky. Pokud se ohlédneme do historie, setkáváme se s rasismem v praxi již ve starověkém Egyptě, kdy nápisy typu: „*překročit tuto hranici po*

---

⁷⁵ KNAPP, Viktor. *Problém nacistické právní filosofie*. Knihovna společenských věd. Dobrá Voda: A. Čeněk, 2002. ISBN 80-86473-21-X.

⁷⁶ Státní sekretář na říšském ministerstvu vnitra

⁷⁷ Vrchní státní tajemník na říšském ministerstvu vnitra

⁷⁸ Expert na židovskou otázku na říšském ministerstvu vnitra

⁷⁹ BALÍK, Stanislav. *Právní dějiny evropských zemí a USA: (stručný nástin)*. Právnické učebnice. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 1999. ISBN 80-902627-4-0.

⁸⁰ Negroidní, mongoloidní, europoidní

⁸¹ KRYL, Miroslav. *Rasismus, antisemitismus, holocaust*. Studijní texty. Ústí nad Labem: Filozofická fakulta Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, 2011. ISBN 978-80-7414-389-2.

⁸² TESAR, Filip. *Etnické konflikty*. Online. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-097-9.

zemi nebo po vodě je zakázáno všem černochům“⁸³ nebyly výjimkou. Dějiny nás především upozorňují na to, že autoři, kteří vytyčili myšlenky rasismu, jsou vědci. Oni sami ale nikdy neuvedli rasismus do praxe. Obsah teorie rasismu byl převážně vždy zneužit jako úmyslný ideový plán. Pojem rasismus byl prvně použit a vysloven filosofem Hirschfeldem na začátku 20. století. Rasismus můžeme vnímat jako útok na jedince nebo skupinu jedinců, kteří se fyziognomicky či společensky liší od většiny.⁸⁴ Rasismus: „*zdůrazňuje význam rasových znaků a rozdílů a podstatu člověka spatřuje především v těchto znacích, jakožto domnělém základu nadřazenosti nebo podřazenosti a podřízenosti určité rasy, takže pronásledování a eventuální likvidace „méněcenných“ ras, např. Židů nacisty, a nadvláda „vyšší“ rasy, jsou logickým následkem těchto názorů, zejména stanou-li se teorií státní, oficiální.*“⁸⁵. Hlavní myšlenkou nacistického Německa byla pseudovědecká studie, teorie nadřazenosti árijské rasy. Árijci se považovali za nejlepší společenství, stojící na pomyslném vrcholu, nadřazení všem. Typickým árijcem byl muž či žena se světlými vlasy, světlé pleti a modrýma očima. Během existence Třetí říše byl pojem árijec nahrazen pojmem – příslušník německé krve.

Zde bych krátce odbočila a uvedla případ ze soudní praxe. Poškozený odchází domů ze slavnostního večera, kde byly udělovány hudební ceny a je pohoršen výhrou skupiny, přičemž se domnívá, že ona skupina je xenofobní, rasistická a vzývá názory nacistů. Rozhodne se proto napsat na svou sociální síť příspěvek: „*tleskali jste nacistům*“.⁸⁶ Pod příspěvkem bylo nalezeno mnoho nenávislných komentářů⁸⁷, devět autorů se dopustilo trestného činu podněcování k nenávisti vůči skupině osob.⁸⁸ Jeden z obviněných napsal: „*ano, tak se tleskalo nacismu, teď už zbývá ho rozšířit co nejvíc to bude, protože takový kokoti, černí, židi, atd... musí opustit naši vlast, bílou vlast, Evropu a táhnout někam do prdele, nebo ještě lépe, poslat do plynu jako dřív*“.⁸⁹ Okresní soud v Kladně v tomto případě nepřiznal poškozenému⁹⁰ pozici „poškozeného“, protože se: „*okresnímu soudu nejevilo v žádném ohledu prokazatelné, že by obžalovaný postupoval v cílené snaze napadnout přímo stěžovatele a jemu vyhrožovat.*“⁹¹ Text byl podle okresního soudu toliko obecný a „*demagogickým způsobem cílí na široce vymezené segmenty obyvatelstva*“.⁹² Za trestný čin projevu sympatií k hnutí směřujícímu k potlačení práv

⁸³ KRYL, Miroslav. *Rasismus, antisemitismus, holocaust*. Studijní texty. Ústí nad Labem: Filozofická fakulta Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, 2011. ISBN 978-80-7414-389-2.

⁸⁴ Tamtéž.

⁸⁵ Tamtéž.

⁸⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 2. 4. 2019, sp. zn. III. ÚS 3439/17.

⁸⁷ Kolem 7 000 komentářů.

⁸⁸ Srov. §356 zákona č. 40/2009 Sb.

⁸⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 2. 4. 2019, sp. zn. III. ÚS 3439/17.

⁹⁰ Poškozený, který napsal na sociální síť příspěvek: „tleskali jste nacistům“.

⁹¹ Nález Ústavního soudu ze dne 2. 4. 2019, sp. zn. III. ÚS 3439/17.

⁹² Tamtéž.

a svobod člověka⁹³ byl obžalovaný odsouzen k trestu obecně prospěšných prací ve výměře 100 hodin. Soudce komentoval, že jde především o výchovný trest, ve kterém se odrazí výchovný efekt, protože se odsouzený postavil k věci rozumným způsobem při hlavním líčení. „Poškozený“ se po vyčerpání všech opravných prostředků a v rámci neúspěchu obrátil i na Ústavní soud. Ústavní soud konstatoval, že okresní soud v Kladně pochybil a uvedl, že: „*verbální (resp. písemné) útoky na tzv. sociálních sítích představují sice technicky specifický, avšak k nástrojům starších totalitních ideologií snadno připodobnitelný způsob nepřipustného vedení politického boje a je třeba zkoumat, nakolik je takové sdělení na tzv. facebookovém profilu odlišné kupříkladu od pomalování výlohy obchodníka náležejícího k jiné společenské menšině, navíc hrozivé historické zkušenosti se stigmatizací společenských menšin se nemohou projevat pouze v přijetí „obecně ochranné“ trestní legislativy, ale měly by nalézt svůj odraz i v hlubším zkoumání pochopení újmy jejich adresátů, kterým jsou navíc takové útoky adresovány, proto musí soudy vždy zkoumat, jak se jednotlivý útok projeví v individuální sféře konkrétního jedince (např. v důsledku jeho ohrožení, obav, poškození dobrého jména apod.), a nakolik jde pouze o nepřipustnou neadresnou politickou kampaň.*“⁹⁴ I přesto, že se stal tento rozsudek přelomovým, protože vymezil hranice v internetovém prostředí, nemohl Ústavní soud: „*zrušit odsuzující pravomocný rozsudek, kterým se dané trestní řízení skončilo, a zasáhnout do již pravomocně ukončeného trestního řízení v neprospěch již jednou pravomocně odsouzeného*“⁹⁵, přičemž zrušením jednoho procesního usnesení z jeho průběhu nedává možnost případ znovu otevřít a vydání jakéhokoliv nového procesního usnesení o stěžovatelově účasti v dané trestní věci by pak postrádalo právní oporu i racionální smysl.“⁹⁶ Ústavní soud konstatoval, že: „*v dané věci šlo (s odstupem času) o relativně bagatelní trestný čin a následné chování pachatele nevykazovalo působení tzv. druhotné újmy.*“ Komentáře ostatních osob byly státními zástupci vyhodnoceny jako přestupek. Přičemž například za příspěvek „...*kdyby nezpíval, tak je stejně na podpoře jako všichni černý svině, jeho prarodiče měli zabít v tom táboře, dnes by aspoň takhle nesluníčkaril.*“⁹⁷ dostal autor pokutu 100 Kč.

---

⁹³ Srov. § 404 zákona č. 40/2009 Sb.

⁹⁴ Nález Ústavního soudu ze dne 2. 4. 2019, sp. zn. III. ÚS 3439/17.

⁹⁵ Usnesení ČNR č.2/1993 Sb., v *platném znění*, *Listina základních práv a svobod*, čl. 40 odst. 5.

⁹⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 2. 4. 2019, sp. zn. III. ÚS 3439/17, § 314k odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb.

⁹⁷ KRISTINA DIENSTBIEROVÁ, K. Všechny černý svině na podpoře, tvoje "prarodiče měli zabít v tom táboře": Pokuta 100 korun, směšné tresty za výhrůžky smrti a rasistické nadávky. Romea.cz [online]. 2017. Dostupné z: <https://romea.cz/cz/domaci/vsechny-cerny-svine-na-podpore-tvoje-prarodice-meli-zabit-v-tom-tabore-pokuta-100-korun-smesne-tresty-za-vyhruzky-smrti-a>.

Podle statistiky Nejvyššího státního zastupitelství se stále páchají trestné činy s rasovým podtextem i v současné době. Za rok 2022 bylo zjištěno 149 trestných činů s nenávisným či rasovým podtextem.⁹⁸

2.6 Antisemitismus

Než se budeme zabývat vývojem a vymezením pojmu antisemitismus, je nutné vysvětlit rozdíl mezi „židem“ a „Židem“. V literatuře se často setkáváme s označením pojmu „žid“ s malým ž, a pojem „Žid“ s velkým Ž. Pojem „žid“ se používá pro stoupence židovské víry. Pojem „Žid“ používali nacisté jako kritérium odlišení pro rasové nálepkování. Toto rasové označení někteří historikové považují za jeden ze znaků nacistického antisemitismu. NSDAP již ve svém programu určila, že *„státním občanem se může stát pouze soukmenovec, soukmenovcem je ten, kdo je německé krve, bez ohledu na náboženské vyznání, žádný žid tedy nemůže být soukmenovcem.“*⁹⁹. Zde jasně vidíme první zmínku o vyloučení Židů v rámci státního občanství. Vraťme se však k definici antisemitismu. Antisemitismus je *„určité vnímání Židů, které může být chápáno jako nenávisť vůči Židům, rétorické a fyzické projevy antisemitismu směřující vůči židovským i nežidovským jednotlivcům a jejich majetku, vůči institucím židovské komunity či náboženským zařízením“*¹⁰⁰ a můžeme ho rozdělit do několika etap – na náboženský, rasový a novodobý antisemitismus. Náboženský antisemitismus se opírá o nevraživost ke skupině, která nepřijímá křesťanství. Kořeny sahají až do středověku, ale jako nit se táhnou do současnosti. Rasový antisemitismus byl aplikován v praxi až v období nacismu a vyvrcholil holocaustem. Novodobý antisemitismus je snaha o „očistění“ daného národa o nežádoucí židovské obyvatelstvo spojené s politikou a popírání existence státu Izrael.¹⁰¹

Pokusme se nyní vytvořit krátkou osu dějinného vývoje antisemitismu. Palestina byla původním domovem židovských obyvatel. Po útocích babylonských válečníků byli Židé zajati a přesunuti do Babylonu. Část hledala útočiště v Egyptě. Tímto postupným nuceným stěhováními vznikaly tzv. diaspory. Diaspora je *„pobývání Židů v různých částech světa mimo*

---

⁹⁸ Zpráva o projevech extremismu a předsudečné nenávisti na území České republiky v roce 2022, MV ČR, Praha 2022.

⁹⁹ SCHÄFER, Peter. Krátké dějiny antisemitismu: kde se zrodila nenávisť k Židům a proč se pořád vrací. V Praze: Paseka, 2022. ISBN 978-80-7637-285-6.

¹⁰⁰ CHAPOUTOT, Johann. Zákon krve: myslet a jednat jako nacista. V Praze: Rybka Publishers, 2021. ISBN 978-80-87950-64-7.

¹⁰¹ Tamtéž.

Izrael.¹⁰² Za vlády Řeků či Římanů¹⁰³ nebylo postavení zlepšeno, začínají se šířit vyfabulované příběhy o životě a víře Židů, jako jsou pomluvy o utajovaných ceremoniích a obviňování ze znesvěcování hostií. V této době vzniká vedle judaismu¹⁰⁴ další náboženský směr, křesťanství. Křesťanství zaujalo v době vládnutí Římské říše výsadní postavení.¹⁰⁵ Židé měli povoleno přejít ke křesťanské víře, nikoli však naopak. Židé samozřejmě nesměli vystupovat proti křesťanům před soudem a být dědici křesťanského majetku, museli být odlišováni označením, docházelo k hromadnému spalování židovských knih a k opakovaným pogromům¹⁰⁶ po celé Evropě. Například na Arabském poloostrově byli poprvé příslušníci jiné víry než křesťanství označováni žlutými pruhy. Židé se postupně stávali menšinou snášenou, ale menšinou utlačovanou. Pro zajištění klidného života byli nuceni platit tzv. židovskou daň. Současně jsou však vyčleněni ze společnosti, odděleni od křesťanů a mají povoleno obývat pouze striktně vybrané části měst, tzv. ghetta. Již zde byl položen základ zákazu sňatků Židů s určitým druhem obyvatel (křesťany), podobně jako v nacistickém Německu zákaz sňatků Židů s árijskými Němci. Zastrasování, pogromy¹⁰⁷, vyhnanství i likvidování církevních staveb neustávaly.

V této době bylo vydáváno též mnoho pojednání o nenávisti k Židům. Přelomové dílo autora Jana Zlatoústého¹⁰⁸ *Proti Židům* se chápe jako rozhodující v otázce antisemitismu, protože zde uvádí důvody, proč by měli křesťané nesnášet Židy. Svatý Augustin¹⁰⁹ se pokoušel vysvětlit nenávist k židovskému obyvatelstvu na základě teologie, ale upozornil i na nutnost respektu vůči nim a postup soužití s nimi (tzv. *modus vivendi*).¹¹⁰ Další významný filosof, který se vyjádřil k soužití s židovským obyvatelstvem, byl Tomáš Akvinský, který sepsal dílo *O panování nad Židy*. Zde nabádá ke snížení židovské daně.¹¹¹ Za zmínku stojí též kodex Theodosianus¹¹²: „*kde se objevuje kompilace protižidovských zákonů, zde je Židům zakázáno*

---

¹⁰² TARANT, Zbyněk. *Diaspora paměti: židovská paměť a reflexe holocaustu v Izraeli a Spojených státech*. V Plzni: Západočeská univerzita, Katedra blízkovýchodních studií, 2013. ISBN 978-80-261-0273-1.

¹⁰³ První násilný atak vůči židovskému obyvatelstvu nastal za vlády Tiberia, kdy byli Židé vyhnáni z Říma.

¹⁰⁴ Judaismus patří mezi monoteistická náboženství, která vyznávají jednoho Boha. Není založeno na mýtu, ale na koncepci dějin, které začínají stvořením světa. Patří k jednomu specifickému národu, k Židům. V dnešním světě je judaismus „univerzálním“ náboženstvím, protože nabízí celému lidstvu i jiným kulturám univerzální hodnoty. Judaismus je základem pro další monoteistická náboženství, jako je křesťanství nebo islám.

¹⁰⁵ PODZIMEK, Michal. *Judaismus a křesťanství: (religionistika II.)*. Online. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2006. ISBN 80-7372-107-4.

¹⁰⁶ Na našem území v roce 1389 proběhl pražský pogrom. Byl to jeden z prvních velkých hromadných útoků vůči židovské komunitě. Zemřelo zde kolem tří tisíc židovských obyvatel.

¹⁰⁷ Trvalé, dlouhodobé násilí a pronásledování Židů

¹⁰⁸ konstantinopolský arcibiskup

¹⁰⁹ biskup a filosof v období pozdního římského císařství

¹¹⁰ KRYL, Miroslav. *Rasismus, antisemitismus, holocaust*. Studijní texty. Ústí nad Labem: Filozofická fakulta Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, 2011. ISBN 978-80-7414-389-2.

¹¹¹ Tamtéž.

¹¹² Sbírká zákonů z pozdní antiky.

působit na vysokých postech a je obnoven zákaz budování nových synagog. ¹¹³ Jeden z dalších brutálních předpisů vydal Karel VI., tzv. familiantský zákon, který „*přiznával inkolát, tzn. moderní pojetí státního občanství, kterým se docílilo povoleného počtu židovských obyvatel.*“ ¹¹⁴ Přesouváme se do roku 1543, kdy vydává Martin Luther: „*antisemitský spis Vom Schem Hamphoras und vom Geschlechte Christi, tyto protižidovské pamflety patří k nejvulgárnější protižidovské propagandě a sloužily nacistickému zdůvodňování holocaustu.*“ ¹¹⁵ V roce 1844 vydal Karel Marx dílo *K otázce židovské*, ze které se vyvozují základy antisemitismu. Obsahem jsou především úvahy o tom, proč nezrovnoprávnovat Židy. Další dílo, které vyzývá antisemitské postoje, je *Pojednání o nerovnosti lidských ras* autora Arthura Gobineaua, ve kterém upozornil na rasovou rezistenci Židů. Nacistům nahrávaly i Protokoly síónských mudrců, kde je hlavní myšlenkou smyšlená snaha Židů o ovládnutí celého světa. Poté, co převzali moc nacisté a jejich postavení sílí, nastávají masivní přesuny židovského obyvatelstva jako důsledek všeobecně rostoucího antisemitismu a zhoršujícího postavení Židů, především snaha o emigraci do Spojených států amerických, ty se chrání imigračními kvótami, které zůstávají závazné během druhé světové války a ztěžují odchod Židů, kteří utíkají před holocaustem. ¹¹⁶

Jeden z velkých pogromů, který zosnovali nacisté byla tzv. Křišťálová noc. Ta se stala otevřeným násilím a jasnou předzvěstí dokonale naplánovaného teroru a násilí vůči Židům, holocaustu. Křišťálová noc otevřela dveře tzv. „konečnému řešení židovské otázky“.

2.7 Nacismus

Nacionalismus je ideologický směr spojující určitou skupinu se stejnými znaky – rasa, jazyk, národnost, barva pleti, historické kořeny, náboženství. Projevy nacionalismu determinuje doba, místo působení a účel. Vyhrocená forma nacionalismu je nacismus. Nacismus je totalitní a účelová ideologie, která chrání prospěch národa a navazuje na extrémní nacionalismus. Oficiální účel nacismu klade důraz na zájem, potřeby a prospěch německého národa. Neoficiální účel nacismu je despotická vláda jedince, Vůdce. Oficiální a neoficiální účel

---

¹¹³ BUDIL, Ivo T. *Encyklopedie dějin antisemitismu*. Online. V Plzni: Západočeská univerzita, 2013. ISBN 978-80-261-0206-9.

¹¹⁴ KRYL, Miroslav. *Rasismus, antisemitismus, holocaust*. Studijní texty. Ústí nad Labem: Filozofická fakulta Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, 2011. ISBN 978-80-7414-389-2.

¹¹⁵ Tamtéž.

¹¹⁶ BUDIL, Ivo T. *Encyklopedie dějin antisemitismu*. Online. V Plzni: Západočeská univerzita, 2013. ISBN 978-80-261-0206-9.

nacismu je základem nacistické právní filosofie.¹¹⁷ Nacismus (neboli národní socialismus) byl ideologií německé nacistické strany NSDAP, která kombinovala politiku orientovanou na dělníky s odmítnutím konvenčního socialistického internacionalismu¹¹⁸ a dával do popředí árijské společenství, propagoval antisemitismus a rasové teorie. Nacismus odmítal základní marxistické koncepty, jako je třídní boj a chápal národní společenství jako rasové společenství. Nacismus je vysoce proměnlivý fenomén, který se stejně jako fašismus nedá striktně definovat. Národní socialismus se za hranice Německa rozšířil již ve 20. letech 20. století, zpočátku jako mladší alternativa k italskému modelu fašismu, kdy v polovině 30. let existovalo mnoho fašistických skupin, které se začaly nazývat národními socialisty, přičemž většina stavěla na rasistické ideologii a antisemitismu. Na jedné straně je nacismus chápán jako součást širšího vývoje evropských dějin, zejména jako podkategorie fašismu, protože mají údajné společné rysy, jako je násilí, extrémní nacionalismus, estetizace politiky a charismatické vůdčovství. Na druhé straně je tato ideologie chápána jako *sui generis* specifická pro nacistické Německo, protože rysy jako antisemitismus, biologický rasismus a genocida se označuje za historicky „unikátní“.¹¹⁹

Kořeny nacismu mají osm základních zdrojů, na kterých staví a „ospravedlňují“ svou existenci. Patří sem křesťanský antijudaismus a antisemitismus, filologie, antropologie, rasismus, teorie evoluce, genetika a eugenika. Filologie, antropologie, biologie, genetika a eugenika demonstrovaly domnělou dědičnou nerovnost lidí. Oblíbeným fyziologem nacistů byl Herbert Spencer, který tvrdil, že přežijí pouze ti nejschopnější z lidské společnosti a současně věřil, že silný jedinec musí vládnout a slabý se podrobit. Za zmínku stojí názor antropologa a spisovatele de Gobineau¹²⁰, který řeší nerovnost ras a prohlašuje, že běloch je nadřazený žluté a tmavé rase a árijci jsou nadřazeni bílé rase. Zakladatel eugeniky Galton¹²¹ je autorem myšlenky, že společnost by se měla zbavovat nemocných, postižených, geneticky zatížených jedinců a tato eliminace by měla vést k silnému národu. Pozitivní eugenika obhájí a podporuje rozmnožování pouze mezi vybranými jedinci, kteří jsou nositelé pozitivních znaků. Negativní eugenika omezovala rozmnožování mezi lidmi s nežádoucími znaky.¹²² Eugeniku

---

¹¹⁷ COLLOTTI, Enzo. *Hitler a nacismus: dějiny nacismu a nacistického Německa ve faktech a obrazových dokumentech*. XX. století. Praha: Columbus, 1996. ISBN 80-85928-44-2.

¹¹⁸ spolupráce mezi státy či národy

¹¹⁹ COLLOTTI, Enzo. *Hitler a nacismus: dějiny nacismu a nacistického Německa ve faktech a obrazových dokumentech*. XX. století. Praha: Columbus, 1996. ISBN 80-85928-44-2.

¹²⁰ Viz. Esej o nerovnosti lidských plemen

¹²¹ Anglický vědec a antropolog, zakladatel eugeniky

¹²² Tamtéž.

použili nacisté v tzv. programu T4¹²³. Nacistická politika trvala 12 let a opírala se o výše uvedené „vědecké myšlenky“, které dokázala zneužít a postavit do obrazu pseudovědy.

---

¹²³ Nedobrovolná eutanázie osob nemocných, osob s dědičnou chorobou či osob mentálně postižených

3 Norimberské zákony – přehled a obsah nejdůležitějších z nich

Po uchopení moci nacisty bylo publikováno množství antisemitských zákonných opatření. Povaha těchto opatření byla chaotická, neuspořádaná a postrádala systém. Norimberské zákony a jejich prováděcí právní předpisy „sjednotily“ právní úpravu a umožnily jednotnost v postupu diskriminace a útluaku vůči židovské menšině. Přesně vymezily, kdo je Židem, židovským míšencem a přesně určily, za jakých podmínek dojde k eliminaci Židů ze všech sfér života společnosti. Židé a další neárijské osoby byly deklasovány na státní příslušníky bez politických práv. Nejdůležitějšími Norimberskými zákony jsou dva ústavní zákony – zákon o říšském občanství a zákon o ochraně německé krve a německé cti. Zákon o říšských vlajkách sice patří mezi Norimberské zákony, ale nesouvisí s otázkou rasové diskriminace, proto se o nich zmiňujeme pouze okrajově.

3.1 O původu Norimberských zákonů

*„Rasismus nacistického Německa se promítl do rozsáhlého protižidovského zákonodárství, které už před 2. světovou válkou zahrnovalo kolem 250 předpisů a vyvrcholilo Norimberskými zákony.“*¹²⁴ Mluvíme zejména o zákoně o ochraně německé krve a německé cti, zákoně o státním občanství a zákoně o říšské vlajce a říšském státním znaku. Norimberské zákony především odebraly Židům možnost být říšskými občany, uzavírat manželství s čistými Němci a zakázaly mimomanželské styky.¹²⁵ Myšlenky, že říšským občanem mohl být pouze člověk „německé krve“ a všichni ostatní jsou spíše hosty spadající pod cizineckou legislativu, že Židé jsou méněcenní, degenerují společnost a jejich mísení by zapříčinilo snížení kvality árijské rasy, již dříve vyslovil Alfred Rosenberg¹²⁶ v díle *Mythus XX. století*. Tyto zvrácené úvahy měly být implementovány do Norimberských zákonů, především do zákona o ochraně německé krve a německé cti¹²⁷. Porušení těchto zákonů bylo rasovou zradou. Národní socialisté chtěli především reformu trestního práva s výše uvedenými radikálními požadavky ještě předtím, než Norimberské zákony vůbec vznikly. V září 1933 zveřejnili návrhy reformy trestního zákoníku s radikálními požadavky tehdejší ministr spravedlnosti Kerrl a jeho státní tajemník Freisler, avšak v červnu 1934 byly trestněprávní komisí zamítnuty. Důvodem byla

---

¹²⁴ BALÍK, Stanislav. *Právní dějiny evropských zemí a USA: (stručný nástin)*. Právnícké učebnice. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 1999. ISBN 80-902627-4-0.

¹²⁵ Tamtéž.

¹²⁶ ideolog NSDAP a tvůrce myšlenky rasového dělení obyvatelstva, odsouzen v Norimberském procesu a popraven

¹²⁷ Zákon o ochraně německé krve a německé cti z 15. září 1935 (RGBl. I S. 1146)

obava, že diskriminační návrhy vůči barevným národům by mohly vést k porušení vztahů v rámci zahraničně politické scény. Odvetou za rasistické německé právo by mohl být bojkot německého zboží a narušení německé ekonomiky. Většina nacistických právníků se shodovala na tom, že německá zahraničně politická situace neumožňuje zcela naplnit dosavadní přání ve změně legislativy s ohledem na rasovou politiku. Objevil se také názor, zda otázka rasové čistky má být vynucována právem a trestními sankcemi, nebo zda nestačí zabránit rasovému míšení „převýchovou“ občanů. Rasové ochrany je třeba dosáhnout nikoliv strachem z trestu, ale výchovou ke zdravému rasovému cítění. Právníci také upozorňovali na fakt, že nelze-li zakázat manželství mezi příslušníky různých ras, není možné zakázat ani nemanželský pohlavní styk. Dopady trestní reformy by mohly vyústit v to, že v případě těhotenství by oba rodiče uváděli árijské otcovství. Tím by se dítě vydávalo za árijské, čímž by se dosáhlo přesného opaku toho, co bylo rasovou politikou zamýšleno. Tomuto nepříznivému následku by bylo „možné“ zabránit pouze tehdy, kdyby existovaly prostředky, které by na základě objektivních znaků spolehlivě prokázaly, že dítě není míšencem.¹²⁸

Největším zločinem však měla být zrada rasy. Zrada rasy spočívající v podvodném zatajení příslušnosti k cizí rase nebo podvod při uzavírání manželství či nemanželského pohlavního styku měla být zařazena mezi trestné činy i bez změny manželské legislativy především proto, že nemorálnost a zavrženíhodnost takového činu byla v obecném povědomí. Freisler požadoval, aby byla trestně stíhána i ideologická zrada rasy. To znamená, že chtěl ochranu proti pseudovědeckému demagogickému zesměšňování vzniku a vývoje pokrevního společenství a ochranu proti kritice rasového dělení. Návrh Freislera vyvolal diskuzi, nakonec navrhované trestní ustanovení stáhl. Dalším Freislerovým návrh bylo zakotvení trestného činu zlomyslného maření výchovných opatření v péči o rasu. Freisler také chtěl, aby všechna trestní ustanovení proti rasovému podvodu platila na všechny barevné rasy, proto znovu vyvstala otázka definice, kdo je to příslušník cizí rasy. Franz Gürtner, tehdejší říšský ministr spravedlnosti, zastával názor, že soudce musí dostat zcela jasnou definici pojmu rasy. Pro tuto definici se nehodilo vymezení podle rasově-biologických kritérií, protože by byla příliš neurčitá. Freisler chtěl, aby definice rasy byla přesně uvedena takto: „*cizí rasou je každý jehož otec nebo matka jsou barevní nebo mají židovskou krev.*“¹²⁹ Ani jeden návrh však nebyl přijat, proto nadále úředníci matrik uzavírali smíšená manželství a pro neplatnost, neúčinnost nebo

---

¹²⁸ GRUCHMANN, L. „BLUTSCHUTZGESETZ“ UND JUSTIZ. [online]. 1983, vol. 31., no. 3. Dostupné z: https://www.ifz-muenchen.de/heftarchiv/1983_3_3_gruchmann.pdf.

¹²⁹ Tamtéž.

rozvod takových manželství se nadále vztahovaly příslušné paragrafy BGB¹³⁰. Již v této době se objevovaly případy, kdy ve smíšeném manželství jeden z manželů „pochopil“ význam rasy a trval u soudu na rozvodu. Manželství zpochybňoval na základě §1333 BGB, podle kterého může manžel: „*napadnout manželství, pokud v době uzavření manželství věděl o takových osobních vlastnostech svého partnera, které by mu bránily uzavřít manželství nebo pokud by si byl vědom těchto vlastností svého partnera a měl jinou představu o povaze manželství.*“¹³¹ Tento paragraf byl vzhledem ke své obecné formulaci jediným ustanovením občanského práva, které umožňovalo zohlednit zvláštnosti rasově smíšených manželství.¹³² Soudy se snažily najít řešení smíšených manželství i v jiných právních úpravách. Nalezly ustanovení § 15 odst. 4 vojenského zákona, které uvádělo, že „*členové armády árijského původu a ti, kteří jsou na dovolené, mají zakázáno uzavírat sňatky s osobami neárijského původu, porušení bude mít za následek ztrátu jakékoli vyšší vojenské hodnosti.*“¹³³ Ministerstvo spravedlnosti nechtělo, aby zákaz sňatků byl upraven vojenským zákonem, ale aby byl proveden zvláštním zákonem s obecně platnými trestními ustanoveními. Ustanovení vojenského zákona by bylo použití nevhodné analogie. Výše uvedená citace nemůže představovat překážku manželství s občanskoprávními účinky, ale pouze zákaz v zájmu vojenské služby, k jehož porušení se vázal pouze následek ztráty hodnosti.¹³⁴

V červenci 1935 říšské ministerstvo vnitra upozornilo v oběžníku pro matrikáře, že se chystá říšská vláda vydat zákon, který by upravoval manželství mezi árijci a neárijci. Do té doby mají úředníci ve všech případech sňatků, kdy je jim známo, že jedna strana je plnoprávný Árijec a druhá plnoprávný Žid, odložit sňatek až do odvolání. Podařilo se také prosadit legislativní veto pro zákaz smíšených manželství, čímž vznikla právní nejistota mezi státní správou a soudní mocí ohledně přípustnosti smíšených manželství, tzn. rozbití právní jistoty protichůdnými rozhodnutími soudů. Postupně zesilovala propagandistická kampaň, která měla ovlivnit názor veřejnosti na smíšené manželství. Do celého jednání se promítaly neustálé tahanice mezi zúčastněnými ministerstvy a NSDAP, jež mělo extrémní požadavky na obsah plánovaného zákona, který upraví problematiku smíšených manželství. Sám Hitler vzhledem k tíživé a nepříznivé situaci, kdy stále nebylo možné se o rasové otázce dohodnout, povolal

---

¹³⁰ Bürgerliches Gesetzbuch, (RGBl. S. 195)

¹³¹ GAUPP, R. *Der Paragraph 1333 des Bürgerlichen Gesetzbuches und die dabei in Betracht Kommenden Krankheitszustände.* [online]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/40999926>.

¹³² GRUCHMANN, L. „BLUTSCHUTZGESETZ“ UND JUSTIZ. [online]. 1983, vol. 31., no. 3. Dostupné z: https://www.ifz-muenchen.de/heftarchiv/1983_3_3_gruchmann.pdf.

¹³³ Vojenský zákon z 21. května 1935, (RGBl. I S. 609).

¹³⁴ GRUCHMANN, L. „BLUTSCHUTZGESETZ“ UND JUSTIZ. [online]. 1983, vol. 31., no. 3. Dostupné z: https://www.ifz-muenchen.de/heftarchiv/1983_3_3_gruchmann.pdf.

poradce pro rasové právo, aby zakotvili rasové požadavky do právních norem. Kromě zákazu sňatků a nemanželského pohlavního styku mezi Židy a Árijci měly právní normy obsahovat také zákaz zaměstnávání árijských služek mladších 45 let v židovských domácnostech, aby byly chráněny před sexuálním obtěžováním a následně tak zabránili hanobení rasy. Tyto „právní normy“ (Norimberské zákony) byly vyhlášeny v září 1935 na 7. sjezdu NSDAP. Norimberské zákony: „*se staly základem pro pozdější kvazilegální vyloučení Židů z německé společnosti.*“¹³⁵ Hitler v závěrečné řeči apeloval na německý národ, aby dodržoval cestu zákona a nově vyhlášené zákony respektoval jako ty nejdůležitější pro život čistého německého národa.¹³⁶

3.2 Vytvoření pravidel nenávisti

Norimberské zákony byly „základním prostředkem, na jejichž základě byla prováděna nacistická rasová diskriminace a genocida v Německu a jím okupovaných zemích před a v období druhé světové války.“¹³⁷ Byly nástrojem k trvalému, systematickému, neetickému pronásledování Židů. Čítaly v sobě dva hlavní zákony, zákon o říšském občanství¹³⁸ a zákon o ochraně německé krve a německé cti¹³⁹. Zákony v sobě implementovaly rasové teorie, definovaly, kdo je Žid, kdo je skutečný Němec, kdo může uzavírat platné manželství, kdo může nerušeně žít. Norimberské zákony a jejich prováděcí právní předpisy rozčlenily osoby na čisté, nečisté a míšence podle procenta židovské krve. Pokud bylo zjištěno, že má osoba tři až čtyři židovské prarodiče nebo dva židovské rodiče, byla považována za plnoprávního Žida, jestliže osoba měla jednoho nebo dva prarodiče Židy, byla považována za míšence. V této době nezáleželo na tom, zda jedinec aktivně praktikoval judaismus nebo zda byl ve spojení s židovskou komunitou, pokud odpovídal klasifikaci dle zákona či prováděcích právních předpisů, byl v každé situaci považován za plnoprávního Žida či míšence. Norimberské zákony byly postaveny na tezi, že všichni Židé jsou nepřátelé Německa, což byl další „pádny“ důvod ke sledování pohybu „nečistých a nepohodlných“ obyvatel na území celé říše, kvůli ochraně národa či možnosti hrozby nadvlády Židů. Výjimkou nebylo ani povinné označení Židů tzv. Davidovou hvězdou. Davidova hvězda byla identifikátorem židovského obyvatelstva na veřejnosti, nosila se na levé straně oděvu a uprostřed byl nápis „*Jude*“¹⁴⁰. Současně byli Židé

---

¹³⁵ VOJÁČEK, Ladislav. *Nástin právních dějin*. Edice učebnic PrF MU. Brno: Masarykova univerzita, 2011. ISBN 978-80-210-5462-2.

¹³⁶ GRUCHMANN, L. „BLUTSCHUTZGESETZ“ UND JUSTIZ. [online]. 1983, vol. 31., no. 3. Dostupné z: https://www.ifz-muenchen.de/heftarchiv/1983_3_3_gruchmann.pdf.

¹³⁷ Tamtéž.

¹³⁸ Zákon o říšském občanství z 15. září 1935 (RGBl. I S. 1146).

¹³⁹ Zákon o ochraně německé krve a německé cti z 15. září 1935 (RGBl. I S. 1146).

¹⁴⁰ Žid

nuceni označovat své podniky a obchody nápisem „*Jude*“¹⁴¹ pro snadnější perzekuci. Likvidace svobody přinesla také nutnost vyplňovat tzv. rasové dotazníky, které otevřely nacistům pohled do rodokmenu rodin a tím vysledovat linii pokrevního příbuzenství. Němečtí obyvatelé byli propagandou nuceni aplikovat nenávist a omezování Židů v běžném životě. Jediným viníkem veškerých německých problémů se stalo židovské obyvatelstvo. Omezování se stále rozšiřovala a postupně byly zpřetrhány vazby mezi německým a židovským obyvatelstvem.¹⁴² Jakmile nastal rok 1935, začalo se nacistické Německo měnit v právních základech. 7. sjezd NSDAP ukázal, že zamýšlená perzekuce Židů skutečně nastane a bude se opírat o „právní podklad“.¹⁴³ Norimberské zákony plnily: „*dvě základní funkce, symbolickou, protože zdůrazňovaly vyloučení Židů ze společnosti, a legitimační, protože „ospravedlňovaly“ vlnu protizidovských útoků a zatýkání Židů v prvních letech po uchopení moci.*“¹⁴⁴

Zákon o ochraně německé krve a německé cti, zákon o říšském občanství a zákon o říšské vlajce a říšském státním znaku byly považovány za hlavní diskriminační rasové zákony. K nim přispěla řada prováděcích právních předpisů. Zákon o říšském občanství pomohl nacistům rozdělit obyvatele a určit, kdo je říšským občanem. Dělení pramenilo z toho, zda občan měl tzv. „*artfremden Blutes*“, tedy doslovně „cizí krev“. Tito „občané“ byli v podstatě cizinci a bylo s nimi i tak nakládáno. Tedy, nacistické právo znalo tři druhy obyvatel – čisté krve¹⁴⁵, příbuzné krve¹⁴⁶ a cizí krve¹⁴⁷. Čistou krev mohl mít pouze říšský občan německé národnosti. Příbuznou krev mohl mít pouze občan příbuzný německému národu, např. Češi. Cizí krev měl člověk, který nebyl žádným způsobem spjatý s německým národem, např. Židé.¹⁴⁸ Osoby cizí a příbuzné krve byli pouze státními příslušníky. Zákon o ochraně německé krve a německé cti¹⁴⁹ na rozdíl od zákona o říšském občanství upravoval konkrétní omezení v právní úpravě manželství, „*zakazoval manželský sňatek mezi židy a příslušníky*

---

¹⁴¹ židovský

¹⁴² VOJÁČEK, Ladislav. *Nástin právních dějin*. Edice učebnic PrF MU. Brno: Masarykova univerzita, 2011. ISBN 978-80-210-5462-2.

¹⁴³ TAUCHEN, ŠKODOVÁ, J. L. *NUCENÉ STERILIZACE VE TŘETÍ ŘÍŠI – ZLOČIN NA ZÁKLADĚ ZÁKONA*. Masarykova univerzita Brno: Katedra dějin státu a práva, Právnická fakulta. Dostupné z: https://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2008/files/pdf/history/tauchen_jaromir_skodova_lenka.pdf

¹⁴⁴ VOJÁČEK, Ladislav. *Nástin právních dějin*. Edice učebnic PrF MU. Brno: Masarykova univerzita, 2011. ISBN 978-80-210-5462-2.

¹⁴⁵ deutsches Blut

¹⁴⁶ artverwandten Blutes

¹⁴⁷ artfremden Blutes

¹⁴⁸ *Norimberské zákony z 15. září 1935 (zákon o říšských vlajkách, zákon o říšském občanství, zákon na ochranu německé krve a německé cti) a zákon o zdravém manželství z 18. října 1935 Všechny zákony s nařízeními a výnosy, dosud vydanými*. Hitlerovy zákony. Žďár nad Sázavou: Bodyart Press, 2014.

¹⁴⁹ Zákon o ochraně německé krve a německé cti z 15. září 1935 (RGBl. I S. 1146)

*německé krve anebo mezi příslušníky příbuzné krve.*¹⁵⁰ Pokud nastalo porušení tohoto zákona, sňatek byl neplatný, ať už se jednalo o sňatky před nabytím účinnosti, nebo po nabytí účinnosti tohoto zákona. Zde se projevuje problematika retroaktivity¹⁵¹. Kromě sňatků se zákon vztahoval i na zákaz pohlavního styku mezi říšskými občany a státními příslušníky nečisté či příbuzné krve, tedy v podstatě šlo o omezení práva člověka svobodně se rozhodovat o svém pohlavním životě. Dle této právní úpravy bylo speciálně upraveno přijímání osob v rámci pracovní činnosti, zákaz používání národních barev a říšských vlajek „neříšskými“ občany. Posledním zákonem byl zákon o říšských vlajkách¹⁵², který deklaruje pojmy jako říšská vlajka a národní barvy. Zákon o říšských vlajkách¹⁵³ uzákonil vlajku s hákovým křížem, která se měla stát národní a říšskou vlajkou. Dále stanovil barvy Německé říše, a to černou, bílou a červenou.

3.3 Zákon o říšském občanství

*„Protagonisté rasistické politiky přikládali od samého počátku klíčový význam právnímu institutu státního občanství, který byl až do převzetí moci nacisty upraven zákonem o německém říšském občanství z roku 1913 – tedy ještě z dob císařství“*¹⁵⁴, který vzhledem k federativnímu uspořádání Německé říše znal zpravidla říšské občanství odvozené od občanství některé z německých spolkových zemí a fungoval na principu zásady *ius sanguinis*. Zásada *ius sanguinis* znamená, že dítě má stejné státní občanství jako jeho rodiče. Státní občanství se získávalo na základě původu z německého otce nebo v případě nemanželského narození původem z německé matky, legitimací německým otcem, sňatkem cizince s německým občanem a naturalizací cizince. Kromě toho existoval zvláštní případ přímého říšského občanství, zejména pro Němce žijící v zahraničí.¹⁵⁵ Zákon o rušení německého občanství z 26. června 1933 se stal pramenem pro prověřování německého občanství získaného židovskými obyvateli v letech 1918-1933. Pomocí tohoto zákona bylo možné nežádoucím osobám (Židům)

---

¹⁵⁰ *Norimberské zákony z 15. září 1935 (zákon o říšských vlajkách, zákon o říšském občanství, zákon na ochranu německé krve a německé cti) a zákon o zdravém manželství z 18. října 1935 Všechny zákony s nařízeními a výnosy, dosud vydanými.* Hitlerovy zákony. Žďár nad Sázavou: Bodyart Press, 2014.

¹⁵¹ zákaz zpětné účinnosti zákona

¹⁵² Zákon o říšských vlajkách z 15. září 1935, (RGBl. I S. 1145)

¹⁵³ Např. v Rakousku byl zákon o říšské vlajce zaveden nařízením Hitlera a říšského kancléře až 15. března 1938.

¹⁵⁴ EMMERT, František. Říšské občanství jako nástroj nacistické ideologie a germanizační politiky. In: *Odras německého národního socialismu ve třicátých letech v Československu a ve státech střední Evropy: (sborník z kolokvia pořádaného katedrou dějin státu a práva Právnické fakulty MU, The European Society for History of Law a Moravským zemským archivem v Brně)*. Brno: European Society for History of Law; Ostrava: Key Publishing 2013, 2013, s. 27-35. ISBN 978-80-87475-28-7.

¹⁵⁵ NEANDER, J. Das Staatsangehörigkeitsrecht des „Dritten Reiches“ und seine Auswirkungen auf das Verfolgungsschicksal deutscher Staatsangehöriger. *theologie.geschichte Zeitschrift für Theologie und Kulturgeschichte* [online]. 2008. Dostupné z: <https://www.verfassungen.de/de67-18/rustag13.htm>.

občanství zrušit. Od roku 1933 bylo označení „neárijec“ podrobena revizi a neárijcem byl ten, kdo měl alespoň jednoho rodiče či prarodiče židovského původu nebo provozoval aktivně judaismus.¹⁵⁶ Bylo však nutné občanství sjednotit, to nastalo nařízením o německém státním občanství z 5. února 1934¹⁵⁷, které sjednotilo občanství tak, že „*občanství v německých spolkových zemích zaniká a existuje pouze jedna německá státní příslušnost.*“¹⁵⁸ Následovalo přijetí zákona z 15. května 1935¹⁵⁹, který zrušil všechna ustanovení, která přiznávala nárok na tzv. naturalizaci. Naturalizace přiznávala německou státní příslušnost osobám, jež se narodily mimo území Německa. Od této chvíle byla naturalizace ponechána na uvážení příslušných úřadů. Zákon o odnětí naturalizace zakotvil, že naturalizace provedené od 9. listopadu 1918 do 30. ledna 1933 odebíraly naturalizované osobě občanství a dále ho ztrácely osoby, které by bez naturalizace německé občanství neobdržely. Později bylo také možné odejmout státní občanství rodinným příslušníkům i v případě, že naturalizovaná osoba mezitím zemřela. Zda byla naturalizace nežádoucí, se posuzovalo podle rasových, občanských a kulturních hledisek s ohledem na zájmy Německé říše a národa. Každý, kdo měl k 30. lednu 1933 německé říšské občanství, si ho v zásadě ponechal a odkázal ho i svým potomkům nebo manželům bez ohledu na jejich rasovou či etnickou příslušnost. Jedinci bez státní příslušnosti prozatím zůstali v Německé říši, protože ostatní země se zdráhaly je přijmout. Odnětí naturalizace, zbavení státního občanství byly individuálními správními akty, proti nimž nebylo možné se odvolat.

„Teze, že „národní příslušnost“ (čili národnost) je nadřazena „státní příslušnosti“ (tedy státnímu občanství) a že státní příslušnost by měla být odvozena výhradně jen od „národní příslušnosti“ byla základním pilířem nacistické doktríny neboli uplatňování rasistické politiky v praxi.“¹⁶⁰ Alfred Rosenberg¹⁶¹ vyžadoval, aby byli za právoplatné občany Německé říše považováni pouze pokrevní příslušníci, ostatním měla být státní příslušnost odňata, eventuálně měli být eliminováni z Německé říše. Tuto myšlenku podporoval sám Hitler a propagoval ji již ve svém programu NSDAP v roce 1920. Bylo nutné zavést tyto rasové principy do „nového“ zákona – zákona o říšském občanství z roku 1935.¹⁶² Zákon o říšském občanství, jeden z hlavních Norimberských zákonů, radikálně zrušil rovnost občanů před zákonem a zavedl tzv.

¹⁵⁶ Zákon o rušení německého občanství z 26. června 1933 (RGBl. I S. 480).

¹⁵⁷ Nařízení o německém státním občanství z 5. února 1934 (RGBl. 1934 I S. 85).

¹⁵⁸ Srov. § 1 Nařízení o německém státním občanství z 5. února 1934 (RGBl. 1934 I S. 85).

¹⁵⁹ Zákon, kterým se mění říšský a národnostní zákon z 15. května 1935 (Reichsgesetzbl. I S. 593).

¹⁶⁰ EMMERT, František. Říšské občanství jako nástroj nacistické ideologie a germanizační politiky. In: *Odraz německého národního socialismu ve třicátých letech v Československu a ve státech střední Evropy: (sborník z kolokvia pořádaného katedrou dějin státu a práva Právnické fakulty MU, The European Society for History of Law a Moravským zemským archivem v Brně)*. Brno: European Society for History of Law; Ostrava: Key Publishing 2013, 2013, s. 27-35. ISBN 978-80-87475-28-7.

¹⁶¹ Původce rasových teorií, ideolog NSDAP

¹⁶² Zákon o říšském občanství z 15. září 1935 (RGBl. I S. 1146).

privilegované říšské občanství: „*Říšským občanem je toliko státní příslušník německé nebo druhově příbuzné krve, který svým chováním dokazuje, že je ochoten a schopen sloužit věrně německému národu a Německé říši.*“¹⁶³ V témže paragrafu nalezneme prohlášení, že jedině říšský občan je jediným nositelem plných politických práv. První prováděcí právní předpis k zákonu o říšském občanství jasně stanovil, proti komu byl zákon o říšském občanství především namířen, proti Židům: „*Žid nemůže být říšským občanem.*“¹⁶⁴ Ačkoli to nebylo výslovně uvedeno, bylo stejně tak jasné, že zákon o říšském občanství vylučuje z říšského občanství také Cikány¹⁶⁵, protože nebylo nejmenších pochyb o tom, že patří k cizí rase. Zákon o říšském občanství a zákon o německém říšském a státním občanství z roku 1913 nezrušil, pouze doplnil a „*nově definoval dosavadní státní příslušnost a navíc nově zakládal tzv. říšské občanství, kdy stanovil, že se jedná o dva oddělené právní instituty.*“¹⁶⁶ Státní příslušnost se získávala dále dle zákona o německém říšském a státním občanství z roku 1913, ale byl přepracován koncept, smysl a obsah tohoto právního institutu. V novém pojetí se institut státní příslušnosti, který „*se obsahem poskytovaných práv i garantované ochrany ze strany státu více než státnímu občanství blížil spíše institutu dlouhodobého pobytu v cizineckém režimu.*“¹⁶⁷ Státní příslušník neměl politická práva, státní příslušnost se získávala po rodičích, legitimací dítěte narozeného mimo manželský svazek, uzavřením manželství či státním aktem. Říšský občanem byla osoba čisté germánské krve nebo krve druhově příbuzné a pouze oni měli plná politická práva. Říšské občanství bylo nadstavbou státní příslušnosti, které se přiznávalo na základě dekretu.

Rozeberme však zákon o říšském občanství postupně. § 1 odst. 1 uvádí: „*Státním příslušníkem je ten, kdo náleží do ochranného svazku Německé říše a je jí za to zvláště zavázán.*“¹⁶⁸ Tento odstavec zakotvuje „výhody“ plynoucí ze státní příslušnosti k Německé říši. Touto „výhodou“ se rozumí, že Německá říše pod vedením nacistické strany ochrání své státní příslušníky před jakoukoli hrozbou. Výše uvedený odstavec však nevymezoval typy hrozeb, a proto pro svou obecnost dovolil značnou flexibilitu použití. Tato flexibilita se projevila v řešení konečné židovské otázky. Cíleně je neurčitá i formulace „*a je jí za to zvláště zavázán*“

---

¹⁶³ Srov. § 2 odst. 1 Zákona o říšském občanství z 15. září 1935 (RGBl. I S. 1146).

¹⁶⁴ Srov. § 4 odst. 1 Zákona o říšském občanství z 15. září 1935 (RGBl. I S. 1146).

¹⁶⁵ Přesné označení v Norimberských zákonech

¹⁶⁶ EMMERT, František. Říšské občanství jako nástroj nacistické ideologie a germanizační politiky. In: *Odras německého národního socialismu ve třicátých letech v Československu a ve státech střední Evropy: (sborník z kolokvia pořádaného katedrou dějin státu a práva Právnické fakulty MU, The European Society for History of Law a Moravským zemským archivem v Brně)*. Brno: European Society for History of Law; Ostrava: Key Publishing 2013, 2013, s. 27-35. ISBN 978-80-87475-28-7.

¹⁶⁷ Tamtéž.

¹⁶⁸ Tamtéž.

týkající se vztahu státního příslušníka vůči Německé říši bez upřesnění, o jaké závazky se jedná. Tyto neurčité formulace využívali nacisté při plnění „svých“ ideologických povinností, které mohli vždy upravit podle situace, a to „legálně“. Zde je jasně vidět porušení zásady právní jistoty. Posouváme se k § 2 odst. 1 téhož zákona, který se zaměřuje na to, že „*říšským občanem jest pouze státní příslušník německé nebo příbuzné krve, který dokazuje svým chováním, že je ochoten a schopen věrně sloužit německému národu a říši*.“¹⁶⁹ Tato část zákona se opírá o myšlenku eugeniky a o to, že z důvodu čisté pokrevní linie je německý lid nadřazen Židům. Tento paragraf stanovil, že pouze čistý Němec je říšským občanem. Tímto zajistil nejen vyřazení Židů, ale i dalších národů jako Čechů, Poláků a jiných. Část „*věrně sloužit německému národu a říši*“ znamenala bezmeznou oddanost, která byla dalším nutným bodem ke splnění toho být říšským občanem. Říšské občanství se nabývalo „*propůjčením listiny o říšském občanství*“, tento úřední doklad umožnil např. účast ve volbách. Doklady se lišily od úředních dokumentů pro Židy, kteří byli občany bez státní příslušnosti. Tím byla podpořena myšlenka odlišnosti Němců od druhořadých občanů Židů a dalších národnostních menšin.

Zákon o říšském občanství měl mnoho prováděcích právních předpisů. Prvním prováděcím předpisem zákona o říšském občanství bylo nařízení ze 14. listopadu 1935¹⁷⁰. Nařízení především upravuje problematiku listiny o říšském občanství a s ním související volební právo do říšského sněmu. Ten, kdo měl volební právo, byl současně říšským občanem. Ten, kdo mohl odebrat „*zatímní právo říšského státního občanství byl říšský ministr vnitra*.“¹⁷¹ Účelem klasifikace na říšské občany a Židy bylo vyčlenění Židů z veřejného života, z možnosti vykonávat veřejné funkce a nemožnost přispívat k chodu říše, včetně odebrání možnosti být volen a volit. Toto nařízení v sobě zakotvuje ústřední nacistickou normu pro definování pojmu „Žid“ a „židovský míšenec“. Židovským míšencem „*je ten, kdo má jednoho nebo dva prarodiče, kteří jsou rasovým původem plně Židé*“.¹⁷² Pokud se nejednalo o osobu, která patřila k židovské obci. Žid byl také ten, kdo pocházel alespoň ze tří židovských prarodičů (plných nebo tříčtvrtinových Židů) či ten, kdo pocházel ze dvou židovských prarodičů a zároveň k 15. listopadu 1935 patřil k židovské náboženské obci nebo do ní vstoupil po tomto datu, popřípadě byl v manželství se Židem ke dni 15. listopadu 1935, popřípadě byl potomkem manželství uzavřeného po nabytí účinnosti zákona na ochranu německé krve a německé cti s tříčtvrtiným nebo plnoprávným Židem, popřípadě byl potomkem mimomanželského vztahu s tříčtvrtiným

---

¹⁶⁹ Tamtéž.

¹⁷⁰ První nařízení k zákonu o říšském občanství ze 14. listopadu 1935 (RGI I., S. 1333).

¹⁷¹ Srov. § 1 odst. 2 Prvního nařízení k zákonu o říšském občanství ze 14. listopadu 1935 (RGI I., S. 1333).

¹⁷² Srov. § 2 odst. 2 Prvního nařízení k zákonu o říšském občanství ze 14. listopadu 1935 (RGI I., S. 1333).

nebo plnoprávným Židem a narodil se mimo manželství po 31. červenci 1936. Při určování postavení prarodičů stále platilo, že prarodič byl Žid, pokud patřil k židovské náboženské obci.¹⁷³ Každý, kdo pocházel ze dvou židovských prarodičů, nebyl považován za Žida, ale za osobu smíšené židovské krve, ale nesměl ke dni 15. září 1935 patřit (nebo přestat patřit) k židovskému náboženství a nepřihlásil se k němu ani později a nebyl (nebo již byl) provdán za Žida k 15. září 1935 a ani později se neprovdal za Žida (míšenec prvního stupně) a pocházel od židovského prarodiče (míšenec druhého stupně). Označení míšenec prvního a druhého stupně nebylo zahrnuto do prvního nařízení k zákonu o říšském občanství, ani v zákoně o říšském občanství, ani v zákoně o ochraně německé krve a německé cti, ale byly zavedeny až v pozdějším oběžníku vydaném ministerstvem vnitra¹⁷⁴. Židovským míšencům druhého stupně byla zpočátku přiznána politická práva jako říšským občanům. Aby bylo možné objasnit výše uvedené předpisy, byl nezbytný doklad o původu, tzv. průkaz árijského původu. Při absenci ověřitelných údajů o konkrétní osobě byla použita náboženská příslušnost prarodičů jako kritérium pro přiřazení k židovské rase. Aby bylo možné určit, zda prarodiče byli „opravdu“ Židé, museli by nacisté sledovat generaci praprarodičů, což by v praxi vedlo k téměř nemožnému výzkumnému úsilí, proto byl prarodič automaticky považován za plného Žida, pokud patřil k židovské obci. To znamenalo, že prarodič německé krve, který se přiženil do židovské rodiny a připojil se k židovskému náboženství, byl v árijském osvědčení vnímán jako Žid. Nařízení také stanovilo, že všichni židovští úředníci nastoupí do „státního důchodu“ po 31. prosinci 1935. Do té doby mohli vybraní Židé na základě výjimky v § 3 odst. 2 zákona o obnovení profesionální státní služby zůstat ve státním služebním poměru, byli to ti, kteří se zúčastnili první světové války na straně Německa.

Vzhledem k velkému počtu prováděcích nařízení, které měly doplnit zákon o říšském občanství, upozorním pouze na ta nejdůležitější a shrnující fakta, která obsahovala. Druhé nařízení k zákonu o říšském občanství¹⁷⁵ komplexně definuje, kdo z židovských úředníků ztrácí své postavení a má být „odejit do tzv. důchodu“. Ztráta pracovního poměru se týkala také všech zaměstnanců vysokých škol. Ti byli zbaveni oprávnění přednášet. Závěr druhého nařízení se zabývá postavením vedoucích lékařů, kteří byli sesazeni ze svých pozic ve veřejných nemocnicích. Nemocnice, které byly klasifikovány jako židovské, zatím nebyly touto úpravou omezeny. Zde je vidět zárodek postupné diskriminace lékařů, který vyvrcholí opatřeními ve

---

¹⁷³ Srov. §5 Prvního nařízení k zákonu o říšském občanství ze 14. listopadu 1935 (RGBl I., S. 1333).

¹⁷⁴ Oběžník říšského a pruského ministerstva vnitra z 26. listopadu 1935.

¹⁷⁵ Druhé nařízení k zákonu o říšském občanství z 21. prosince 1935 (RGBl I., S. 1524).

čtvrtém a osmém nařízení. Třetí nařízení k zákonu o říšském občanství¹⁷⁶ definuje, které podniky mají být považovány za židovské. Židovskými podniky byly ty podniky, kde byl majitelem Žid. Veřejné obchodní společnosti společně s komanditní společností byly považovány za židovské, pokud alespoň jeden osobně ručící společník byl Žid. Pokud se jednalo o jiné společnosti než v.o.s. či k.s., stačilo, aby Žid společnost zastupoval nebo byl členem správní rady či měl Žid účast na kapitálu a z toho vyplývající hlasovací právo. Tyto židovské podniky měly být zapsány do samostatného rejstříku, který musel být volně přístupný veřejnosti a úřadům. Židovské podniky musely mít označení¹⁷⁷, které je odlišovalo od ostatních podniků. Čtvrté nařízení k zákonu o říšském občanství¹⁷⁸ odebralo židovským lékařům povolení k výkonu lékařské praxe. Lékař – Žid, který nedostal povolení k výkonu lékařské praxe, nemohl vykonávat svou profesi. Židovští lékaři, kteří povolení dostali, mohli svou praxi „aplikovat“ pouze na rodinných příslušnících a dalších Židech. Pracovní smlouvy s židovskými lékaři mohly být kdykoliv ukončeny, a to včetně jejich nájemních smluv vztahujících se na ordinace či pokoje, které měl lékař pronajaté pro sebe, rodinu nebo pro své povolání.¹⁷⁹ Páté nařízení k zákonu o říšském státním občanství¹⁸⁰ určilo podmínky k odebrání licencí židovským právníkům. Od odebrání licence bylo možné prozatímne upustit pouze v případě, kdy židovští právníci získali licenci ve Vídni. Kromě této podmínky museli ještě dlouhodobě pobývat v Rakousku a současně být bývalými bojovníky v první světové válce na straně Německa. I přes toto nařízení existovala skupina židovských právníků, kteří poskytovali své právní poradenství židovským klientům. Tato činnost podléhala dohledu. Šesté nařízení k zákonu o říšském občanství¹⁸¹ zakázalo pracovat Židům na pozici patentových zástupců. Osmé nařízení k zákonu o říšském občanství¹⁸² zakázalo židovským zubařům, veterinářům a lékárníkům výkon jejich povolání. V důsledku druhého, čtvrtého a osmého nařízení byl celý obor medicíny plně uzavřen všem Židům. Deváté nařízení k zákonu o říšském občanství¹⁸³ upravilo postavení židovských míšenců v Ostmarku. Ostmark bylo nacistické označení Rakouského státu po násilném připojení k Německé říši. Židovští míšenci z Ostmarku měli právo nevstoupit do manželství se Židy, pokud nebylo možné toto smíšené manželství rozvést podle platného rakouského

---

¹⁷⁶ Třetí nařízení k zákonu o říšském občanství z 14. června 1938 (RGBI I., S. 627).

¹⁷⁷ Např. vývěska „Židovský obchod“

¹⁷⁸ Čtvrté nařízení k zákonu o říšském občanství z 25. července 1935 (RGBI I., S. 969).

¹⁷⁹ *Norimberské zákony z 15. září 1935 (zákon o říšských vlajkách, zákon o říšském občanství, zákon na ochranu německé krve a německé cti) a zákon o zdravém manželství z 18. října 1935 Všechny zákony s nařízeními a výnosy, dosud vydanými.* Hitlerovy zákony. Žďár nad Sázavou: Bodyart Press, 2014.

¹⁸⁰ Páté nařízení k zákonu o říšském občanství ze dne 21. září 1938 (RGBI I., S. 1403).

¹⁸¹ Šesté prováděcí nařízení k zákonu o říšském občanství ze dne 30. října 1938 (RGBI I., S. 1545).

¹⁸² Osmé nařízení k zákonu o říšském občanství ze dne 17. ledna 1939 (RGBI I., S. 1146).

¹⁸³ Deváté nařízení k zákonu o říšském občanství ze dne 5. května 1939 (RGBI I., S. 891).

manželského práva. Desáté nařízení k zákonu o říšském občanství¹⁸⁴ přineslo drastické změny. Zavedlo povinné členství Židů v tzv. *Říšském spolku Židů v Německu*. Ten byl později spojen s Hlavním úřadem říšské bezpečnosti. Šéf SS a německé policie Heinrich Himmler „založil Hlavní říšský bezpečnostní úřad (RSHA). Stalo se tak krátce po německé invazi do Polska 1. září 1939. Založení RSHA nebylo náhodné a bylo vytvořeno pro válečné účely. Tento úřad vytvořil vztah mezi zpravodajskou službou SS a bezpečnostní policií. Bezpečnostní policii v sobě čítala kriminální policii a gestapo (tajnou státní policii).“¹⁸⁵ Říšský spolek Židů v Německu sehrál roli při provádění deportací Židů do koncentračních táborů. Desáté nařízení nebylo vyhlášeno v Ostmarku. Měsíc před vydáním jedenáctého prováděcího předpisu k zákonu o říšském občanství bylo Židům zakázáno opustit území Třetí říše. Jedenácté nařízení k zákonu o říšském občanství¹⁸⁶ zakotvilo ztrátu občanství po deportaci do vyhlazovacích táborů a následnou ztrátu židovského majetku. Němečtí Židé, kteří se již do zahraničí přestěhovali, byli zpětně zbaveni německého občanství. To platilo i pokud Židé měnili místa pobytu. Do majetku Třetí říše spadalo i dědictví a dary. Pokud však na majetku ležely závazky jako pohledávky na výživném, dluhy a podobně, Říše si je nepřevzala.

Mnoho deportačních vlaků končilo na území Generálního gouvernementu¹⁸⁷ či Říšských komisariátů¹⁸⁸, které patřily k území Třetí říše. Tato území nebyla podle říšského práva považována za cizí země, proto nebylo možno odebrat Židům občanství a následně majetek. Musely být tedy zařazeny oběžníkem¹⁸⁹ mezi cizí země v souladu s jedenáctým prováděcím předpisem k zákonu o říšském občanství. Před vydáním jedenáctého nařízení museli nacisté v tomto případě rozhodovat vždy individuálně formálním správním aktem. Dvanácté nařízení k zákonu o říšském občanství¹⁹⁰ vytvořilo nové kategorie občanů. Zavedlo německé „občanství na odvolání“ a právní status „chráněného příslušníka německé říše“. Existovaly tak čtyři kategorie občanství s různým právním postavením, tedy říšský občan, státní příslušník německé říše, státní příslušník s občanstvím na odvolání a osoba požívající ochrany, která nemohla být státním příslušníkem (zejména Poláci na anektovaných východních územích). Židé nemohli být říšskými občany ani státními příslušníky, ani státními příslušníky

---

¹⁸⁴ Desáté nařízení k zákonu o říšských občanech ze dne 4. července 1939 in Ladislav Svatuška, *Židovské předpisy v Protektorátu Čechy a Morava a vývoj rasového práva v Říši*, V. Linhart, Praha 1940, s.33.

¹⁸⁵ MÜLLER, Helmut M.; KRIEGER, Karl-Friedrich a VOLLRATH, Hanna. *Dějiny Německa*. Online. [1. vyd.]. Dějiny států. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1995. ISBN 80-7106-125-5.

¹⁸⁶ Jedenácté nařízení k zákonu o říšském občanství ze dne 25. listopadu 1941 (RGBI I., S. 722).

¹⁸⁷ Generální gouvernement zahrnující část Polska a po okupaci Sovětského svazu se součástí Gouvernementu stalo i území v okolí Lvova.

¹⁸⁸ Říšský komisariát tvořila území spravovaná nacistickým Německem

¹⁸⁹ Oběžník říšského ministra vnitra z 3. prosince 1941.

¹⁹⁰ Dvanácté nařízení k zákonu o říšském občanství ze dne 25. dubna 1943 (RGBI I., S. 268).

s občanstvím na odvolání, či chráněnými státními příslušníky. Třinácté nařízení k zákonu o říšském občanství¹⁹¹ vyňalo židovské obyvatelstvo z běžné jurisdikce. Trestné činy spáchané Židy byly trestány pouze policií. Tímto nařízením bylo porušeno právo na spravedlivý proces. Zákon o říšském občanství společně s třinácti prováděcími právními předpisy odejmuly Židům všechna práva a před odsunem do koncentračních táborů přišli Židé nakonec i o státní příslušnost. Nacisté zvládli změnit definici občanství založeného na etniku na definici občanství založeného na dědičnosti krve.

3.4 Zákon o ochraně německé krve a německé cti

Rasovou ideologii ovlivnil zákon o ochraně německé krve a německé cti, který vytvářel německou identitu a židovskou odlišnost. Zákon na ochranu krve lze tedy také označit jako deontologický zákon, který vytvářel identitu německého národa prostřednictvím alterity Židů. Zákon zejména povýšil antisemitský koncept rasového znesvěcení na trestný čin. Představuje tak mezník národního socialismu, v němž byly spojeny pojmy rasa, krev a čest. Zákonem na ochranu německé krve a německé cti bylo postaveno trestní právo do služby rasové ideologie, byl zničen princip ústavního státu a právní rovnost občanů před zákonem. Zákon podepsaný Hitlerem, Frickem¹⁹², Gürtnerem¹⁹³ a Hessem¹⁹⁴ dne 15. září 1935 zakazoval především smíšené manželství a nemanželský pohlavní styk mezi čistými a nečistými rasami. První, čeho si v názvu tohoto zákona všimneme, je, že se jedná o „ochranný zákon“. To znamená, že zákonodárce, respektive nacistický režim, na sebe bere údajnou ochrannou funkci. Existuje totiž „něco“ (německá krev a německá čest), co má být chráněno, a také „něco“ (Židé), co chráněnou jednotku ohrožuje. Chráněná jednotka, tedy německá krev a německá čest, se objevuje v názvu zákona a jde o hodnotový soud. Krev je dalším prvkem, který má zákon chránit. Na jedné straně poskytuje čistá krev duchovní a fyzickou rovinu cti, na druhé straně ji lze chápat symbolicky jako krev života, kterou má zákon legitimizovat biologicko-medicínským způsobem.¹⁹⁵ To, že tento zákon v sobě obsahuje „ochrannou funkci“ nalezneme již v jeho preambuli. Zde se hovoří o „znalostech“, které zákonodárce získal: *„Říšský sněm, proniknut poznáním, že čistota německé krve je předpokladem dalšího trvání německého lidu, a prodchnut nezlomnou vůlí*

---

¹⁹¹ Třinácté nařízení k zákonu o říšském občanství ze dne 1. července 1943 (RGBl I., S. 372).

¹⁹² Tehdejší německý ministr vnitra

¹⁹³ Tehdejší říšský ministr spravedlnosti

¹⁹⁴ Představitel nacistického hnutí NSDAP

¹⁹⁵ *Die exkludierende Deontik im "Blutschutzgesetz"*. Leibniz-Institut für Deutsche Sprache (IDS) [online]. 2020. Dostupné z: <https://www.ids-mannheim.de/lexik/sprachliche-sozialgeschichte-1933-bis-1945/belege-des-monats/september-2020/>.

zabezpečiti německý národ pro všechnu budoucnost, se jednohlasně usnesl na tomto zákoně...“¹⁹⁶ Vzhledem k tomu, že nevíme odkud toto poznání pochází, připomíná tato formulace spíše vyjádření, které nevychází z žádného logického argumentu a nelze ho ani nijak odvodit. Preambule pokračuje: „čistota německé krve je předpokladem dalšího trvání německého lidu“. To je jediné, co by mohlo představovat příklad tohoto „uvědomění“, „poznání“. Od tohoto rasově ideologického zjištění se odvíjí následující paragrafy zákona o ochraně německé krve a německé cti. Nezbytnost tohoto zákona je podpořena výroky jako „nezlomná vůle“ či nutnost „zabezpečit německý národ“. Spojení „říšský sněm se jednohlasně usnesl“ stvrzuje legitimitu paragrafů. Zákon o ochraně německé krve a německé cti čítá sedm paragrafů, které můžeme rozdělit do tří částí. První až čtvrtý paragraf tvoří především zákaz, pátý paragraf obsahuje tresty za porušení zákazů, šestý a sedmý paragraf upravuje formální náležitosti. Pozornost soustředíme na první oddíl, který formuluje to „něco“ (německá krev a německá čest), co má být chráněno a také to „něco“ (Židé), co chráněnou jednotku ohrožuje. Ochrana se týká státních příslušníků německé či druhově příbuzné krve. Tato právní formulace jako pojem identity odkazuje na zákon o říšském občanství. Ohrožení zde představují Židé. Zde je také třeba poznamenat, že název zákona o ochraně krve a německé cti, včetně preambule, se zaměřuje výhradně na identitu (Němců), avšak první oddíl paragrafů pojednává o alteritě (Židů) jako o odlišné od identity. V důsledku toho se vyloučení Židů odehrává explicitně pouze v rámci paragrafů.¹⁹⁷

§ 1: „Sňatky Židů se státními příslušníky německé nebo druhově příbuzné krve jsou zakázány, sňatky uzavřené přes toto ustanovení jsou neplatné, i byly-li uzavřeny v cizině, aby se tento zákon obešel.“¹⁹⁸ Manželství, která byla přes tento zákaz uzavřena, se stala neplatnými. Stejně se pohlíželo i na sňatky uzavřené v zahraničí, kterými by se Židé mohli snažit obejít zákon.¹⁹⁹ Žalobu na neplatnost manželství mohl podat pouze státní návladní.²⁰⁰ Je pozoruhodné, že v tomto ustanovení je obcházeno právo cizích zemí v tom smyslu, že manželství uzavřené v zahraničí není v Německu uznáno, ale dokonce je všeobecně prohlášeno za neplatné a osobám, kterých se toto ustanovení týkalo, byla rovněž odepřena jakákoli možnost bránit se

¹⁹⁶ Preambule zákona o ochraně německé krve a německé cti z 15. září 1935 (RGBl. I S. 1146).

¹⁹⁷ *Die exkludierende Deontik im "Blutschutzgesetz"*. Leibniz-Institut für Deutsche Sprache (IDS) [online]. 2020. Dostupné z: <https://www.ids-mannheim.de/lexik/sprachliche-sozialgeschichte-1933-bis-1945/belege-des-monats/september-2020/>.

¹⁹⁸ *Norimberské zákony: z 15. září 1935 (zákon o říšských vlajkách, zákon o říšském občanství, zákon na ochranu německé krve a německé cti) a zákon o zdravém manželství z 18. října 1935 : všechny zákony s nařízeními a výnosy, dosud vydanými : přeloženo dle šestého německého textového vydání s obsáhlými poznámkami (zákonodárství až do konce června 1938)*. Žďár nad Sázavou: Bodyart Press, 2014. ISBN 978-80-87525-29-6.

¹⁹⁹ Tamtéž.

²⁰⁰ Dnešní funkce státního zástupce

právními úkony, protože žaloba na neplatnost byla vyhrazena pouze státnímu orgánu, resp. státnímu návladnímu, a nikoli dotčeným osobám. Mimo neplatnost manželství byl možný i trest odnětí svobody. Dále zákon zakazoval „*mimomanželský styk Židů se státními příslušníky krve německé nebo druhově příbuzné krve.*“²⁰¹ V tomto paragrafu nalezneme převzatou biologickou premisu z preambule. Znovu se zde operuje s pojmem „čistota německé krve“ ve spojení s mimomanželským stykem. Mimomanželský styk se Židem byl chápán jako znečištění německé krve. Židům se tak přisuzoval přívlastek „špinavý“, „nečistý“. Zákaz mimomanželského styku vedl k nepříjemnému špehování v nejintimnějších sférách života a k udávání, které pramenilo ze sexuální závisti, žárlivosti, osobní msty, obchodní konkurence či vydírání. Podobně v § 3 zákona o ochraně německé krve a německé cti, je vidět izolace německé čisté identity rozšířené v soukromých pracovních vztazích opět způsobem, který se drží premise čisté krve: „*Židé nesmějí zaměstnávat ve své domácnosti státní příslušníky krve německé nebo druhově příbuzné, mladší 45 let.*“²⁰² I přesto, že se může zdát, že následující § 4 není toliko založený na biologickém aspektu krve: „*Židům je zakázáno vztyčovat říšskou a národní vlajku a ukazovat říšské barvy, za to je jim dovoleno ukazovat židovské barvy.*“²⁰³, proniká sem nacionálněsocialistická ideologie a politika, protože zakazuje Židům používat symboly národněsocialistické strany. Tyto symboly označují identitu německého národa. Příslušné symboly si tak nacistický režim nárokuje a vylučuje z jejich používání židovské obyvatelstvo. Aby byla hranice rozdílnosti ještě větší, je zde uvedeno, že Židé mohou používat své židovské barvy. Tím nacistický režim předepisuje Židům jejich vlastní symboliku. Diskriminace a vyloučení Židů bylo institucionalizováno zákonem. Nacisté tvrdili, že zákon o ochraně německé krve a německé cti nemá rysy diskriminace, protože se nevztahuje jen na židovské obyvatelstvo, ale v podstatě i na německé občany.²⁰⁴

Stále však nebylo pevně zakotveno, na které židovské obyvatelstvo se má zákon o ochraně německé krve a německé cti vztahovat. Zákon vyžadoval přesnou kategorizaci židovského obyvatelstva. První nařízení k provedení zákona na ochranu německé krve a německé cti²⁰⁵ ze 14. listopadu 1935 se pokusilo definovat přesněji, kdo nemůže uzavírat sňatky ve smyslu zákona na ochranu německé krve a německé cti. Toto nařízení stanovilo, kdo je

---

²⁰¹ Srov. § 2 zákona o ochraně německé krve a německé cti z 15. září 1935 (RGBl. I S. 1146).

²⁰² Srov. § 3 zákona o ochraně německé krve a německé cti z 15. září 1935 (RGBl. I S. 1146).

²⁰³ Srov. § 4 zákona o ochraně německé krve a německé cti z 15. září 1935 (RGBl. I S. 1146).

²⁰⁴ *Norimberské zákony: z 15. září 1935 (zákon o říšských vlajkách, zákon o říšském občanství, zákon na ochranu německé krve a německé cti) a zákon o zdravém manželství z 18. října 1935 : všechny zákony s nařízeními a výnosy, dosud vydanými : přeloženo dle šestého německého textového vydání s obsáhlými poznámkami (zákonodárství až do konce června 1938).* Žďár nad Sázavou: Bodyart Press, 2014. ISBN 978-80-87525-29-6.

²⁰⁵ První prováděcí nařízení k provedení zákona na ochranu německé krve a německé cti ze 14. listopadu 1935 (RGBl. I., S. 1334).

státním příslušníkem podle zákona o říšském občanství, kdo je plnoprávným Židem a kdo je židovským míšencem. Plnoprávným Židem je ten, kdo měl tři plnoprávné židovské prarodiče a „*židovským míšencem je ten, kdo pochází z jednoho nebo dvou prarodičů úplné židovské rasy.*“²⁰⁶ Židovský míšeneček byl také ten, „*kdo v době přijetí zákona o ochraně německé krve a německé cti náležel k židovské obci nebo se k ní později připojil či byl v manželství se Židem.*“²⁰⁷ Židovským míšencem mohl být i ten, kdo pocházel z manželství, které uzavřel plnoprávný nebo tříčtvrtinový Žid s cizím Árijcem po přijetí tohoto zákona či tyto jedinci provozovali mimomanželský styk.²⁰⁸ Zákaz uzavírání sňatků se vztahoval i na Židy a židovské míšence, kteří požívali status státního příslušníka a měli jednoho židovského prarodiče.²⁰⁹ Další omezení se týkala uzavírání manželství mezi židovskými míšenci, kteří požívají status státního příslušníka a měli dva židovské prarodiče, a německými státními příslušníky, kdy bylo nutné povolení říšského ministra vnitra a zástupce Hitlera.²¹⁰ V tomto případě se hledělo k psychickým a somatickým znakům jedince, který si sňatek přál uzavřít. Současně se přihlíželo na délku pobytu rodiny na území Německa nebo k účastenství v bojích v první světové válce²¹¹. Žádost k tomuto sňatku se adresovala vyššímu správnímu úřadu, kam podle místa pobytu spadl žadatel.²¹² Před vstupem do jakéhokoli smíšeného manželství museli ženich i nevěsta dodat tzv. vysvědčení způsobilosti k sňatku²¹³. Sňatky „*uzavřené na německém konsulátu, platí za sňatek uzavřený v tuzemsku.*“²¹⁴, pokud se však nejednalo o smíšené manželství. Zmíněné paragrafy potvrzují, že rodová genealogie byla klíčem k rozlišení židovského původu. Rasový status zdědily děti i vnoučata. Nacisté také vydali poněkud komplikované instruktážní tabulky, které měly pomoci k rozlišení různých stupňů Židů. Bohužel ani instruktážní tabulky společně s Norimberskými zákony „nepomohly“ ve všech případech zařadit osobu do správné kategorie,

---

²⁰⁶ Srov. §1 odst. 2 a § 5 odst. 3 Prvního prováděcí nařízení k provedení zákona na ochranu německé krve a německé cti ze 14. listopadu 1935 (RGBI I., S. 1334).

²⁰⁷ Srov. §5 odst. 3 Prvního prováděcí nařízení k provedení zákona na ochranu německé krve a německé cti ze 14. listopadu 1935 (RGBI I., S. 1334).

²⁰⁸ *Norimberské zákony: z 15. září 1935 (zákon o říšských vlajkách, zákon o říšském občanství, zákon na ochranu německé krve a německé cti) a zákon o zdravém manželství z 18. října 1935 : všechny zákony s nařízeními a výnosy, dosud vydanými : přeloženo dle šestého německého textového vydání s obsáhlými poznámkami (zákonodárství až do konce června 1938)*. Žďár nad Sázavou: Bodyart Press, 2014. ISBN 978-80-87525-29-6.

²⁰⁹ Srov. § 2 Prvního nařízení k provedení zákona na ochranu německé krve a německé cti ze 14. listopadu 1935 (RGBI I., S. 1334).

²¹⁰ Srov. § 3 odst. 1 Prvního nařízení k provedení zákona na ochranu německé krve a německé cti ze 14. listopadu 1935 (RGBI I., S. 1334).

²¹¹ Srov. § 3 odst. 1 Prvního nařízení k provedení zákona na ochranu německé krve a německé cti ze 14. listopadu 1935 (RGBI I., S. 1334).

²¹² Srov. § 3 odst. 3 Prvního nařízení k provedení zákona na ochranu německé krve a německé cti ze 14. listopadu 1935 (RGBI I., S. 1334).

²¹³ Srov. § 7 Prvního nařízení k provedení zákona na ochranu německé krve a německé cti ze 14. listopadu 1935 (RGBI I., S. 1334).

²¹⁴ Srov. § 10 Prvního nařízení k provedení zákona na ochranu německé krve a německé cti ze 14. listopadu 1935 (RGBI I., S. 1334).

protože někdy chyběly potřebné genealogické důkazy týkající se židovského rodinného zázemí určité osoby.²¹⁵

Mnozí představitelé nacistů se zabývali pojmem „židovský míšenec“ a poukazovali na částečné míšení židovské a árijské krve. Právě árijská krev míšencům mohla poskytovat vlastnosti Němců jako nezdolnost, odvahu, řád a jasnost myšlenek. První prováděcí právní předpis, respektive první nařízení k provedení zákona na ochranu německé krve a německé cti, upravoval také mimomanželský styk mezi Židy a židovskými míšenci (sem patřili i ti, kteří měli jednoho židovského prarodiče).²¹⁶ Pro trestné činy zákazu uzavírání smíšeného manželství a zákazu pohlavního styku neárijců a árijců byl příslušný velký trestní senát v prvním stupni. Kromě kontroly sňatků a mimomanželských styků nalezneme v nařízení definici židovské domácnosti a způsob zaměstnávání německých žen v židovské domácnosti: „*státní příslušnice krve německé nebo krve druhově příbuzné, které při vyhlášení zákonů byly zaměstnány v židovské domácnosti, mohou setrvati ve služebním poměru, dosáhly však k 31. prosinci 1935 35 let.*“²¹⁷ Tím mělo být zajištěno, že nedojde k mimomanželskému pohlavnímu styku a následně k oslabení kvality árijské rasy. Jakékoli porušení výše uvedených trestných činů bylo sankcionováno vězením či peněžitou pokutou, v některých případech pohružkou.²¹⁸ Zákon i prováděcí předpisy platily nejen pro všechny kategorie občanů Říše, ale i pro osoby bez státní příslušnosti.

Později, 26. listopadu 1935, byl přijat oběžník ministerstva vnitra, který doplnil kategorizaci Židů vzhledem k uzavírání smíšených manželství. Plnoprávným Židem je ten, který měl čtyři plnoprávné židovské prarodiče a tzv. „tříčtvrtinový Žid“, který měl tři plnoprávné židovské prarodiče. Tito plnoprávní Židé neměli německou státní příslušnost. Osoby s méně než třemi židovskými prarodiči byli označovány jako židovští míšenci.²¹⁹ Oběžník rozlišuje židovské míšence prvního a druhého stupně a osobu německé krve²²⁰. Do prvního stupně židovských míšenců patřily osoby se dvěma židovskými prarodiči, do druhého stupně židovských míšenců patřily osoby s jedním židovským prarodičem. Zakázaný byl nejen sňatek plnoprávného Žida, tříčtvrtinového Žida s občanem německé krve, ale také manželství mezi Židy a židovskými míšenci druhého stupně a sňatky mezi míšenci druhého stupně, „*dále*

---

²¹⁵ Tamtéž.

²¹⁶ Srov. § 11 Prvního nařízení k provedení zákona na ochranu německé krve a německé cti ze 14. listopadu 1935 (RGBI I., S. 1334).

²¹⁷ Srov. § 12 odst. 3 Prvního nařízení k provedení zákona na ochranu německé krve a německé cti ze 14. listopadu 1935 (RGBI I., S. 1334).

²¹⁸ Srov. § 5 zákona na ochranu německé krve a německé cti ze dne 15. září 1935 (RGBI I., S. 1146).

²¹⁹ Oběžník říšského a pruského ministerstva vnitra z 26. listopadu 1935.

²²⁰ Deutschblutiger

*nemá být uzavřeno manželství, z něž pocházející potomci by mohli ohrožovat čistotu německé krve“.*²²¹ Před uzavřením manželství musí ženich i nevěsta prokázat svůj rasový původ tzv. průkazem o původu. Nedodržení předpisů bylo provázeno sankcemi. Oběžník znovu připomíná, že smíšenými sňatky nebude poškozena genetická výbava dětí a tím bude zajištěna kvalita německé krve. Obecně platilo, že čím „plnokrevnější“ Žid, tím větší míra diskriminace. Mimomanželský styk byl stíhán jako rasové pošpinění s tresty od jednoho dne vězení do 15 let vězení. Podle Hitlerova výslovného přání má být v případě mimomanželského styku stíhán pouze dotyčný Němec nebo Žid, zatímco žena by měla zůstat bez trestu. Od roku 1937 se však diskutovalo o tom, zda by měly být ženy také potrestány. Teprve v únoru 1940 vyhláška doplňující první prováděcí předpis k zákonu o ochraně krve a německé cti stanovila s Hitlerovým souhlasem, že německé a židovské ženy nesmějí být stíhány ani za čin související s mimomanželskými poměry, bylo však možné, aby byla žena odsouzena za činy, které přímo nesouvisely s poskvrněním rasy (např. křivá přísaha v řízení proti židovskému muži).²²²

Krátce se ještě zmíníme o zákonu na ochranu dědičného zdraví²²³. Zákon na ochranu dědičného zdraví německého lidu (zákon o zdravém manželství) měl zajistit existenci pouze tzv. zdravého manželství a současně v budoucnu kvalitní zdravou populaci německého národa. Tento zákon vylučoval uzavření manželství, kdy jedna strana svazku byla nositelem dědičné fyzické či psychické choroby či přenosného onemocnění, jakým byla tuberkulóza, příjice a jiné sexuálně přenosné choroby, osoby s nadměrnou konzumací alkoholických nápojů či omamných látek. Zákon rovněž zakazoval manželský svazek u osob, které byly zbaveny svéprávnosti nebo byly v péči opatrovníka. Tím se tento zákon odlišoval od občanského zákoníku, který je povoloval se souhlasem zákonného zástupce. Žadatelé o sňatek museli doložit tzv. vysvědčení o způsobilosti k manželství vydávané zdravotním úřadem. Jestliže žadatelé o sňatek předložili zfalšované vysvědčení o způsobilosti k manželství, jejich sňatek se stal neplatným. Stejně podmínky platily pro sňatky uzavřené v cizině. Žalobu pro neplatnost podával státní návladní. V situaci, kdy zfalšoval údaje pouze jeden ze žadatelů o sňatek, mohl být žalován druhým snoubencem, a to jak podle občanského zákoníku (odpůrčí žaloba), tak podle trestního zákoníku (trestní oznámení).²²⁴ Cizinci, kteří uzavírali sňatek v Německé říši, nemuseli dokládat

---

²²¹ *Norimberské zákony: z 15. září 1935 (zákon o říšských vlajkách, zákon o říšském občanství, zákon na ochranu německé krve a německé cti) a zákon o zdravém manželství z 18. října 1935 : všechny zákony s nařízeními a výnosy, dosud vydanými : přeloženo dle šestého německého textového vydání s obsáhlými poznámkami (zákonodárství až do konce června 1938).* Žďár nad Sázavou: Bodyart Press, 2014. ISBN 978-80-87525-29-6.

²²² BECKER, M. Nürnberg Gesetze. *Historisches Lexikon Bayerns* [online]. Dostupné z: https://www.historisches-lexikon-bayerns.de/Lexikon/N%C3%BCrnberger_Gesetze.

²²³ Zákon na ochranu dědičného zdraví německého lidu z 18. října 1935. (RGBl. I. S. 1246).

²²⁴ Tamtéž.

vysvědčení o způsobilosti k manželství, protože nebyli říšskými občany. Jiná situace nastala při uzavírání manželství německých občanů s cizími státními příslušníky. Pokud se jednalo o ženu, která vstupovala do manželství s cizím státním příslušníkem, poté získala státní příslušnost svého manžela. V případě, že si muž vzal cizí státní příslušnici, získala německou státní příslušnost, stejně jako jejich děti. Proto bylo nutné, aby muž předložil vysvědčení o způsobilosti k manželství a současně se budoucí žena podrobila zdravotnímu vyšetření.²²⁵

---

²²⁵ Tamtéž.

4 Právně filosofické hodnocení tzv. Norimberských zákonů

K nacistické právní filosofii se vyjadřuje Knapp ve své knize „*Problém nacistické právní filosofie*“, kde vysvětluje, že nacistické právo je již v základu teorie chybné, protože ji tvoří roztržité a nedbalé teorie.²²⁶ Knapp říká, že jediným kladem nacistického práva je to, že není ovlivněno Radbruchovou tezí. Radbruchova teze říká, že: „*konflikt mezi spravedlností a právní jistotou patrně lze řešit jen tak, že pozitivní právo, zajišťované předpisy a mocí, má přednost i tehdy, pokud je obsahově nespravedlivé a neúčelné, vyjma toho, jestliže rozpor mezi pozitivním zákonem a spravedlností dosáhne tak nesnesitelné míry, že zákon musí jako „nenáležitě právo“ spravedlnosti ustoupit.*“²²⁷ Pokud by nacistické právo bylo ovlivněno Radbruchovou tezí, bylo by výtvořem pozitivního práva a bylo by platné, i přes jeho nespravedlnost a neúčelnost. Dovětek Radbruchovy teze značí, že nacionálněsocialistické právo nebylo nikdy platným právem. Pokud by totiž nacistické právo bylo právem pozitivním a drželo se striktně zákona, nedovolilo by rozpínavost a volnost Hitlerovi ani vznik nacistického Německa. Lze v uvozovkách říci, že Hitlerova vůle a přání fungovala jako žebříček hodnot spravedlnosti.²²⁸ Při soudních procesech docházelo k tomu, že se soudce nepřikláněl k zákonům, ale k potřebám národněsocialistické strany a ctil mravní hodnoty nacistického Německa, čest, věrnost a rasovou čistotu. Morálka byla na prvním místě a bylo povinností ji inkorporovat do práva. Do popředí se dostala uvolněná interpretace norem a neexistovala právní jistota.²²⁹

4.1 Filozofie nacistického práva

Nelze se zabývat právně filosofickým hodnocením Norimberských zákonů předtím, než rozdělíme myšlení právních filozofů do dvou skupin – ti, kteří mají vlastní pojetí filozofie a myšlenky nacistické ideologie jsou jim cizí, a ti, kteří cíleně tvořili právně filosofickou teorii, jež odpovídala zásadám nacistického režimu. Významná místa ve druhé skupině zaujímají právníci a filosofové Carl Schmitt a Karl Larenz. Carl Schmitt byl jeden z prvních právních teoretiků, který obhajoval právní separaci a diskriminaci na základě rasových kritérií. Jeho myšlenky o suverenitě státu a mocenské politice měly vliv na tvorbu nacistických zákonů,

---

²²⁶ KNAPP, Viktor. *Problém nacistické právní filosofie*. Knižovna společenských věd. Dobrá Voda: A. Čeněk, 2002. ISBN 80-86473-21-X.

²²⁷ Nález Ústavního soudu České republiky ze dne 6. 2. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 38/06.

²²⁸ Tamtéž.

²²⁹ SOBEK, Tomáš. Viktor Knapp a nacistický moralismus. *Právník*. 2013, roč. 152, č. 12, s. 1206-1218. ISSN 0231-6625. Dostupné z: <https://kramerius.lib.cas.cz/client/handle/uuid:a4ccf80a-97b6-41f1-99b3-4f9ecc48d2fd>.

včetně Norimberských. Jeho právní teorie a politická filosofie měly vliv na ideové základy, které umožnily přijetí a uplatnění Norimberských zákonů, to však neznamená, že je přímo odpovědný za jejich obsah a přijetí. Carl Schmitt vypracoval článek o Norimberských zákonech, které považuje za *Ústavu svobody* a v roce 1936 zorganizoval rozsáhlou konferenci o boji proti židovskému obyvatelstvu v právní vědě. Karl Larenz napsal spis *Rechtsperson und subjektives Recht*, který se přímo dotýká otázky nacismu a řeší, co lze konkrétně označit za nacistickou filozofii práva a státu.²³⁰ Karl Larenz prohlašoval, že „*veškeré právo je výrazem života národního společenství a že právo a národní mravnost jsou neoddělitelně propojené, a proto zákonodárce nemůže stanovit zákony, jak se mu zlíbí, ale je vázán obecným mravním vědomím národa, zároveň upřesňoval, že národní mravnost není prostou konvencí, ale má původ v německé krvi a citu k povinnosti.*“²³¹ Nacističtí právníci a nacističtí teoretikové práva chtěli spojit morálku a právo, přičemž například Höhn, Koellreutter, Larenz, Forsthoff a Freisler²³²: „*měli za to, že klíčovou podmínkou k dosažení národně-socialistické formy práva bylo odstranění odlišování mezi právem a morálkou, idea byla taková, že vhodná koncepce práva by měla zahrnout nejen pozitivně-právní normy, ale též ‚vyšší ideu práva‘, reflektující ‚správnost a spravedlnost‘, tedy etické principy měly být zahrnuty do práva a mezi právním příkazem a mravním příkazem nemůže být mezera, protože právní příkazy jsou příkazy slušnosti, úkolem soudce je pochopit, vyložit a aplikovat zákony na základě národně-socialistického německého mravního řádu.*“²³³ Právo vyvěrá z duše německého národa a nachází se v krvi národa, „*z duše národa pak vyvěrá veškeré právo, národněsocialistický světový názor nemůže být pochopen výlučně rozumově, neboť život se může chápat jen životem, a to znamená vůlí, mýtem, vírou a život představuje národ, mající v krvi princip sebeuskutečnění, jehož nejvyšším ztělesněním je Vůdce.*“²³⁴ Zmíněná duše německého národa tzv. Volksgeist (duše národa) je převzat od filozofa Savignyho, ale nacisté mu určili vlastní obsah. Kromě pojmu „duše národa“, operuje německé nacistické právo s pojmem prospěch národa. Prospěch národa je chápán: „*jako něco, co má sloužit národnímu státu, který se stal formou společenství národa a příslušnost k němu nezávisí na vůli jednotlivce, nýbrž je závislé*

---

²³⁰ Carrino, A. (2016). Chapter 9 Nazi Philosophy of Law and of the State. In: Pattaro, E., Roversi, C. (eds) A Treatise of Legal Philosophy and General Jurisprudence. Springer, Dordrecht.

²³¹ SOBEK, Tomáš. Viktor Knapp a nacistický moralismus. *Právník*. 2013, roč. 152, č. 12, s. 1206-1218. ISSN 0231-6625. Dostupné z: <https://kramerius.lib.cas.cz/client/handle/uuid:a4ccf80a-97b6-41f1-99b3-4f9ecc48d2fd>.

²³² Nacističtí teoretikové práva

²³³ Tamtéž.

²³⁴ TAUCHEN, Jaromír. Nacistické "soukromé" právo jako vzor pro právo protektorátní (analýza jednotlivých právních odvětví). *Acta historico-iuridica Pilsnensia* 2011. 2011, s. 262-274. ISBN 978-80-7380-354-4.

na rase a národní příslušnosti.“²³⁵ Toto potvrzuje i známý výrok Hanse Franka: „*právo je to, co prospívá německému národu.*“²³⁶

Právní nacistická filozofie dává na první místo sloučení morálky a práva, duši národa, prospěch národa a samozřejmě také „určitou“ komunitu a národnost. Tyto entity však nejsou pojímány v sociologickém, v duchovním, ani v morálním smyslu, ale jsou spíše chápány jako organická, rasově determinovaná společnost. V podstatě se jedná o strukturálně rasistickou teorii práva, která je založena na myšlence krve a půdy (Blut und Boden) a odmítá jakoukoli možnost toho, že zde na zemi mají místo rasoví nepřátelé německého národa. Těmito rasovými nepřáteli byli Židé. Každý Žid musí být odmítán, protože je neschopný a jen těžko chápe skutečné německé právo, filozofii nebo dokonce život. Tyto složky jsou založeny na čistotě, kterou Žid neoplývá. Rasová čistota je základem pro efektivní „vědecké“ chápání té skutečnosti, že právo je chápáno jako předstupeň společenství, které spojuje osoby na základě jejich krve. Tento typ společenství je skutečně výtvozem přírody a stejně jako příroda vzniká z přírodních sil, z nichž pramení veškerý život, tedy z krve a z půdy, tak právo je něco, co je zakotveno v krvi. Německá krev v sobě nese ideu a charakter práva. Toto dovolávání se přírody je dalším charakteristickým znakem nacistické teorie práva.²³⁷ Smysl antijurisdického práva, jež se promítá v národním socialismu, není nikde jinde tak jasně popsán, jako v dílech Helmuta Nicolaie²³⁸. Nicolaie tvrdí, že například válka není porušením práva, nýbrž právním aktem, protože silnější mají právo nad slabšími. Nachází se zde oprávněný nárok silnějšího vůči slabšímu. Kritériem pro identifikaci toho, kdo je silnější, je v zásadě to, k jaké rase člověk patří. Pro Nicolaie a další nacistické teoretiky práva musí být východiskem práva konkrétní realita. Tato realita podle nich spočívá v rozdělení lidstva na rasy. Z nacistického hlediska je komunita biologickou, nikoli kulturní entitou. Je založena na krvi a půdě, což z ní dělá to nejautentičtější společenství rasově čistého národa (Volksgemeinschaft²³⁹). Volksgemeinschaft neboli národní pospolitost určila podle druhu občanství, kdo je členem národní pospolitosti a kdo zůstal mimo ni. Do národní pospolitosti nepatřili Židé, protože neměli občanská a politická práva. Žid by podčlověk – Untermensch, neměl status člověka a byl méněcenný. Jak řekl známý historik Treitschke: „*Die Juden sind unsere unglück.*“²⁴⁰ Pozdější slogan nacistů.

---

²³⁵ Tamtéž.

²³⁶ Tauchen, J. Vývoj trestního soudnictví v Německu v letech 1933–1945. Brno: The European Society for History of Law, 2010.

²³⁷ Tamtéž.

²³⁸ Nicolaiova relevantní díla jako právního filozofa jsou *Der Staat im nationalsozialistischen Weltbild, Grundlagen der kommenden Verfassung über den staatsrechtlichen Aufbau des Dritten Reiches* nebo *Die rassengesetzliche Rechtslehre Grundzüge einer nationalsozialistischen Rechtsphilosophie.*

²³⁹ Národní pospolitost

²⁴⁰ Židé jsou naše neštěstí.

Prameny nacistického práva byly modifikovány především transformací německé zákonodárné moci a přesunutím veškerých pravomocí na říšského kancléře, přičemž zákonodárnou iniciativu měly i ty subjekty, které říšský kancléř určil a samy mohly publikovat právní předpisy v rámci své působnosti postavené na roveň zákona. To zapříčinilo, že prameny nacistického práva byly formovány především neuspořádanými právními předpisy, neexistovala hierarchie, řád, právní síla. Materiální prameny nacistického práva odkazují na mýty a tím zastírají logiku, opírají se o pojmy rasa, krev a půda. Právo je tedy vrozené, základním pramenem práva je cit k právu. Nacistický soudce, proto musí vnímat vnitřní hlas národa, splnutí práva a mravnosti. Mravnost v sobě obsahovala věrnost a čest.

Nacisté zneužívali mnoho filosofických teorií ve svůj prospěch, například teorii Arthura Schopenhauera – vůle hýbe světem, přetvořili na „Hitlerova vůle hýbe světem“. Hegelova myšlenka státu jako suveréna s jedním vládcem, přetvořili na totalitní nacistické Německo s Vůdcem. Myšlenky Nietzscheho a jeho pojednání o nadčlověku přetvořili na pseudoteorii nadčlověka – árijce. Tyto myšlenky se odrazily i v Norimberských zákonech. Norimberské zákony nebyly ani podrobné, ani rozsáhlé a upravovaly vždy danou problematiku krátce, konkrétně a stručně. Což znovu dávalo možnost doplňovat zákon různými prováděcími právními předpisy dle libosti a situace. Obsahovaly v sobě typické projevy národního socialismu, tedy především rasismus, diskriminaci a rasovou eugeniku. I přesto „z hlediska právního vědomí civilizovaného lidstva nelze Norimberské zákony – i přes vnější formu zákonů – pokládat za právo.“²⁴¹ Norimberské zákony byly účinné jen na území říše. Řada právních předpisů, které měly platit v okupovaných zónách, byly v podstatě imitací Norimberských zákonů. Vedle „psaného práva“ existovaly především nepsané prameny práva, které v nacistickém právu dominovaly. Takovým nepsaným pramenem byly myšlenky národního socialismu, ty byly připojovány do psaného práva, představovaly interpretační vodítko a měly vždy přednost. Soubor pramenů nacistického práva byl nesystematický shluk předpisů, který v sobě zakotvil neutrální, neurčité a různě interpretované právní pojmy.

4.2 Norimberské zákony a vybrané filosofické směry

Norimberské zákony byly eticky zavrženíhodným a morálně neospravedlnitelným souborem „zákonů“, protože porušovaly zásady rovnosti, lidské důstojnosti a svobody. Zákon

---

²⁴¹ BALÍK, Stanislav a BALÍK, Stanislav. *Právní dějiny evropských zemí a USA: (stručný nástin)*. 3., rozš. vyd. Právnické učebnice (Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk). Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2005. ISBN 80-86898-20-2.

o říšském občanství vytvořil nerovné postavení subjektů – říšský občan byl jediným nositelem práv. Naproti tomu zákon o ochraně německé krve a německé cti zasahoval do odvětvích práva rodinného a pracovního. Norimberské zákony nelze subsumovat pod žádnou filosofickou disciplínu, můžeme se však pokusit o výčet vybraných filosofických směrů zaměřující se na morálku, vůli člověka, chování člověka, blaho člověka a na nich „ukázat“ kritický náhled na Norimberské zákony, a to především z pohledu etiky, s ohledem na vývoj lidských práv v rámci historického kontextu a v neposlední řadě jako náhled z hlediska teorie společenské smlouvy. Etické teorie se zabývají především hodnocením morálky, morálních rozhodnutí a etiky. Patří sem například utilitarismus a deontologie. Utilitarismus klade důraz na celkové blaho všech lidí. Základem utilitarismu je princip maximálního prospěchu (blaha) a minimalizace utrpení všech lidí. Utilitaristé kladou důraz na důsledek jednání a snaží se vyhodnotit důsledky každého svého jednání z hlediska přínosu pro celkové blaho společnosti. Tento směr vychází z přesvědčení, že to, co je morálně správné, je to, co přináší největší užitek a štěstí největšímu počtu lidí. Norimberské zákony tento princip omezily na blaho nadřazeného Árijské společnosti.²⁴² Utilitarismus by v praxi odmítl masové vyhlazování a diskriminaci jako morálně neospravedlnitelné a nepřijatelné, protože byly příčinou utrpení (důsledek). Deontologie má povinnost jako základní morální hodnotu a chápe jednání a rozhodování člověka podle toho, zda respektuje určité a určené povinnosti nebo principy, klade důraz na dodržování platných norem, „*etické jednání je takové, které je v souladu s formulovanými zásadami, které si vytváří každý sám s ohledem na to, aby platily všeobecně a neškodily jiným.*“²⁴³ Hovoříme především o lékařském a experimentálním zneužívání, antropologických studií potvrzující biologické teorie klasifikace lidských ras, které se staly předpokladem doktríny tvořící ideologický základ politiky rasové hygieny a eugeniky v nacistickém Německu. Kruté a smrtící lékařské experimenty prováděné na židovských vězňích, kteří byli v koncentračním táboře, porušují morální a etické zákonnosti, především deontologii.²⁴⁴ Pokrok lidské rasy závisel na zlepšení selektivního přenosu dědičných vlastností v populaci na budoucí generace včetně zákazu smíšených manželství. Eugenické ideje dozrály prostřednictvím eutanazie, sterilizace a selektivity manželství, především v zákoně o ochraně německé krve a německé cti, v zákoně o obraně proti dědičně zatíženému potomstvu či v zákoně o zdravém manželství.

---

²⁴² MILL, John Stuart. *Utilitarismus*. Online. Krystal. Praha: Vyšehrad, 2011. ISBN 978-80-7429-140-1.

²⁴³ SCHROTH, J. Konsequentialismus, Deontologie und Absolutismus. *Proseminar Einführung in den Konsequentialismus* [Online] 2002/03, 5. http://www.joergschroth.de/lv/ws02/kons/kons_h05.pdf

²⁴⁴ Viz. Hippokratova přísaha

Stále však existuje skupina filozofů, kteří odsuzují Norimberské zákony jen na základě toho, že k porušení lidských práv docházelo pouze proto, že jednotlivec patřil k určité náboženské obci (judaismu) či měl specifický etnický původ (Žid). A opírají se o vývoj lidských práv, která byla odjakživa Židům omezována a upírána. Jiní filosofové operují s vývojem dějin, které ovlivnily přijetí Norimberských zákonů, tedy především historie antisemitismu v kontrastu s tehdejší politikou Německa, jež hledalo viníka za situaci po první světové válce a hospodářský úpadek (obvinění padlo na židovské obyvatelstvo). Tyto dva motivy mohly být klíčovými k přijetí těchto antisemitských zákonů v Norimberku.²⁴⁵ Norimberské zákony vyvolávají otázky i z pohledu politické filosofie, protože kde stojí hranice státní moci ve vztahu mezi státem a jeho občany. Filozofové diskutují o úloze vlády při prosazování práv jednotlivců, o nebezpečí státem posvěcené diskriminace a o významu ochrany menšinových skupin před útlakem. Na politickou otázku navazuje teorie společenské smlouvy. Teorie společenské smlouvy je jedna z klíčových politických teorií, která se zabývá legitimitou politické autority. Lidé jsou přirozeně svobodní, představují samostatné jednotky, avšak vstupují do tzv. společenské smlouvy, aby si zajistili určitou formu ochrany svých přirozených práv. Prostřednictvím společenské smlouvy předávají občané část svých práv politické autoritě. Z pohledu teorie společenské smlouvy lze Norimberské zákony považovat za odstoupení od implicitní dohody ve společnosti, to znamená porušení společenské smlouvy, neboť záměrně zbavily určitou skupinu osob práv.²⁴⁶

Filozofové, jako Immanuel Kant a John Stuart Mill, prosazovali ideály tzv. univerzálních lidských práv a rovnosti. Zabývali se otázkou přirozené morálky a zdůrazňovali, že lidská bytost má nezcizitelnou důstojnost. Univerzální lidská práva jsou založena na lidské racionální povaze, jsou nedělitelná a nezcizitelná. Každý člověk má nezadatelná práva, která musí být respektována ostatními lidmi i státem, bez ohledu na pohlaví, rasu, náboženství a jiné. Podle Kanta a Milla jsou univerzální lidská práva klíčovým aspektem právního a etického myšlení a musí být dodržována a chráněna ve všech společnostech.²⁴⁷ Rovnosti a spravedlnosti se dostává každému jedinci bez ohledu na jeho původ, rasu, pohlaví či náboženství.²⁴⁸ Norimberské zákony tyto zásady podkopávají, kategorizují jednotlivce na základě jejich rasy, náboženství, čímž udržují diskriminaci a podporují vyloučení určitých skupin obyvatel včetně

---

²⁴⁵ Tamtéž.

²⁴⁶ ROUSSEAU, Jean-Jacques. *Rozprava o nerovnosti. O společenské smlouvě*. Karolinum, 2022. ISBN 978-80-246-5395-2.

²⁴⁷ KANT, Immanuel. *Základy metafyziky mravů*. Vyd. 3., opravené. Knihovna novověké tradice a současnosti. Praha : Oikoymenh, 2014. ISBN 978-80-7298-501-2.

²⁴⁸ HOLTHOON, Frédéric Louis van. *The road to utopia: a study of John Stuart Mill's social thought*. Groningen: F.L. van Holthoon, 1971.

univerzality lidských práv a rovnosti. Závěrem lze zmínit jednu z významných myslitelek, která zkoumala důsledky Norimberských zákonů, Johanna Hannah Arendt. Ve své knize *Původ totalitarismu* kritizovala dehumanizaci jednotlivců na základě jejich etnického nebo náboženského původu a zdůraznila ztrátu základních lidských práv a svobod, kterou podle Norimberských zákonů utrpěli židovští občané.

4.3 Existencialismus, holocaust

Existencialismus je filozofický směr, který zkoumá otázky týkající se smyslu života, osobní identity, existence, svobody a odpovědnosti člověka.²⁴⁹ Existencialisté tvrdí, že každý jedinec je zodpovědný za své chování, myšlení a přijímání konkrétních (svých) hodnot. Neexistuje žádný kolektivní smysl života, který se dá aplikovat skupinově. Lidské bytosti nejsou vázány na předem danou podstatu, ale neustále vytváří vlastní identitu prostřednictvím svých rozhodnutí a činů.²⁵⁰ Lidská svoboda a osobní odpovědnosti vyzývá jednotlivce, aby se zapojili do sebereflexe, činili promyšlená rozhodnutí a přijali možné důsledky svých činů, čímž utváří svou vlastní identitu.²⁵¹ Norimberské zákony zpochybňovaly svobodu jednotlivce, zbavily Židy občanství a postavily je do stavu právní bezbrannosti. Židy účinně izolovaly a zbavily možnosti uplatnit ve svém rozhodování svobodu a následnou odpovědnost. Tím, že se tyto zákony zaměřovaly především na židovské obyvatele, byla aplikována kolektivní vina celé židovské komunity. Kolektivní trestání celé skupiny obyvatel zpochybňuje ideály autonomie vůle a osobní odpovědnosti a tato kolektivní odpovědnost uložená Norimberskými zákony pomohla legitimizovat rozšířenou diskriminaci a připravila půdu pro hrůzná zvěrstva páchaná během druhé světové války – především holocaust.²⁵²

Holocaust označuje systematickou genocidu Židů nacistickým Německem během druhé světové války. Jednalo se o bezprecedentní vyhlazení, které mělo za následek nesmírné utrpení a ztráty na lidských životech. Někteří existencialističtí myslitelé, například Sartre, se zamýšleli nad morálními důsledky holocaustu, zpochybňovali zde povahu lidské svobody, odpovědnosti a hledali smysl bytí v tak extrémním utrpení a zlu. Lidé, kteří holocaust přežili, prožili hluboká traumata a jejich výpovědi často zpochybňují ono existencialistické pojetí svobody a odpovědnosti, včetně hledání smyslu bytí. Sartre v souvislosti s holocaustem zdůrazňoval význam osobní volby a individuální odpovědnosti. Kritizoval ty, kteří během holocaustu

---

²⁴⁹ SARTRE, Jean-Paul. *Existencialismus je humanismus*. Krystal. Praha: Vyšehrad, 2004. ISBN 80-7021-661-1.

²⁵⁰ Tamtéž.

²⁵¹ Tamtéž.

²⁵² Tamtéž.

pasivně plnili rozkazy, a tvrdili, že se vzdali své svobody tím, že bezmezně souhlasili s každým rozkazem. Bohužel tímto jednáním svou svobodu rozhodování nebránili. Věřil, že každý člověk má schopnost jednat morálně, a to i za extrémních okolností, a že nelze omlouvat svou účast na páchání zvěrstev tvrzením „já jsem plnil/a rozkazy“.²⁵³

4.4 Nacistické základy v Heideggerově filosofii

Heidegger byl významným filozofem. Jeho spojení s nacistickou ideologií a angažmá v Národně socialistické německé dělnické straně jsou významnými mezníky jeho života, protože národněsocialistická propaganda ovlivnila jeho myšlení. Dílo *Bytí a čas* je často považováno za zdroj pochopení nacistické ideologie a filosofie. Autor zde zdůrazňuje význam autenticity existence jednotlivce a nutnost přizpůsobení se svému historickému a kulturnímu kontextu. Heidegger věřil, že lidská existence je utvářena historií, a že jednotlivci musí pochopit a přijmout své historické kořeny. Toto obracení se k historickým kořenům potenciálně poskytuje filozofický rámec pro nacistickou ideologii rasové čistoty a nadřazenosti.²⁵⁴ Hitlerův nacionální socialismus byl pro Heideggera překonání myšlenek Nietzscheho, pouze v jiné historické době. Chápal národní socialismus jako technokratickou modernitu v tom smyslu, že koncentrační a vyhlazovací tábory byly „moderním vědeckým pokrokem“.²⁵⁵ Heidegger na svých přednáškách tvrdil, že „výroba mrtvol“ v plynových komorách, je jen jedním z projevů technokratické modernity, respektive pokroku, tedy něco jako automatizace v potravinářském průmyslu.²⁵⁶ Toto choromyslné přirovnání znamenalo, že šoa je v podstatě pouze technický pokrok a realita vyhlazovacích táborů a jeho genocidního záměru mizí.

---

²⁵³ Tamtéž.

²⁵⁴ Tamtéž.

²⁵⁵ Tamtéž.

²⁵⁶ Tamtéž.

5 Vliv tzv. Norimberských zákonů na protektorátní normotvorbu

V Mnichovské dohodě, která byla signována Německem, Velkou Británií, Francií a Itálií v Mnichově 30. září 1938, byla řešena otázka sudetoněmeckých území a ochrany Němců na území Československa. Československá republika byla donucena souhlasit s postoupením sudetoněmeckých území Německé říši. Dotčená území byla v období od 1. do 10. října 1938 obsazena německými vojsky a převzata do německé správy. Vlády Československé republiky a Německé říše podepsaly 22. listopadu 1938 Smlouvu mezi Německou říší a Československou republikou o otázkách státního občanství a opce č. 300/1929 Sb. (který mimo jiné upravoval nové státní hranice mezi Československem a Německou říší a státoobčanské poměry)²⁵⁷ a do „*státoobčanského svazku s Německou říší tehdy vstoupil každý, kdo měl k 10. říjnu 1938 domovské právo na území připojeném na základě tzv. Mnichovské dohody k Německu a jehož předkové žili na tomto území 1. ledna 1910, a dále také manželky a děti těchto osob.*“²⁵⁸ Současně tato smlouva dávala možnost optovat osobám neněmecké národnosti, které se staly německými občany, rozhodnout se pro československé občanství do 29. března 1939.²⁵⁹ Osoby, které byly neněmecké národnosti a přistěhovaly se na připojené území (Sudety) po 1. lednu 1910, si ponechaly československé státní občanství, stejně jako jejich potomci.²⁶⁰ Němečtí státní příslušníci, kteří pobývali uvnitř Československa, měli možnost optovat německé občanství do 29. března 1939. Opce byla podmíněna přestěhováním se do tří měsíců na to území, pro jehož občanství se dotčným rozhodl. Tato podmínka byla zrušena po vyhlášení Protektorátu Čechy a Morava.²⁶¹ Osoby cizí krve, zejména Židé a Cikáni, nejsou nikdy příslušníky německé národnosti, i kdyby se například v Československu dosud k německé národnosti počítali. Tito Židé se však nestali osobami bez státní příslušnosti, ale ponechali si

---

²⁵⁷ Smlouva mezi Německou říší a Československou republikou o otázkách státního občanství a opce č. 300/1929 Sb. ze dne 22. listopadu 1938, (RGB2. S. 895).

²⁵⁸ EMMERT, František. Říšské občanství jako nástroj nacistické ideologie a germanizační politiky. In: *Odras německého národního socialismu ve třicátých letech v Československu a ve státech střední Evropy: (sborník z kolokvia pořádaného katedrou dějin státu a práva Právnické fakulty MU, The European Society for History of Law a Moravským zemským archivem v Brně)*. Brno: European Society for History of Law; Ostrava: Key Publishing 2013, 2013, s. 27-35. ISBN 978-80-87475-28-7.

²⁵⁹ Srov. § 3 Smlouvy mezi Německou říší a Československou republikou o otázkách státního občanství a opce č. 300/1929 Sb. ze dne 22. listopadu 1938, (RGB2. S. 895).

²⁶⁰ Srov. § 2 Smlouva mezi Německou říší a Československou republikou o otázkách státního občanství a opce č. 300/1929 Sb. ze dne 22. listopadu 1938, (RGB2. S. 895).

²⁶¹ Srov. § 4 Smlouva mezi Německou říší a Československou republikou o otázkách státního občanství a opce č. 300/1929 Sb. ze dne 22. listopadu 1938, (RGB2. S. 895).

československé občanství.²⁶² Tato pravidla udělování říšskoněmeckého občanství se stala prostředkem k ovládnutí okupovaných území.

V polovině března 1939 obsadilo Německo zbytek Československa. Výnosem říšského kancléře z 16. března 1939 (tzv. Protektorátní výnos)²⁶³ bylo zbylé území začleněno do Německé říše a označeno jako Protektorát Čechy a Morava. Nacistická vláda však neměla zájem na tom, aby se miliony Čechů staly německými občany. Proto Protektorátní výnos stanovil, že „*etnicky němečtí obyvatelé Protektorátu se stávají německými občany a podle ustanovení zákona o říšském občanství z 15. září 1935 se na ně vztahují také ustanovení o ochraně německé krve a německé cti a podléhají německé soudní pravomoci, ostatní obyvatelé Čech a Moravy se stávají státními příslušníky Protektorátu Čechy a Morava.*“²⁶⁴ Výnos také stanovil, že všechny normy, které platily v Protektorátu, zůstávají v platnosti, ale nesmí vzdorovat normám platným v Německu²⁶⁵. Vzhledem k dosavadní formě vlády (demokracie) nebyly právní předpisy vytvořené před Protektorátem v souladu s ideologií a právními principy nacistického Německa, proto bylo nutné je pozměnit. Říšský protektor rozhodl, které právní normy zůstanou v platnosti a které ne, přičemž právní řád Německa byl vždy nadřazen, tedy i pro Protektorát. Jakékoli normy vydávané v Německu platily i na území Protektorátu. Pro snadnější orientaci ve vydávaných právních předpisech existoval tzv. Věstník nařízení pro Protektorát Čechy a Morava. Zde se nacházely například i Norimberské zákony. Norimberské zákony platily ve všech okupovaných zemích. Většina vydávaných právních předpisů na území Protektorátu Čechy a Morava neměla řádný proces publikace, ale byly vyhlášovány pouze na vývěskách či nebyly zveřejněny vůbec.²⁶⁶ Norimberské zákony, které zakazovaly inter sňatky mezi Židy a nežidy, zakázaly Židům v Protektorátu také zaměstnávat árijské služby mladší 18 let, a to i v případě, že se jednalo o židovské děti.

20. dubna 1939 vyšlo v platnost nařízení o získání německé státní příslušnosti pro bývalé československé občany německého původu²⁶⁷, které umožnilo, aby Němci a Němky žijící ve smíšeném manželství nabyli říšskoněmecké občanství. Klíčem ke zjištění národnosti

---

²⁶² NEANDER, J. Das Staatsangehörigkeitsrecht des „Dritten Reiches“ und seine Auswirkungen auf das Verfolgungsschicksal deutscher Staatsangehöriger. *theologie.geschichte Zeitschrift für Theologie und Kulturgeschichte* [online]. 2008. Dostupné z: <https://www.verfassungen.de/de67-18/rustag13.htm>.

²⁶³ Výnos Vůdce a říšského kancléře 75/1939 Sb. ze dne 16. března 1939 o Protektorátu Čechy a Morava.

²⁶⁴ Srov. článek 2 Výnos říšského kancléře 75/1939 Sb. ze dne 16. března 1939 o Protektorátu Čechy a Morava

²⁶⁵ Ve skutečnosti to byl však říšský protektor, který dle svého uvážení vybíral ty normy, jež zůstanou v účinnosti, či které je nutné upravit. Pokud zde byl nacionálněsocialistický zájem, mohl kdykoli publikovat jakýkoli právní předpis, který nabyl okamžité účinnosti v Protektorátu.

²⁶⁶ MARŠÁLEK, Pavel. *Protektorát Čechy a Morava: státoprávní a politické aspekty nacistického okupačního režimu v českých zemích 1939–1945*. Praha: Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0303-0.

²⁶⁷ Nařízení o získání německé státní příslušnosti pro bývalé československé občany německého původu (RGB1.S.815).

bylo sčítání lidu, které se uskutečnilo v roce 1930. Ti, kteří uvedli, že patří k německé národnosti, museli následně vyplnit dotazník, kterým byla zjištěna národní příslušnost a výsledkem celého šetření byl registr německých občanů v Protektorátu. Ve smíšených manželstvích, kde žena byla Češka, automaticky získala občanství manžela, ale muži v manželství s Němkami si na území Protektorátu ponechávali protektorátní příslušnost. Potomci ze smíšených manželství získávali občanství po otci, ojediněle po matce. Pokud docházelo k uzavírání smíšených manželství mezi říšskoněmeckým příslušníkem a protektorátním příslušníkem, byl vyžadován úřední souhlas. Osoby mohly získat německé občanství i tzv. poněmčením za podmínek, že rodiče či prarodiče byli Němci, nebo již dříve německou národnost svobodně a samy upřednostňovaly. Tato možnost se naskytl i v Protektorátu českým občanům a to tehdy, pokud se jim podařilo doložit, že mají německé předky a chtějí se bez nátlaku stát členy německého vojska. Dále bylo možné dle „*zvláštního nařízení státního tajemníka na úřadu říšského protektora K. H. Franka z dubna 1939 tzv. říšské občanství ve zcela výjimečných případech získat i osoba ryze českého původu, pokud dostatečně prokázala vůli stát se příslušníkem německého národa včetně důsledného rasového přezkumu formou lékařské prohlídky a vstupu do německých ozbrojených sil.*“²⁶⁸ Pro Čechy v Protektorátu Čechy a Morava a v oblasti Sudet bylo přípustné hlásit se k české národnosti, na rozdíl od oblasti Těšínska, kde byla česká národnost zrušena. Jedinou volbou pro obyvatele Těšínska byla volba mezi třemi národnostmi, a to německou, polskou a nově slezskou²⁶⁹.

Vydávání protižidovských opatření v Protektorátu Čechy a Morava lze rozdělit na tři období, vznik Protektorátu – léto 1939, léto 1939–1940 a tzv. deportační období. V prvním období vznikly dva důležité právní předpisy, a to nařízení říšského protektora z 21. června 1939 o židovském majetku²⁷⁰ a výnos říšského protektora K. v. Neuratha z 15. července 1939.²⁷¹ V druhém období nalezneme mnoho předpisů týkající se vyloučení židovských obyvatel z pracovních míst a vyhlášek zakazující židovským obyvatelům navštěvovat veřejná místa. Deportační období bylo významné vydáváním těch právních předpisů, které se týkaly především odsunu Židů do koncentračních táborů. Pokud jde obecně o likvidaci Židů a jejich komunity, je politická a zákonodárná moc protektora a jeho podřízených ta nejvyšší, zatímco

---

²⁶⁸ EMMERT, František. Říšské občanství jako nástroj nacistické ideologie a germanizační politiky. In: *Odras německého národního socialismu ve třicátých letech v Československu a ve státech střední Evropy: (sborník z kolokvia pořádaného katedrou dějin státu a práva Právnické fakulty MU, The European Society for History of Law a Moravským zemským archivem v Brně)*. Brno: European Society for History of Law; Ostrava: Key Publishing 2013, 2013, s. 27-35. ISBN 978-80-87475-28-7.

²⁶⁹ náhražka české národnosti

²⁷⁰ Nařízení říšského protektora z 21. června 1939 o židovském majetku (VBl.RProt., S. 45).

²⁷¹ KÁRNÝ, M. „Konečné řešení“: genocida českých Židů v německé protektorátní politice (1. vydání). 1991.

česká vláda byla redukována na pouhé funkcionáře. Segregace židovského obyvatelstva tak probíhala „technicky“ podle uvážení místních českých úřadů, ale ve skutečnosti byla vedena nacistickými landráty²⁷².

Série antisemitských aktů počali prvním nařízením týkající se židovského majetku 26. dubna 1938, respektive nařízením o nahlášení židovského majetku, kdy majetek vyšší než pět tisíc říšských marek musel být registrován u všech Židů, a to i u smíšených manželství.²⁷³ Následující nařízení o zabavování židovského majetku²⁷⁴ umožnilo prodej židovského podniku za cenu, která neodpovídala reálné hodnotě, cenu stanovil dosazený správce podniku. Tím se nacistický stát obohatil. 21. června 1939 vydává říšský protektor K. v. Neurath nařízení říšského protektora o židovském majetku, kterým zahájil režim drastických hospodářských opatření proti Židům a vyhradil sobě a svým podřízeným plnou moc ve všech záležitostech týkajících se jejich prosazování. V tomto nařízení se objevily rasová kritéria Norimberských zákonů a odhalila se politika arizace jako nástroj germanizace. Říšské úřady vytlačily Židy prakticky ze všech hospodářských pozic a přinutily je vzdát se aktivních práv vůči svému majetku a vlastnictví. Následovalo přijetí výnosu říšského protektora K. v. Neuratha, díky kterému byla zřízena Ústředna pro židovské vystěhovalce v Praze, která pověřila židovské obce kolektivní odpovědností za organizaci vystěhovalců. Aby mohla Ústředna pro židovské vystěhovalce vykonávat své funkce, byla její ústřední kanceláři svěřena pravomoc rozpouštět, transformovat nebo slučovat židovské náboženské obce a jiné organizace a nadace. V nařízení říšského protektora z 21. června 1939 o židovském majetku se prvně objevila definice pojmu Žid, společně s pojmem židovský podnik. Nařízení věrně kopíruje definici „Žida“ z Norimberských zákonů. Židem byl ten, „*kdo pochází nejméně ze tří, podle rasy úplně židovských prarodičů, za úplného Žida se považuje prarodič, jestliže přísluší nebo příslušel k židovské náboženské společnosti, za Žida se též považuje míšenec, pocházející od dvou úplně židovských prarodičů (který dne 15. 9. 1935 náležel k židovské náboženské společnosti nebo po tomto dni do ní byl přijat či který dne 15. 9. 1935 byl v manželství se Židem nebo s ním po tomto dni do manželství vstoupil či který pochází z manželství se Židem uzavřeného po 15. 9. 1935 či který pochází z nemanželského styku se Židem a byl narozen jako nemanželský po 31. 7. 1936.*“²⁷⁵ Podnik byl považován za židovský, pokud jeho vlastník byl Žid nebo jeden z jeho společníků. Společnost

---

²⁷² říšskoněmecký krajský správní úřad

²⁷³ První nařízení týkající se židovského majetku bylo vydáno 26. dubna 1938 „Nařízení o nahlášení židovského majetku“ (Verordnung über die Anmeldung des Vermögens von Juden, RGBl. I S. 414).

²⁷⁴ Vrcholu celého procesu „arizace“ bylo dosaženo v prosinci 1938 vydáním „Nařízení o zabavování židovského majetku“ (Verordnung über den Einsatz des jüdischen Vermögens, RGBl. I S. 1709).

²⁷⁵ Tamtéž.

byla považována za židovskou, pokud jeden ze zástupců nebo člen představenstva či dozorčí rady byl Židem, pobočka nežidovského podniku byla považována za židovskou, pokud byl jeden z vedoucích Židem. Podle tohoto nařízení, které bylo vyhlášeno se zpětnou platností od 15. března 1939, bylo Židům, židovským podnikům a židovským právníckým osobám zakázáno, s výjimkou zvláštního povolení, disponovat a nabývat nemovitosti nebo práva k nim, včetně hospodářských podniků či jejich podílů. Židům bylo zakázáno nabývat cenné papíry, pronajímat nemovitosti a hospodářské podniky. Veškeré smluvní závazky byly prohlášeny za neplatné. Kromě těchto nesmyslných příkazů si říšský protektor vyhradil právo jmenovat správce židovského majetku. Dále bylo Židům, židovským podnikům a židovským právníckým osobám nařízeno, aby do 31. července 1939 nahlásili příslušným úřadům veškerý pozemkový a lesní majetek, který vlastnili nebo spoluvlastnili. Rovněž museli nahlásit Národní bance nebo jí zřízeným orgánům všechny předměty, které vlastnili, jako je zlato, platina, stříbro, perly, klenoty a umělecké předměty. Stejně tak jim bylo zakázáno tyto předměty nabývat, prodávat nebo zastavovat. Za porušení byly stanoveny sankce, nejčastěji pokuty, konfiskace majetku či dokonce trest odnětí svobody. Stíhání pachatelů bylo svěřeno do rukou německých soudů, u nichž se mělo uplatnit říšské trestní právo. Nacisté měli téměř neomezenou moc nad židovským majetkem a retroaktivní povaha nařízení zrušila až na výjimky platnost všech transakcí, které se uskutečnily v minulosti.²⁷⁶

Vymezení pojmu Žid nalezneme také ve vládním nařízení č. 136/1940 Sb., o právním postavení Židů ve veřejném životě²⁷⁷, které kopírovalo první prováděcí nařízení k zákonu o říšském občanství. Další definice „Žida“ se nacházela ve vládním nařízení č. 85/1942 Sb., kterým se vydávají další předpisy o Židech a židovských míšencích²⁷⁸, která navazovala na definici z vládního nařízení č. 136/1940 Sb., o právním postavení Židů ve veřejném životě. Ještě předtím než se zaměříme na vládní nařízení č. 136/1940 Sb., o právním postavení Židů ve veřejném životě, je nutné zmínit nařízení o propouštění židovských zaměstnanců v Protektorátu Čechy a Morava ze dne 11. listopadu 1939²⁷⁹ a vládní nařízení č. 260/1942 Sb., o zaměstnávání Židů ze dne 17. července 1943²⁸⁰ dovolily jim propustit židovské zaměstnance bez výpovědní

---

²⁷⁶ NEANDER, J. Das Staatsangehörigkeitsrecht des „Dritten Reiches“ und seine Auswirkungen auf das Verfolgungsschicksal deutscher Staatsangehöriger. *theologie.geschichte Zeitschrift für Theologie und Kulturgeschichte* [online]. 2008. Dostupné z: <https://www.verfassungen.de/de67-18/rustag13.htm>.

²⁷⁷ Vládní nařízení č. 136/1940 Sb., o právním postavení židů ve veřejném životě, Vlády Protektorátu Čechy a Morava.

²⁷⁸ Vládní nařízení č. 85/1942 Sb., kterým se vydávají další předpisy o Židech a židovských míšencích, Vlády Protektorátu Čechy a Morava.

²⁷⁹ Nařízení říšského protektora o propouštění židovských zaměstnanců v Protektorátu Čechy a Morava ze dne 23. 10. 1939.

²⁸⁰ Vládní nařízení č. 260/1942 Sb., o zaměstnávání židů, Vlády Protektorátu Čechy a Morava.

lhůty a přesné podmínky pro zaměstnávání židovských obyvatel, Židé neměly nárok na žádné zaměstnanecké benefity. Porušení bylo sankcionováno vězením či peněžitý trestem. Jeden z nejdůležitějších antisemitských předpisů Protektorátu Čechy a Morava bylo vládním nařízením č. 136/1940 Sb., o právním postavení Židů ve veřejném životě, které zamezilo Židům přístup do veřejné služby a lze ho chápat jako obecný antisemitský zákon (*lex generalis*). Postupně se upravovalo postavení Židů ve veřejných službách a svobodných povoláních, například vyřazení Židů ze zastupitelských orgánů, orgánů státní správy, členů školských rad, úředníků státní správy, učitelů, notářů, tlumočnicků, znalců, advokátů, soudních znalců, patentových zástupců, lékařů, lékárníků a mnoho dalších. Stejně tak byly Židům odebrány licence. Ti, kterým bylo dovoleno pracovat za zvláštních podmínek, byli vždy podřízeni kontrole, například židovští advokáti byli podřízeni kontrole okresních soudů a předsedy nejvyššího soudu a ministerstvu spravedlnosti. Židovští lékaři byli podřízeni kontrole okresních a zemských zdravotních úřadů a ministerstvu zdravotnictví.²⁸¹

V následujících letech bylo vydáváno nepřehledné množství antisemitských právních předpisů, ve kterých bylo obtížné se orientovat. První etapa procesu arizace skončila v březnu 1941, kdy byly prakticky všechny židovské průmyslové a obchodní podniky zlikvidovány, arizovány nebo předány do správy dosazeného správce až do jejich likvidace či prodeje. Po vyřazení Židů prakticky ze všech oborů výdělečné činnosti byla většina židovského obyvatelstva v Čechách a na Moravě nucena žít ze svých rezerv.²⁸² Židé měli zakázáno navštěvovat výstavy, muzea a čítárny a používat tramvaje. V září roku 1941 bylo všem Židům nařízeno nosit Davidovu hvězdu a nežidům byl přísně zakázán jakýkoli kontakt s židovskými občany. Židé nosili také identifikační průkazy a v některých městech jim byl zakázán vstup do veřejných parků. Mezi další zákazy zavedené v různých městech Protektorátu patřil zákaz nákupu komodit přímo od výrobce, zákaz návštěvy jarmarků, používání taxíků a jízdních kol a zákaz nákupu alkoholických nápojů. Aby se předešlo protižidovským provokacím, vydala pražská židovská obec tzv. rozvrh hodin, který nabádal Židy, aby striktně dodržovali určené hodiny pro nakupování. Nacisté pod vedením Reinharda Heydricha podnikli v Čechách a na Moravě další drastické kroky, uzavírali synagogy, nařídili všem židovským mužům ve věku od 18 do 46 let nucené práce a současně zakázali této věkové skupině emigraci. Represe pokračovaly, Židé byli vystěhováni ze svých domovů, v mnoha českých městech vznikaly ulice a části, kde žilo pouze židovské obyvatelstvo. Tato území lze označit za ghetta, kdy největší

---

²⁸¹ Tamtéž.

²⁸² Tamtéž.

vzniklo na severu Čech v Terezíně. Pro mnohé bylo konečnou stanicí, jiní byli deportováni do koncentračních táborů, kde povětšinou jejich život skončil.²⁸³

Poté, co vznikl Protektorát Čechy Morava měl být na Slovensku přijat zákon o upravení majetkových poměrů niektorých osob hodlajúcich sa vyst'ahovať a o náprave v presunoch pody²⁸⁴. Zákon umožnil vyvlastnění majetku Židů za náhradu.

---

²⁸³ Tamtéž.

²⁸⁴ Archiv Kanceláře prezidenta republiky, Fond - Kancelář prezidenta republiky (KPR), protokol L (legislativa) 1919-1947, Osnova zákona o úpravě majetkových poměrů některých osob (Židů), kart. č. 54, inventární číslo: 1633, signatura L 719/39.

6 Závěr

Norimberské zákony, akty bezpráví, které byly tak přesně a dobře promyšlené, tolik nenávistné a antisemitské měly především zničující „právní charakter“. Jakákoli společnost je nesmí ignorovat, protože jejich opakování by znamenalo opakování rozkladu práva, právní jistoty a spravedlnosti. I přesto, že Norimberské zákony nelze v žádném případě považovat za právní normy, lze je považovat za nástroj pro ospravedlňování vyřazování určitých skupin osob pomocí „legálního“ práva až po úplné vyhlazení. Patologická pýcha, krutost a touha po obrovské moci se později změnila v cílevědomé vyhlazování veškerého židovského obyvatelstva.

Dle rozboru Norimberských zákonů je jasně vidět rozsáhlost jejich diskriminace a nezpochybnitelnost antisemitismu. Bohužel i přes vyspělost práva a právního systému se v počátcích 20. století podařilo nacistům nabourat právní strukturu demokracie, upravit si ji a povolit protizákonnost. Dokázali zaštitit nelegální právo pro vybrané obyvatele a postupně odebrat jejich ústavně zaručená práva. Norimberské zákony byly vrcholem totální destrukce právních norem, kdy „nečistí“ občané byli pasováni na podřadné obyvatele a později zatýkáni, popravováni a souzeni, aniž by se jim dostalo právní ochrany.

V hrubých rysech načrtnout nejpodstatnější fakta z temného období Třetí říše a rozvratu práva je velmi náročný úkol, protože tyto nelidské zákony byly teprve začátkem brutálních událostí, které kulminovaly v druhé světové válce v masové zotročování a plošné vyvražďování Židů. Nacistické hnutí a jeho perzekuce židovského obyvatelstva je zapsáno do dějin jako hanebný zločin.

Pro pochopení Norimberských zákonů bylo nutné se vcítit do myšlení nacistických „normotvůrců“, do jejich plánů a cílů, proto, jak bylo napsáno v úvodu, bylo nutné vymezit mnoho pojmů a historických faktů, jelikož bez jejich analyzování by nebylo možné alespoň částečně pochopit smysl Norimberských zákonů. Rasová diskriminace židovského obyvatelstva nebyla etická a nabírala velký obrat již od roku 1933, kdy se Hitler dostal k moci, protože ještě před vydáním Norimberských zákonů bylo právo ve všech právních odvětvích postupně rozbito, oslabovala se pozice soudů, pravomoci byly přesunuty do rukou říšského kancléře a jeho podřízených, existovalo zvláštní zákonodárství, zvláštní soudy a nemožnost podat opravné prostředky. Nejednotnost a rozštěpenost soudnictví a práva odebrala možnost trestání nacistů a zbavila je jejich odpovědnosti. Úkolem zdánlivě legálních právních norem nebyla pouze perzekuce, ale i odůvodnění a „omluvení“ represí vůči Židům. To vše pomohlo

k postupnému vyřazování židovských obyvatel a omezování jejich práva, včetně způsobu života.

Záměrem diplomové práce bylo především představit základní teoretické a ideologické pojmy nacistického práva, krátký historický exkurz do dějin Německa a vývoj antisemitismu, představení hlavních Norimberských zákonů, včetně jejich rozboru. Tento cíl byl splněn. I přesto, že námět práce byl již několikrát sepsán jinými autory diplomových a bakalářských prací, odborníky či historiky, domnívám se, že je nutné připomínat důležitost právního svazku mezi státem a určitým občanem, hovořím o institutu občanství, který není možné pozbyť pouze z důvodu nelibosti, odlišnosti či diskriminace (což Norimberské zákony umožnily), ale za přesně, jasně a stanovených zákonných podmínek. To stejné platí i pro institut manželství.

Norimberské zákony jsou sice minulostí, ale přesto lze jasně a s jistotou říci, že nevraživost, zloba, předpojatost, zaujatost pro jednotlivce, skupinu či etnikum nalezneme stále i v dnešním světě, a to nejen v České republice.

Resumé

The acts of injustice called the Nuremberg Laws, which were highly detailed and elaborate, hateful and anti-Semitic, were particularly destructive in their legal nature. No society can ignore them because their repetition would mean a repetition of the dismantling of law, legal certainty and justice. Even though the Nuremberg Laws cannot be considered legal norms by any means, they can be perceived as a tool for legitimising the exclusion of particular groups of people through “legal” legislation, up to and including their complete extermination. The pathological pride, cruelty and thirst for immense power subsequently transformed into the deliberate extermination of the entire Jewish population.

The analysis of the Nuremberg Laws demonstrates the extent of their discrimination and the indisputable nature of anti-Semitism. Unfortunately, despite the progressive nature of the legislation and the legal system, the Nazis succeeded in subverting the legal structure of democracy in the early 20th century. They succeeded in establishing illegitimate legislation for a targeted population and gradually deprived them of their constitutionally guaranteed rights. The Nuremberg Laws were the culmination of the total destruction of legal norms, with impure citizens branded as inferior and subsequently arrested, executed and tried without any legal protection.

Outlining the most important facts of the dark period of the Third Reich and the subversion of the legal system constitutes a very challenging task, as these inhuman laws were only the beginning of the barbarity that culminated in the mass enslavement and widespread extermination of the Jews during the Second World War. The Nazi regime and its persecution of the Jewish population have gone down in history as a heinous crime.

In order to understand the Nuremberg Laws, it was necessary to understand the mindset of the Nazi “standard-setters”, their plans and objectives. Therefore, as mentioned in the introduction, it was necessary to define many concepts and historical facts because, without their analysis, it would be impossible to understand even part of the meaning of the Nuremberg Laws. From 1933, when Hitler came to power, the Jewish population was discriminated against based on their race. Even before the Nuremberg Laws, the entire legal system had been gradually dismantled, the courts’ position weakened, and authority delegated to the Reich Chancellor and his subordinates. There were special laws and courts; sometimes, it was impossible to lodge a proper appeal. The disunity and fragmentation of the legal system made it impossible to punish the Nazis and absolved them of responsibility. The apparently legitimate legal norms were used to persecute, justify and ‘excuse’ the oppression of the Jews. As a result,

the Jewish population was gradually excluded from ordinary life and their rights, including their way of life, were restricted.

The present thesis primarily sought to introduce the basic theoretical and ideological concepts of Nazi legislation, briefly describe the history of Germany and the development of anti-Semitism, and outline and analyse the primary Nuremberg Laws. In my opinion, this objective has been fulfilled. Even though the subject of the thesis has already been repeatedly analysed by other authors of Master's and Bachelor's theses, experts or historians, I believe that it is imperative to recall the relevance of the legal obligation between the state and a specific citizen, namely the institution of citizenship, which cannot be deprived solely on the grounds of dislike, difference or discrimination (something that the Nuremberg Laws made possible), but under precise, clear and established legal conditions. The same principle applies to the institution of marriage.

Even though the Nuremberg Laws are a thing of the past, we can confidently assume that hostility, anger, bias, and prejudice against an individual, a group or an entire ethnic group can still be found in today's world and not only in the Czech Republic.

Zusammenfassung

In erster Linie haben die präzisen, sorgfältig konzipierten, hasserfüllten und antisemitischen Nürnberger Gesetze einen vernichtenden juristischen Charakter. Niemand darf sie ignorieren, denn ihre Wiederholung würde eine erneute Aushöhlung des Rechts, der Rechtssicherheit und der Gerechtigkeit bedeuten. Obwohl die Nürnberger Gesetze niemals als Rechtsnormen angesehen werden dürfen, sind sie doch ein Instrument, um die Ausgrenzung bestimmter Gruppen von Menschen bis hin zu ihrer völligen Vernichtung durch „juristisches“ Recht zu rechtfertigen. Die gezielte Vernichtung der gesamten jüdischen Bevölkerung wurde durch pathologischen Hochmut, Grausamkeit und Machtstreben erreicht.

Die Analyse der Nürnberger Gesetze verdeutlicht das Ausmaß der Diskriminierung und den unbestreitbaren Charakter des Antisemitismus. Trotz der hohen Reife der Rechtsordnung und des Rechtssystems zu Beginn des 20. Jahrhunderts gelang es den Nationalsozialisten, die Rechtsstruktur der Demokratie zu untergraben, sie zu verändern und Rechtswidrigkeit zuzulassen. Es gelang ihnen, das Unrecht für eine ausgewählte Bevölkerungsgruppe zu schützen und sie nach und nach ihrer verfassungsmäßig garantierten Rechte zu berauben. Die Nürnberger Gesetze stellten die Krönung der totalen Zerstörung der Rechtsnormen dar: Unreine Bürger wurden als minderwertige Bürger gebrandmarkt und später ohne Rechtsschutz verhaftet, hingerichtet und vor Gericht gestellt.

Es ist ein sehr schwieriges Unterfangen, die bedeutendsten Fakten der dunklen Periode des Dritten Reiches und der Unterwanderung des Rechts zu umreißen, denn diese grausamen Gesetze waren nur der Anfang der brutalen Ereignisse, die in der Massenverklavung und dem Massenmord an den Juden im Zweiten Weltkrieg gipfelten. Die nationalsozialistische Bewegung und ihre Verfolgung der jüdischen Bevölkerung sind als ein abscheuliches Verbrechen in die Geschichte eingegangen.

Um die Nürnberger Gesetze verstehen zu können, war es notwendig, sich kurz in die Denkweise der nationalsozialistischen „Gesetzgeber“, ihre Absichten und Ziele hineinzusetzen. Dazu war es, wie bereits in der Einleitung erwähnt, notwendig, zahlreiche Begriffe und historische Fakten zu definieren. Ohne eine solche Analyse wäre es unmöglich, die Bedeutung der Nürnberger Gesetze auch nur ansatzweise zu verstehen. Die rassistische Diskriminierung der jüdischen Bevölkerung verstieß gegen die guten Sitten und hatte bereits seit der Machtergreifung Hitlers 1933 eine entscheidende Wendung genommen. Vor den Nürnberger Gesetzen war das Recht auf allen Rechtsgebieten Schritt für Schritt ausgehebelt und die Stellung der Gerichte geschwächt worden; der Reichskanzler und seine Untergebenen

hatten mehr Macht erhalten. Es gab Sondergesetze, Sondergerichte und in einigen Fällen war es sogar unmöglich, Rechtsmittel einzulegen. Die Uneinigkeit und Zersplitterung der Justiz verhinderte die Bestrafung der Nazis und entlastete sie von ihrer Verantwortung. Die scheinbar juristischen Normen dienten nicht nur der Verfolgung, sondern auch der Rechtfertigung und „Entschuldigung“ der Repressionen gegen die Juden. All diese Maßnahmen ermöglichten die schrittweise Vernichtung der jüdischen Bevölkerung und die Einschränkung ihrer Rechte, einschließlich ihrer Lebensweise.

Die vorliegende Diplomarbeit hatte in erster Linie zum Ziel, die theoretischen und ideologischen Grundbegriffe des NS-Rechts darzustellen, einen kurzen historischen Exkurs in die deutsche Geschichte und die Entwicklung des Antisemitismus zu geben und die wichtigsten Nürnberger Gesetze vorzustellen und zu analysieren. Dieses Ziel ist meines Erachtens erreicht worden. Obwohl das eigentliche Thema der Arbeit bereits mehrfach von anderen Autoren von Diplom – und Bachelorarbeiten, Experten oder Historikern behandelt wurde, halte ich es für notwendig, an die Bedeutung der rechtlichen Bindung zwischen dem Staat und einem bestimmten Bürger (ich meine damit die Institution der Staatsbürgerschaft) zu erinnern. Man kann sie nicht einfach aufgrund von Abneigung, Verschiedenheit oder Diskriminierung verlieren (was die Nürnberger Gesetze ermöglichten), sondern nur unter bestimmten, klaren und festgelegten rechtlichen Bedingungen. Dasselbe gilt für die Institution der Ehe.

Man kann die Nürnberger Gesetze zwar als Vergangenheit betrachten, aber es ist doch eindeutig und sicher, dass Feindseligkeit, Wut, Voreingenommenheit und Vorurteile gegenüber einer Person, einer Gruppe oder einem Volk in der heutigen Welt immer noch anzutreffen sind, und zwar nicht nur in der Tschechischen Republik.

Seznam použité literatury a pramenů

Literatura:

BALÍK, Stanislav. *Právní dějiny evropských zemí a USA: (stručný nástin)*. Právnické učebnice. Dobrá Voda: Aleš Čeněk, 1999. ISBN 80-902627-4-0.

COLLOTTI, Enzo. *Hitler a nacismus: dějiny nacismu a nacistického Německa ve faktech a obrazových dokumentech*. XX. století. Praha: Columbus, 1996. ISBN 80-85928-44-2.

GLUCHMAN, Vasil (ed.). *Hodnoty a současné etické teórie*. Acta Facultatis philosophicae Universitatis Šafarikanae. Filozofický zborník. Prešov: Filozofická fakulta v Prešove Univerzity P.J.Šafárika v Košiciach, 1996. ISBN 80-88722-20-9.

GOMPERZ, Heinrich. *Kritik des Hedonismus: eine psychologisch-etnische Untersuchung*. Stuttgart: J.D. Cotta, 1898.

HITLER, Adolf. *Mein Kampf*. Praha: Naše vojsko, 2016. ISBN 978-80-206-1595-4.

HOFER, Walther. *Der Nationalsozialismus: Dokumente 1933-1945*. Originalausgabe. Bücher des Wissens. Frankfurt am Main: Fischer Bücherei, 1957.

HOLTHOON, Frédéric Louis van. *The road to utopia: a study of John Stuart Mill's social thought*. Groningen: F.L. van Holthoon, 1971.

HUGHES, Matthew. *Hitlerovo Německo: život v období třetí říše*. Praha: Columbus, 2002. ISBN 80-7249-123-7.

CHAPOUTOT, Johann. *Zákon krve: myslet a jednat jako nacista*. V Praze: Rybka Publishers, 2021. ISBN 978-80-87950-64-7.

KÁRNÝ, M. „Konečné řešení“: genocida českých Židů v německé protektorátní politice (1. vydání). 1991.

KANT, Immanuel. *Základy metafyziky mravů*. Vyd. 3., opravené. Knihovna novověké tradice a současnosti. Praha : Oikoymenh, 2014. ISBN 978-80-7298-501-2.

KINCL, Jaromír; URFUS, Valentin a SKŘEJPEK, Michal. *Římské právo*. Dot.2.přepřac.dopl. vyd. Právnické učebnice. Praha: C.H.Beck, 1997. ISBN 80-7179-031-1.

KLIMEK, Antonín. *Nástup Hitlera k moci 30.1.1933: Začátek konce Československa*. Praha: Havran, 2003. ISBN 80-86515-28-1.

KNAPP, Viktor. *Problém nacistické právní filosofie*. Knihovna společenských věd. Dobrá Voda: A. Čeněk, 2002. ISBN 80-86473-21-X.

KRYL, Miroslav. *Rasismus, antisemitismus, holocaust*. Studijní texty. Ústí nad Labem: Filozofická fakulta Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, 2011. ISBN 978-80-7414-389-2.

MARŠÁLEK, Pavel. *Protektorát Čechy a Morava: státoprávní a politické aspekty nacistického okupačního režimu v českých zemích 1939–1945*. Praha: Karolinum, 2002. ISBN 80-246-0303-0.

Norimberské zákony z 15. září 1935 (zákon o říšských vlajkách, zákon o říšském občanství, zákon na ochranu německé krve a německé cti) a zákon o zdravém manželství z 18. října 1935 Všechny zákony s nařízeními a výnosy, dosud vydanými. Hitlerovy zákony. Žďár nad Sázavou: Bodyart Press, 2014.

ROUSSEAU, Jean-Jacques. *Rozprava o nerovnosti. O společenské smlouvě*. Karolinum, 2022. ISBN 978-80-246-5395-2.

SARTRE, Jean-Paul. *Existencialismus je humanismus*. Krystal. Praha: Vyšehrad, 2004. ISBN 80-7021-661-1.

SCHÄFER, Peter. *Krátké dějiny antisemitismu: kde se zrodila nenávisť k Židům a proč se pořád vrací*. V Praze: Paseka, 2022. ISBN 978-80-7637-285-6.

TARANT, Zbyněk. *Diaspora paměti: židovská paměť a reflexe holocaustu v Izraeli a Spojených státech*. V Plzni: Západočeská univerzita, Katedra blízkovýchodních studií, 2013. ISBN 978-80-261-0273-1.

VOJÁČEK, Ladislav. *Nástin právních dějin*. Edice učebnic PrF MU. Brno: Masarykova univerzita, 2011. ISBN 978-80-210-5462-2.

ZITELMANN, Rainer. *Osudová cesta Adolfa Hitlera k moci*. Praha: Agentura VPK, 2005. ISBN 80-7334-081-X.

Právní předpisy:

Usnesení ČNR č.2/1993 Sb., v *platném znění*, *Listina základních práv a svobod*.

Zákon č. 40/2009 Sb.

Nález Ústavního soudu ze dne 6. 2. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 38/06.

Nález Ústavního soudu ze dne 2. 4. 2019, sp. zn. III. ÚS 3439/17.

Zákon o dědičných dvorcích z 29. září 1933 (RGBl. I., S. 685).

Zákon, kterým se mění říšský a národnostní zákon z 15. května 1935 (RGBl. I S. 593).

Zákon k zajištění jednoty strany a státu ze dne 1. prosince 1933 (RGBl. I., S. 1016).

Zákon o nové struktuře říše ze dne 30. ledna 1934 (RGBl. I.,S. 75).

Zákon o obraně proti dědičně zatíženému potomstvu ze 14. července 1933 (RGBl. I. S. 529).

Zákon o ochraně německé krve a německé cti z 15. září 1935 (RGBl. I S. 1146).

První prováděcí nařízení k provedení zákona na ochranu německé krve a německé cti ze 14. listopadu 1935 (RGBl. I., S. 1334).

Zákon o říšském občanství z 15. září 1935 (RGBl. I S. 1146).

První nařízení k zákonu o říšském občanství ze 14. listopadu 1935 (RGBl. I., S. 1333).

Druhé nařízení k zákonu o říšském občanství z 21. prosince 1935 (RGBl. I., S. 1524).

Třetí nařízení k zákonu o říšském občanství z 14. června 1938 (RGBl. I., S. 627).

Čtvrté nařízení k zákonu o říšském občanství z 25. července 1935 (RGBI I., S. 969).

Páté nařízení k zákonu o říšském občanství ze dne 21. září 1938 (RGBI I., S. 1403).

Šesté nařízení k zákonu o říšském občanství ze dne 30. října 1938 (RGBI I., S. 1545).

Osmé nařízení k zákonu o říšském občanství ze dne 17. ledna 1939 (RGBI I., S. 1146).

Deváté nařízení k zákonu o říšském občanství ze dne 5. května 1939 (RGBI I., S. 891).

Desáté nařízení k zákonu o říšských občanech ze dne 4. července 1939. (RGBI I, S. 892).

Jedenácté nařízení k zákonu o říšském občanství ze dne 25. listopadu 1941 (RGBI I., S. 722).

Dvanácté nařízení k zákonu o říšském občanství ze dne 25. dubna 1943 (RGBI I., S. 268).

Třinácté nařízení k zákonu o říšském občanství ze dne 1. července 1943 (RGBI I., S. 372).

Zákon o říšských vlajkách z 15. září 1935, (RGBI. I S. 1145).

Zákon o říšském vyživovacím stavu z 13. září 1933 (RGBI. I., S. 626).

Zákon o sjednocení zemí a říše ze dne 7. dubna 1933 (RGBI. I, S. 173).

Zákon o začlenění zemí do říše ze dne 31. března 1933 (RGBI. I S. 153).

Zákon o zdravém manželství z 18. října 1935 (RGBI. I. S. 1246).

Zákon proti znovuzřizování stran ze dne 14. července 1933 (RGBI. I., S. 479).

Zákon o znovuoobnovení úřednictva ze dne 7. dubna 1933 (RGBI. I S. 175).

Zákon o přijetí do advokátní komory ze dne 22. dubna 1933 (RGBI. I S. 188).

Zákon proti nadměrnému zaplňování všech typů německých škol ze dne 25. dubna 1933 (RGBl. I S. 225).

Vojenský zákon z 21. května 1935, (RGBl. I S. 609).

Nařízení na ochranu národa a státu neboli nařízení k požáru říšského sněmu z 28. února 1933 (RGBl. I, S. 83).

Nařízení o německém státním občanství z 5. února 1934 (RGBl. 1934 I S. 85).

Nařízení o získání německé státní příslušnosti pro bývalé československé občany německého původu (RGBl.S.815).

Nařízení říšského protektora o propouštění židovských zaměstnanců v Protektorátu Čechy a Morava ze dne 23. 10. 1939.

Oběžník říšského a pruského ministerstva vnitra z 26. listopadu 1935.

Oběžník říšského ministra vnitra z 3. prosince 1941.

Smlouva mezi Německou říší a Československou republikou o otázkách státního občanství a opce č. 300/1929 Sb. ze dne 22. listopadu 1938, (RGB2. S. 895).

Vládní nařízení č. 136/1940 Sb., o právním postavení židů ve veřejném životě, Vlády Protektorátu Čechy a Morava.

Vládní nařízení č. 260/1942 Sb., o zaměstnávání židů, Vlády Protektorátu Čechy a Morava.

Výnos Vůdce a říšského kancléře 75/1939 Sb. ze dne 16. března 1939 o Protektorátu Čechy a Morava.

Internetové a jiné zdroje:

Archiv Kanceláře prezidenta republiky, Fond - Kancelář prezidenta republiky (KPR), protokol L (legislativa) 1919-1947, Osnova zákona o úpravě majetkových poměrů některých osob (Židů), kart. č. 54, inventární číslo: 1633, signatura L 719/39.

BECKER, M. Nürnberger Gesetze. *Historisches Lexikon Bayerns* [online]. Dostupné z: https://www.historisches-lexikon-bayerns.de/Lexikon/N%C3%BCrnberger_Gesetze.

Carrino, A. (2016). Chapter 9 Nazi Philosophy of Law and of the State. In: Pattaro, E., Roversi, C. (eds) *A Treatise of Legal Philosophy and General Jurisprudence*. Springer, Dordrecht.

Die exkludierende Deontik im "Blutschutzgesetz". Leibniz-Institut für Deutsche Sprache (IDS) [online]. 2020. Dostupné z: <https://www.ids-mannheim.de/lexik/sprachliche-sozialgeschichte-1933-bis-1945/belege-des-monats/september-2020/>.

EMMERT, František. Říšské občanství jako nástroj nacistické ideologie a germanizační politiky. In: *Odras německého národního socialismu ve třicátých letech v Československu a ve státech střední Evropy: (sborník z kolokvia pořádaného katedrou dějin státu a práva Právnické fakulty MU, The European Society for History of Law a Moravským zemským archivem v Brně)*. Brno: European Society for History of Law; Ostrava: Key Publishing 2013, 2013, s. 27-35. ISBN 978-80-87475-28-7.

FAYE Emmanuel, « I.5. Arendt, Heidegger et le « déluge » d'Auschwitz », *Revue d'Histoire de la Shoah*, 2017/2 (N° 207), p. 97-114. DOI : 10.3917/rhsho.207.0097. URL : <https://www.cairn.info/revue-d-histoire-de-la-shoah-2017-2-page-97.htm>

GAUPP, R. *Der Paragraph 1333 des Bürgerlichen Gesetzbuches und die dabei in Betracht Kommenden Krankheitszustände*. [online]. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/40999926>.

GRUCHMANN, L. „BLUTSCHUTZGESETZ" UND JUSTIZ. [online]. 1983, vol. 31., no. 3. Dostupné z: https://www.ifz-muenchen.de/heftarchiv/1983_3_3_gruchmann.pdf.

CHMELÍK, Jan. *Extremismus a jeho právní a sociologické aspekty*. Online. Praha: Linde, 2001. ISBN 80-7201-265-7.

MILL, John Stuart. *Utilitarismus*. Online. Krystal. Praha: Vyšehrad, 2011. ISBN 978-80-7429-140-1.

MÜLLER, Helmut M.; KRIEGER, Karl-Friedrich a VOLLRATH, Hanna. *Dějiny Německa*. Online. [1. vyd.]. Dějiny států. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 1995. ISBN 80-7106-125-5. [cit. 2023-10-07].

NEANDER, J. Das Staatsangehörigkeitsrecht des „Dritten Reiches“ und seine Auswirkungen auf das Verfolgungsschicksal deutscher Staatsangehöriger. *theologie.geschichte Zeitschrift für Theologie und Kulturgeschichte* [online]. 2008. Dostupné z: <https://www.verfassungen.de/de67-18/rustag13.htm>.

PODZIMEK, Michal. *Judaismus a křesťanství: (religionistika II.)*. Online. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2006. ISBN 80-7372-107-4.

SCHROTH, J. Konsequentialismus, Deontologie und Absolutismus. *Proseminar Einführung in den Konsequentialismus* [Online] 2002/03, 5. http://www.joergschroth.de/lv/ws02/kons/kons_h05.pdf

SOBEK, Tomáš. Viktor Knapp a nacistický moralismus. *Právník*. 2013, roč. 152, č. 12, s. 1206-1218. ISSN 0231-6625. Dostupné z: <https://kramerius.lib.cas.cz/client/handle/uuid:a4ccf80a-97b6-41f1-99b3-4f9ecc48d2fd>.

TAUCHEN, Jaromír. Nacistické dědické právo. Online. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 2012, roč. 20, č. 3, s. 298-305. ISSN 1210-9126. Dostupné z: <https://www.law.muni.cz/dokumenty/18701>.

TAUCHEN, Jaromír. Nacistické "soukromé" právo jako vzor pro právo protektorátní (analýza jednotlivých právních odvětví). *Acta historico-iuridica Pilsnensia 2011*. 2011, s. 262-274. ISBN 978-80-7380-354-4.

TAUCHEN, ŠKODOVÁ, J. L. *NUCENÉ STERILIZACE VE TŘETÍ ŘÍŠI – ZLOČIN NA ZÁKLADĚ ZÁKONA*. Masarykova univerzita Brno: Katedra dějin státu a práva, Právnická fakulta. Dostupné z: https://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2008/files/pdf/history/tauchen_jaromir_skodova_lenka.pdf

TAUCHEN, Jaromír. Princip jednoty strany a státu jako jeden z principů fungování státního aparátu nacistického Německa. *Právo: časopis pro právní teorii a praxi*. 2008. č.4.

Tauchen, J. Vývoj trestního soudnictví v Německu v letech 1933 – 1945. Brno: The European Society for History of Law, 2010.

TESAŘ, Filip. *Etnické konflikty*. Online. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-097-9.

KRISTINA DIENSTBIEROVÁ, K. Všechny černý svině na podpoře, tvoje "prarodiče měli zabít v tom táboře": Pokuta 100 korun, směšné tresty za výhrůžky smrti a rasistické nadávky. *Romea.cz* [online]. 2017. Dostupné z: <https://romea.cz/cz/domaci/vsechny-cerny-svine-na-podpore-tvoje-prarodice-meli-zabit-v-tom-tabore-pokuta-100-korun-smesne-tresty-za-vyhruzky-smrti-a>.

Zpráva o projevech extremismu a předsudečné nenávisti na území České republiky v roce 2022, MV ČR, Praha 2022.